

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **ПРОБЛЕМИ БЕЗПЕКИ:**

- ∨ *Антикорупційне бюро України:
створення і виклики*

- ∨ *Законопроект «Про цивільну зброю
і боєприпаси»*

- **СОЦІАЛЬНА ГАЛУЗЬ:**

- ∨ *Зарубіжний досвід регулювання ринку праці
та можливості його використання в Україні*

- ∨ *Крим. Проблеми освіти*

№ 4 (86) ЛЮТИЙ-БЕРЕЗЕНЬ 2015

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 4 (86) 2015

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

В. Горовий, д-р іст. наук, проф.,
заступник генерального директора НБУВ

Редакційна колегія:

Н. Іванова (відповідальна за випуск),
Ю. Половинчак, Т. Горенко, Т. Дубас, Л. Присяжна,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviap.gov.ua

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент створив Конституційну Комісію.....3
Президент увів у дію рішення РНБО
щодо звернення до ООН та ЄС
про направлення миротворців в Україну.....4
Президент підписав Закон «Про засади
державної регіональної політики».....4

ІНФОРМАЦІЙНІ АКЦЕНТИ.....5

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Ворошилов О.

Антикорупційне бюро України:
створення і виклики.....16

Беззуб І.

Зарубіжний досвід регулювання ринку праці
та можливості його використання в Україні.....20

Кривецький О.

Законопроект «Про цивільну зброю і
боєприпаси».....25

Семенченко С.

Іноземні міністри в українському уряді:
між припливом «нових сил» і правовими
колізіями.....27

У ЦЕНТРИ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ

Гриценко Н.

Позбавлення громадянства України:
перспективи.....30

Правові колізії, викликані окупацією Криму

Грет М.

Крим. Проблеми освіти.....34

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Огляд валютного ринку.....37

Моніторинг законодавства.....41

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *48

*Сердечно вітаємо
зі святом весни!*

*Щиро бажаємо натхнення,
любові, оновлення, процвітання та віри
в краще майбутнє.
Нехай у Вашому домі завжди панують мир,
злагода і добробут.*

З повагою, колектив НЮБ НБУВ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент створив Конституційну Комісію

Президент України П. Порошенко підписав Указ про створення Конституційної Комісії, яка розроблятиме зміни до Основного закону.

Комісія створюється з метою напрацювання узгоджених пропозицій щодо вдосконалення Конституції України з урахуванням сучасних викликів та потреб суспільства. Передбачається, що до цієї роботи будуть залучені представники різних політичних сил, громадськості, вітчизняних та міжнародних експертів, зазначається в документі.

«Підписанням цього Указу розпочинається новий дуже важливий етап конституційної реформи», – зазначив П. Порошенко під час підписання документа і запевнив, що як Президент максимально сприятиме залученню до процесу найкращих фахівців та найавторитетніших політиків.

«Не маю жодного сумніву, що рішення щодо зміцнення судової гілки влади, її незалежності, рішення про антикорупційні кроки влади мають бути доповнені дуже важливою складовою – реформою місцевого самоврядування, реформою про децентралізацію влади», – наголосив глава держави.

Початок конституційної реформи Президент назвав тривалим, важливим та необхідним процесом. «Маємо зберегти цілісність, соборність України. Ніякого шансу не залишити тим, хто прагнув так званої федералізації, а насправді – розколу України», – наголосив він.

«Це також необхідно для того, щоб політики виконали свої зобов'язання і я як Президент виконав свої обіцянки щодо прийняття рішень про децентралізацію влади, передачу її на місця – територіальним громадам», – сказав П. Порошенко, зауваживши, що разом зі збільшенням повноважень збільшиться і відповідальність місцевої влади.

Відповідно до п. 28 ч. 1 ст. 106 Основного закону, комісія утворюється як спеціальний допоміжний орган при Президентові України. Як зазначається в Указі, депутатські фракції,

групи у Верховній Раді, Кабінет Міністрів, Верховний та вищі спеціалізовані суди, Рада суддів, Асоціація органів місцевого самоврядування, Національна академія наук України, Національна академія правових наук, вищі юридичні навчальні заклади та наукові установи, правничі громадські об'єднання, відповідні міжнародні організації мають до 12 березня поточного року подати пропозиції щодо кандидатур, які представлятимуть їх у Конституційній Комісії.

Указом Президента також затверджено Положення про Конституційну Комісію, у якому визначені завдання, порядок та форма її роботи, обов'язки і завдання голови та секретаря.

Засідання комісії проводитимуться за потребою, але не рідше одного разу на два місяці. Рішення приймаються більшістю голосів присутніх на засіданнях членів комісії шляхом відкритого голосування. Всі напрацювання реалізовуватимуться шляхом видання в установленому порядку актів Президента України, внесенням на розгляд Верховної Ради відповідних законопроектів.

Указ набирає чинності з дня його опублікування (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua/news/32398.html>). – 2015. – 3.03).*

Президент увів у дію рішення РНБО щодо звернення до ООН та ЄС про направлення миротворців в Україну

Президент П. Порошенко підписав Указ, яким увів у дію рішення Ради національної безпеки та оборони від 18 лютого «Про звернення до Організації Об'єднаних Націй та Європейського Союзу стосовно розгортання на території України міжнародної операції з підтримання миру та безпеки».

РНБО вирішила, що інтереси забезпечення національної безпеки України та невідкладного розв'язання кризової ситуації, що склалася в окремих районах Донецької і Луганської областей, а також забезпечення ефективної імплементації Мінських домовленостей вимагають звернення до Ради Безпеки ООН та Ради Євросоюзу з проханням про розгортання

на території України міжнародної операції з підтримання миру і безпеки.

Рада національної безпеки і оборони запропонувала Президентові звернутися від імені України до вказаних міжнародних організацій із проханням про направлення в Україну миротворців, а також до Верховної Ради щодо схвалення такого звернення. Кабінету Міністрів доручено невідкладно внести пропозиції щодо законодавчого врегулювання питань проведення на території України міжнародної операції з підтримання миру та безпеки (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua/news/32388.html>). – 2015. – 2.03).*

Президент підписав Закон «Про засади державної регіональної політики»

Президент П. Порошенко підписав Закон «Про засади державної регіональної політики».

Закон №156-VIII, прийнятий Верховною Радою 5 лютого, визначає основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та організаційні засади державної регіональної політики як складової частини внутрішньої політики України.

Закон створює законодавчу основу для реалізації нової державної регіональної політики, яка повинна охоплювати значно більше коло питань, ніж просто підтримка регіонального розвитку.

Зокрема, документ містить визначення мети, принципів та пріоритетів державної регіональної політики, державної стратегії регіонального розвитку, повноваження суб'єктів державної регіональної політики, визначає засади фінансового забезпечення та моніторингу реалізації державної регіональної політики.

Визначення рамок регіонального розвитку шляхом прийняття Закону про засади державної регіональної політики передбачено Порядком денним асоціації Україна – ЄС (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua/news/32385.html>). – 2015. – 1.03).*

ІНФОРМАЦІЙНІ АКЦЕНТИ

Підготовка і виконання проекту:

А. Берегельський, мол.наук. співроб НЮБ НБУВ,

О. Саморукова, мол.наук. співроб НЮБ НБУВ

Найбільш обговорювані теми минулого місяця були такими:

Процес законотворення

- Законотворча діяльність Верховної ради України. Обговорення актуальних законів (реформи, депутатська недоторканість, децентралізація влади).

- Наслідки закону про люстрацію (закон №4359а «Про очищення влади»), обговорення так званих антикорупційних законів, їх дієвість, переваги та недоліки.

- Прогнози щодо діяльності Верховної Ради та уряду. Міцність коаліції, нові призначення та нововведення в т. ч. резонансні (Міністерство інформаційної політики України).

- Актуальне питання стабільності національної валюти, що постало після її стрімкого знецінення. Кроки влади та НБУ щодо врегулювання становища (реформи, МВФ).

АТО і проблеми окупованих територій

- Ініціативи Президента та уряду в пошуках шляхів врегулювання кризи на Донбасі. Вирішення проблем з переселенцями та евакуацією (в т. ч. перенесення навчальних закладів на територію мирних регіонів України).

- Позицій ЗСУ та заходи, скеровані на протидію провокаціям і активним наступальним діям бойовиків (відхід з Дебальцевого та укріплення Маріуполя) на фоні хиткого перемир'я після підписання других Мінських домовленостей.

- Діяльність бойовиків (ДНР, ЛНР, козаки) та збройних сил РФ, встановлення власних порядків та збройні сутички між ними. Наростаюче невдоволення місцевого населення, партизанські рухи. Заяви О. Захарченка та інших маріонеткових лідерів щодо переговорів у Мінську.

- Ситуація в окупованому Криму, зокрема стосовно кримських татар.

- Загроза тероризму, що нависла не лише над південно-східними областями (Маріуполь,

Волноваха, Донецьк), але й у інших регіонах України (Одеса та Харків). Повідомлення про мінування, сепаратистські рухи. Заходи спецслужб (СБУ та ін.), скеровані на протидію та попередження подібних диверсій.

Україно-російське протистояння (інформаційний аспект)

- Інформаційна війна Кремля проти України (в т. ч. на дипломатичному рівні), що відображається як у російських ЗМІ, так і в західних. Безуспішні спроби РФ нав'язати країнам ЄС та США події в Україні у власному баченні, шантаж та інші дії Кремля в напрямку розколу та залякування ЄС (порушення повітряного і морського простору).

- Відправка гуманітарних конвоїв з сумнівним вмістом та постійне заперечення фактів військової присутності РФ на території України.

- Прорахунки керівництва РФ, що коштували позиції в нафто-газовій сфері та погіршення стосунків з членами Митного союзу.

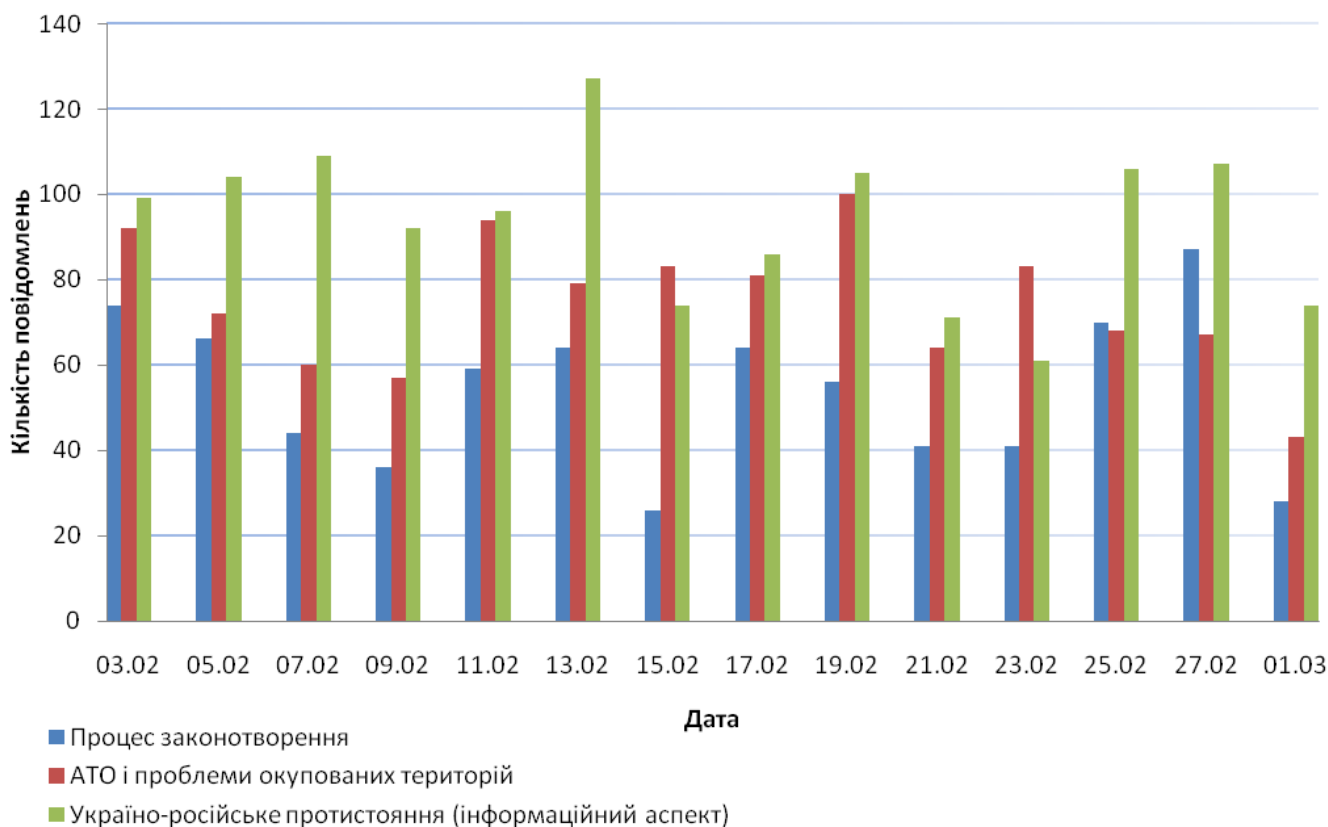
- Загадкова загибель Б. Немцова та пам'ятна хода на його честь.

- Реакція Заходу та всього цивілізованого світу на події в післяреволюційній Україні. Засудження агресивної політики РФ щодо України (порушення міжнародного права, військової присутності), незаконного утримування Н. Савченка та ін. політичних в'язнів. Застосування економічних санкцій та сприяння мирному вирішенню конфлікту.

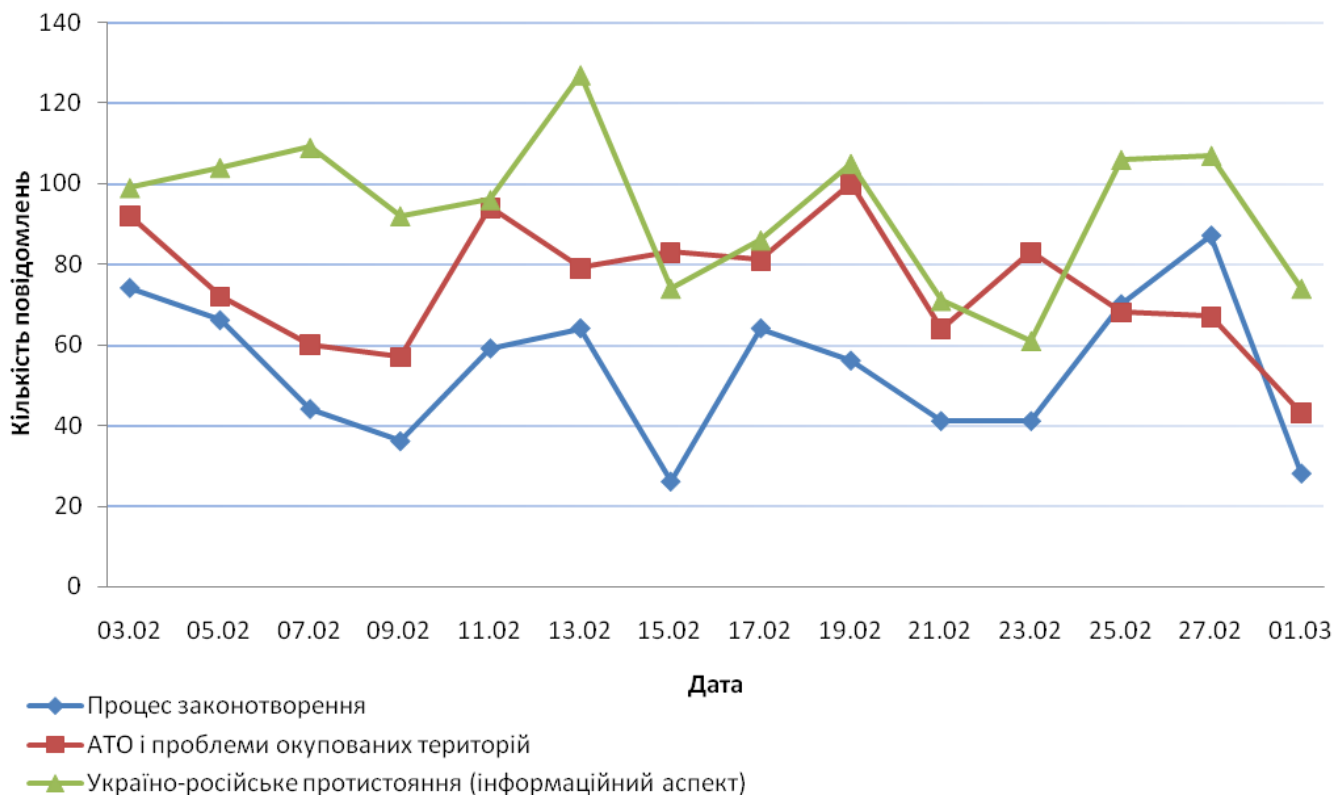
- Коментарі та дії української влади стосовно шляхів збереження цілісності держави та миру. Зусилля української дипломатії на міжнародній арені (позиція ПАРС, судові позови, штрафні санкції щодо РФ), питання забезпечення енергетичної безпеки.

Співвідношення описаних груп повідомлень та динаміка висвітлення зазначеної проблематики відображена у діаграмах

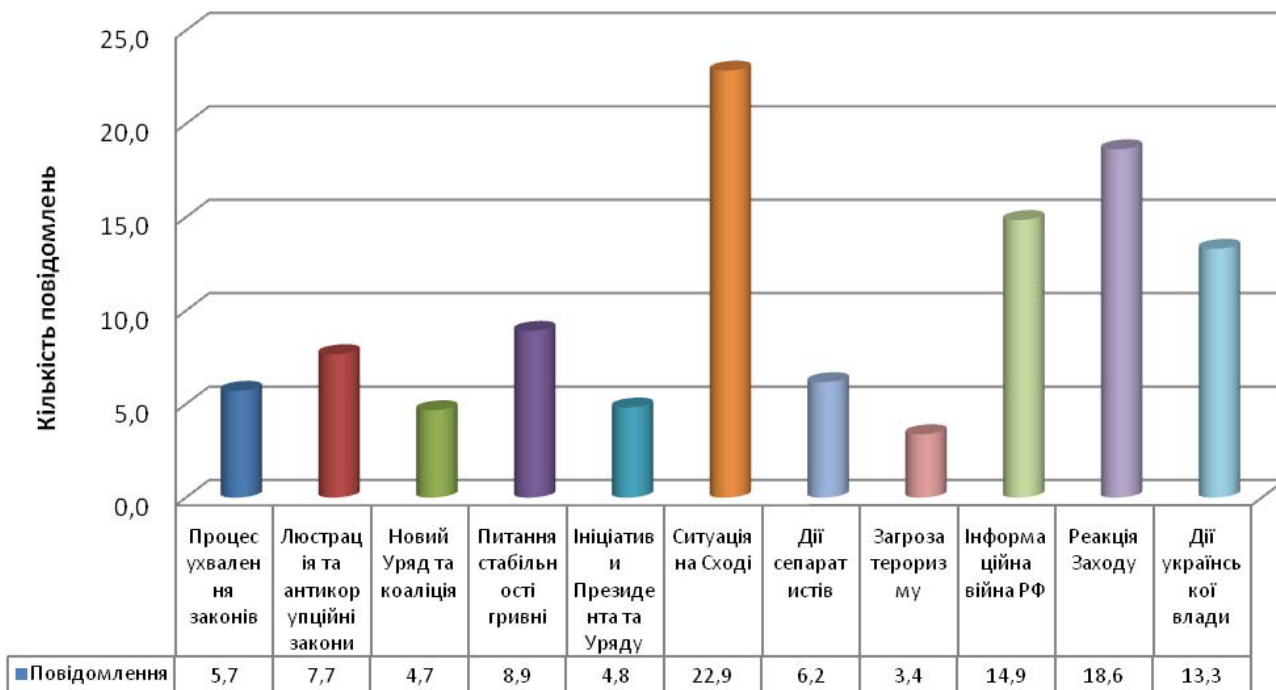
Загальна картина резонансних повідомлень за лютий 2015 року

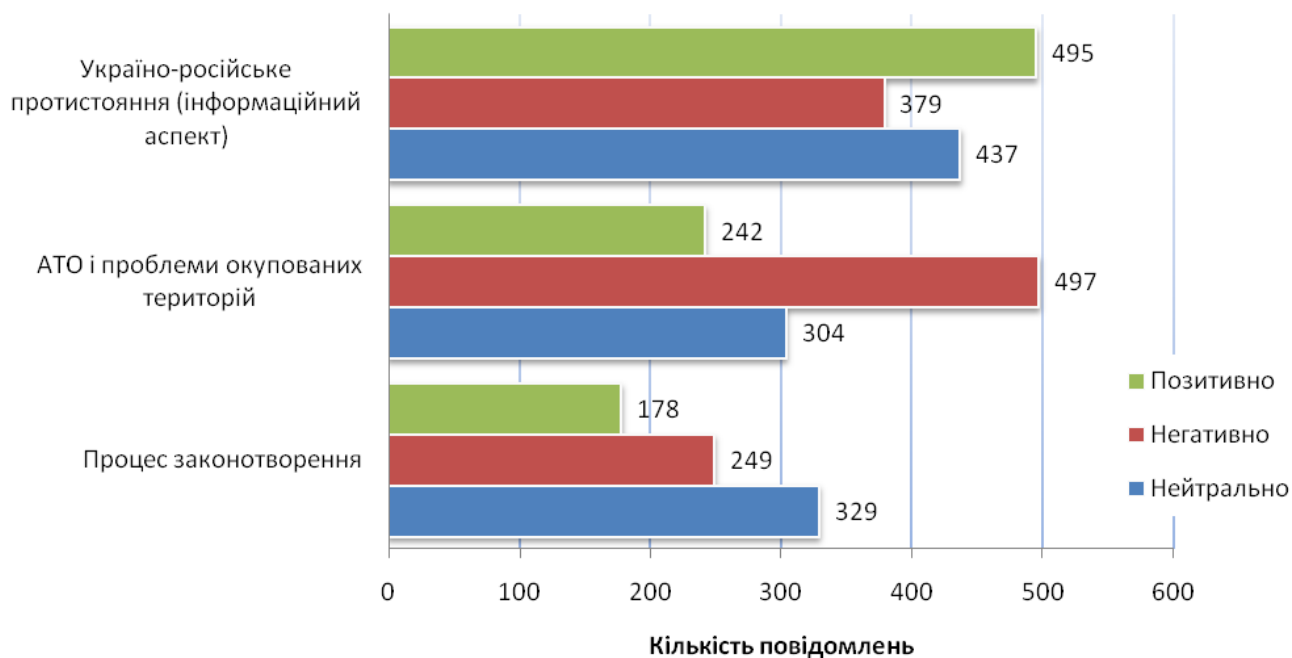
Загальна картина резонансних повідомлень за лютий 2015 року

Середньодобовий показник резонансних повідомлень за лютий 2015 року

Оціночний розподіл основних суспільно-політичних та економічних проблем за лютий 2015 року

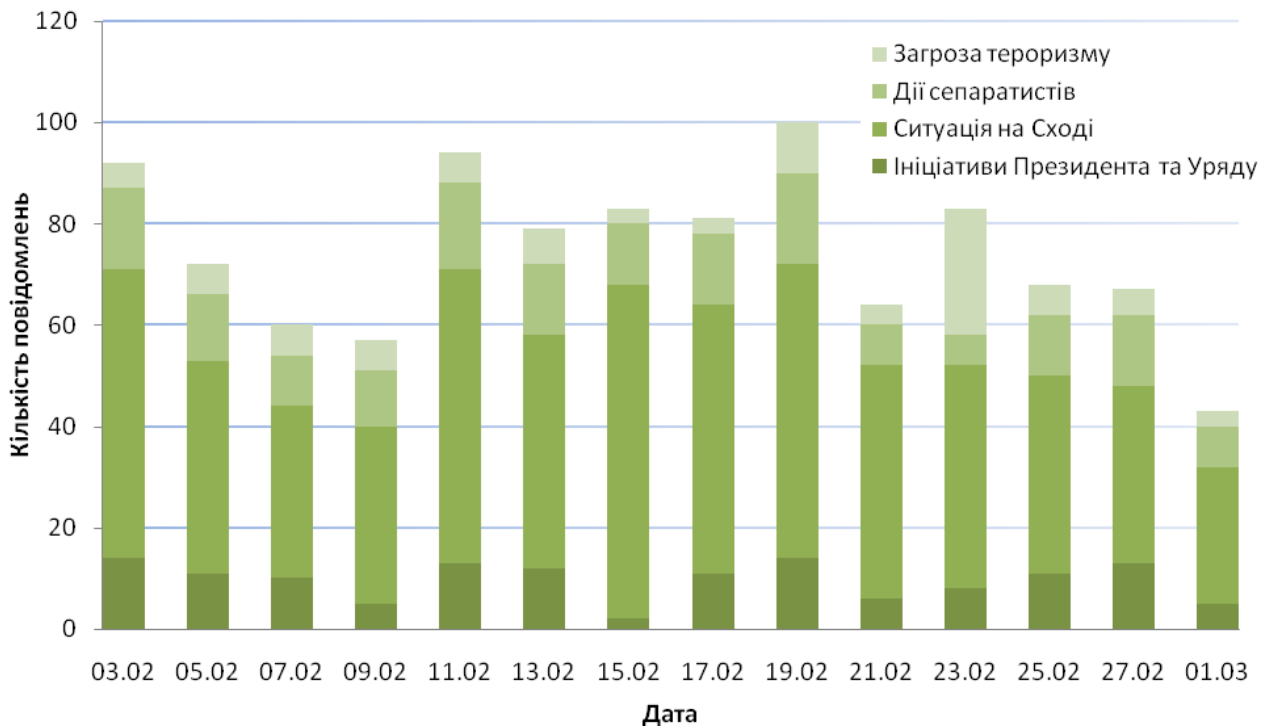
Процес законотворення

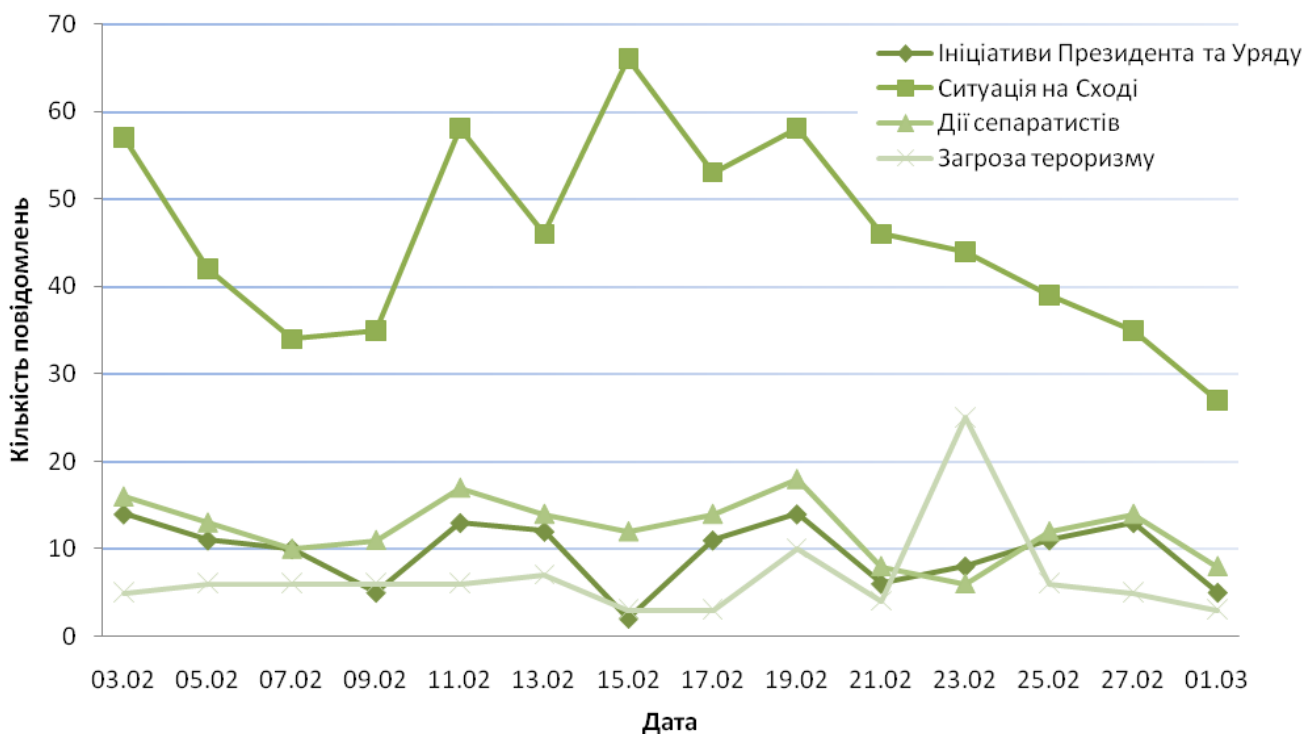
Процес законотворення

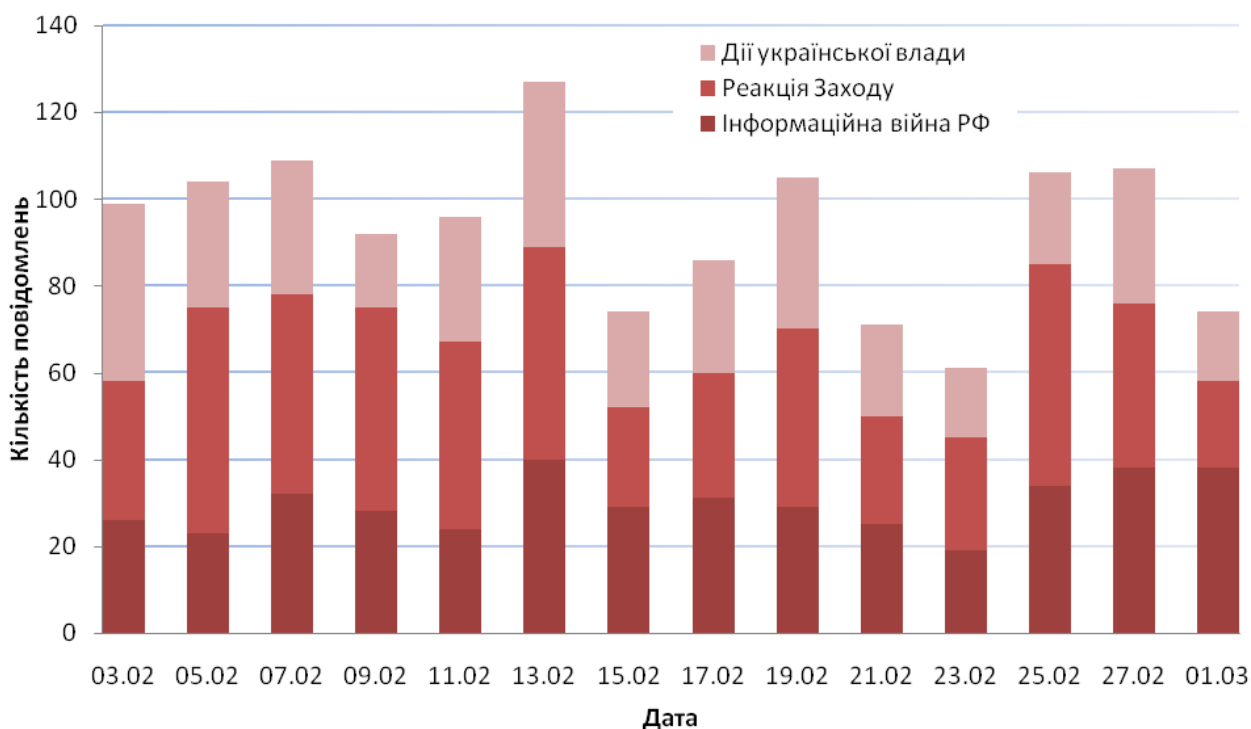
АТО і проблеми окупованих територій

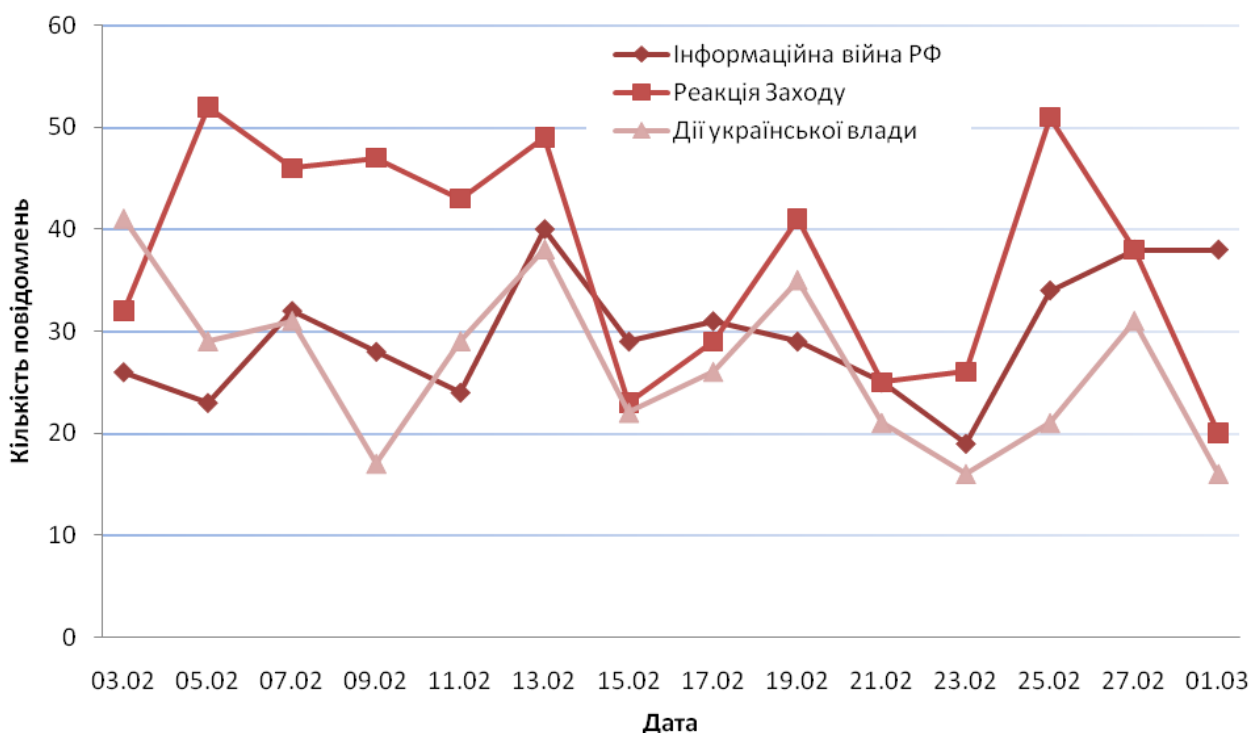
АТО і проблеми окупованих територій

Україно-російське протистояння (інформаційний аспект)

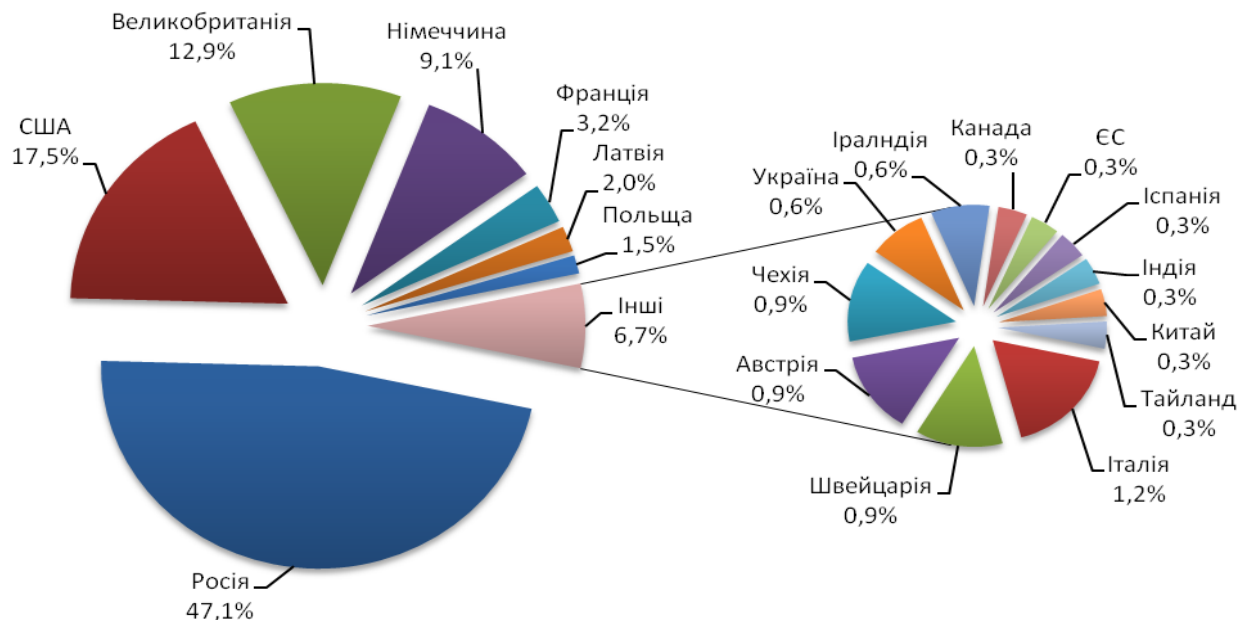

Україно-російське протистояння (інформаційний аспект)

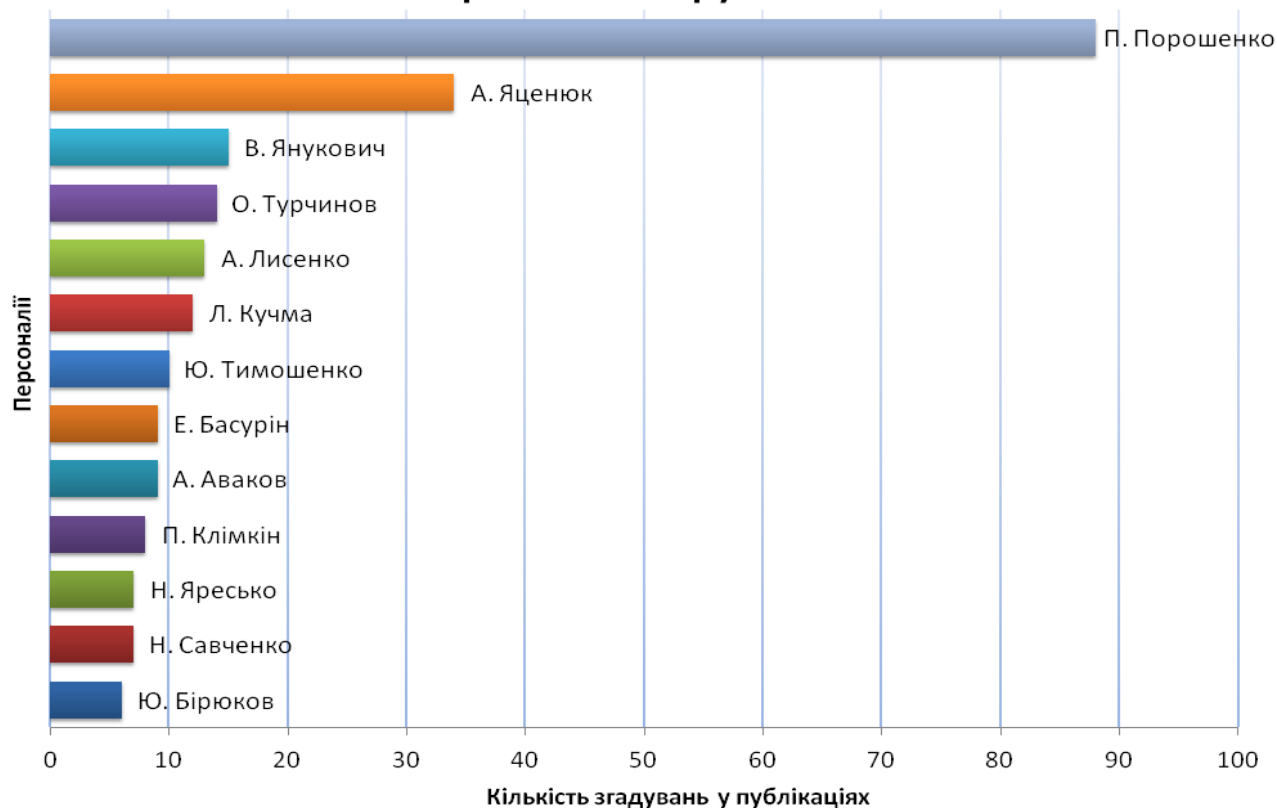

Україна у зарубіжних ЗМІ (січень 2015)

Співвідношення кількості публікацій по світу

Персоналії в зарубіжних ЗМІ

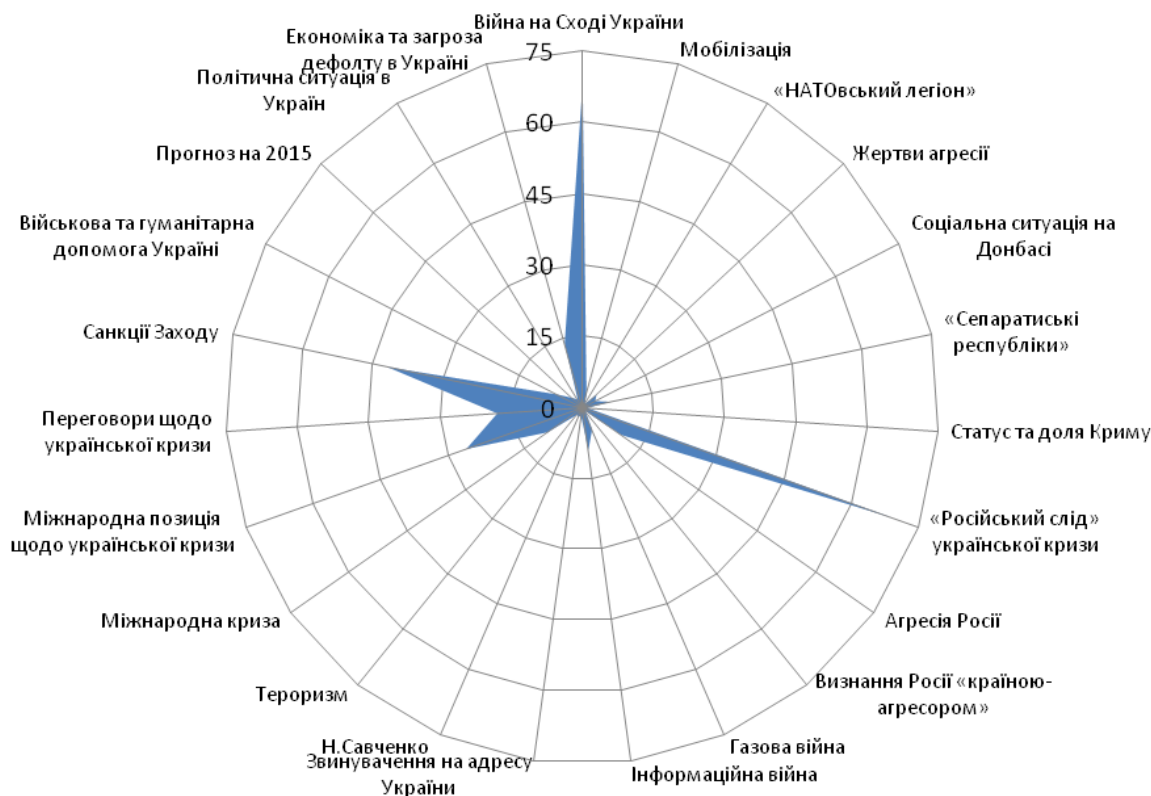
Оціночний розподіл за сферами діяльності (західні ЗМІ)

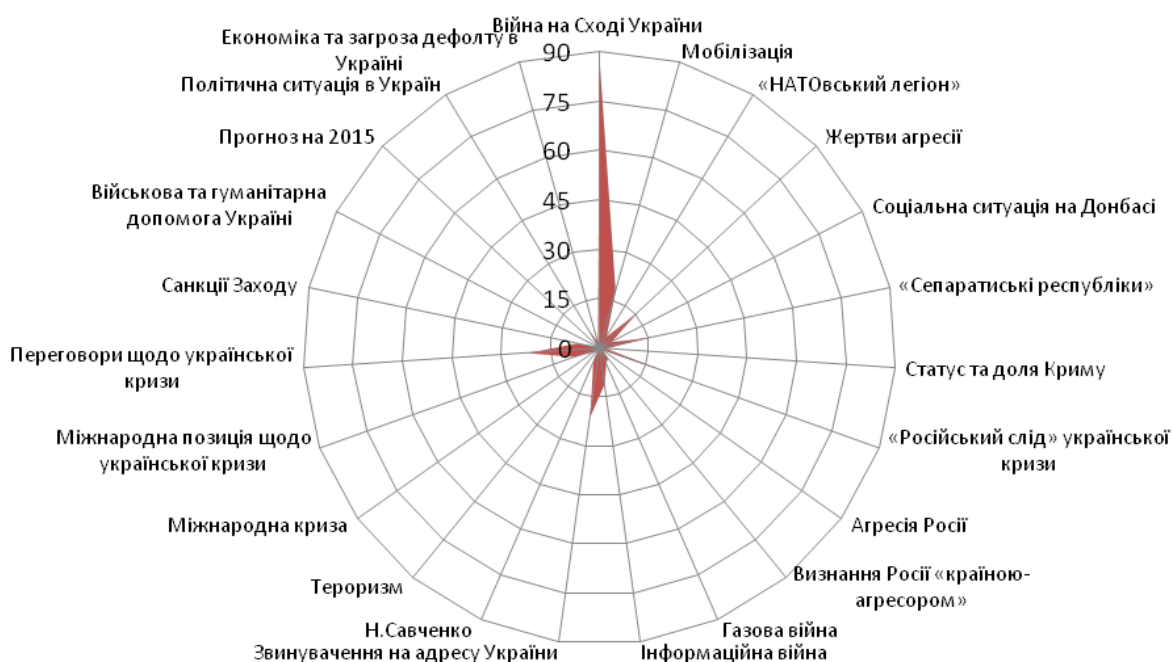
Оціночний розподіл за сферами діяльності (російські ЗМІ)

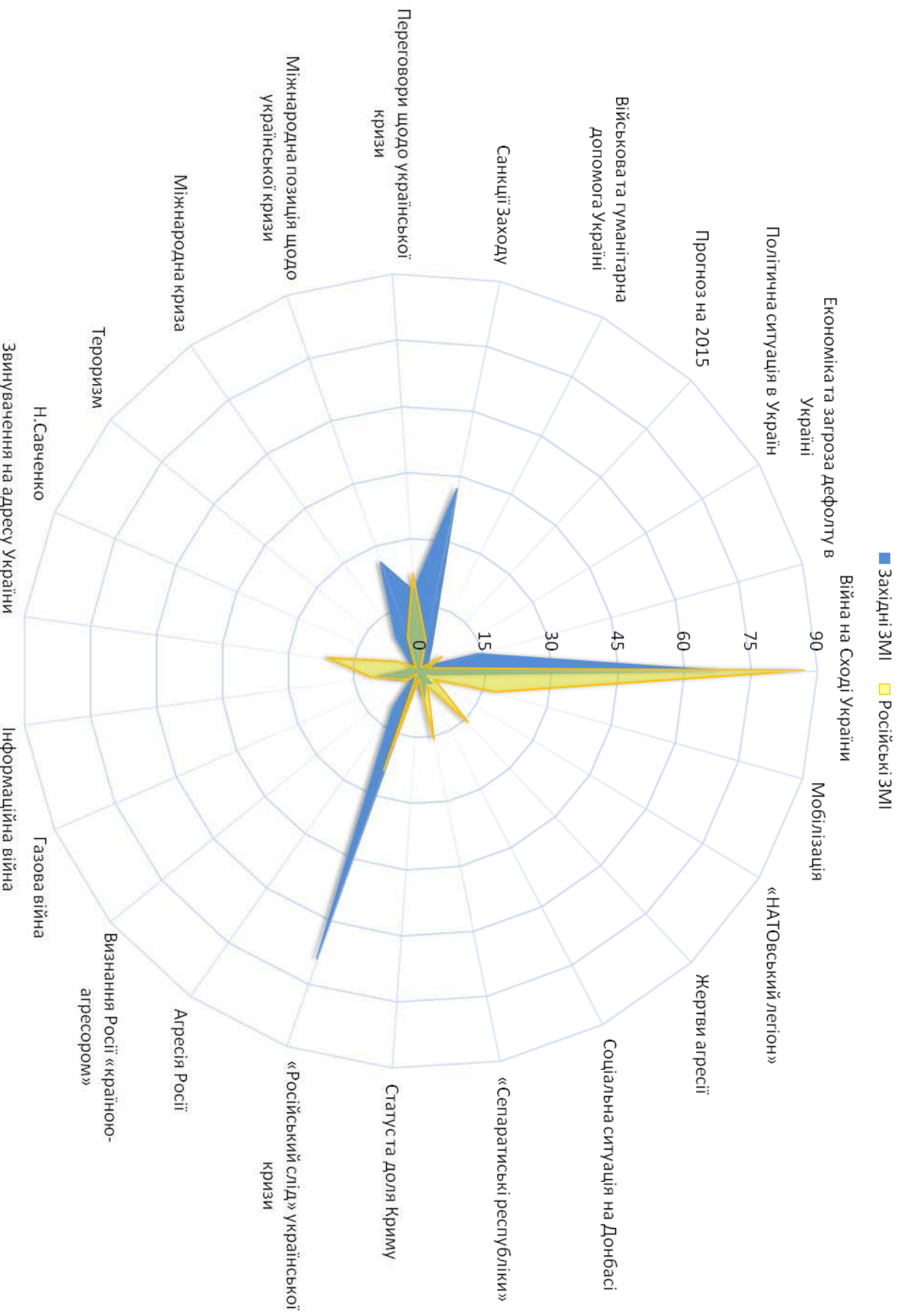
Західні ЗМІ

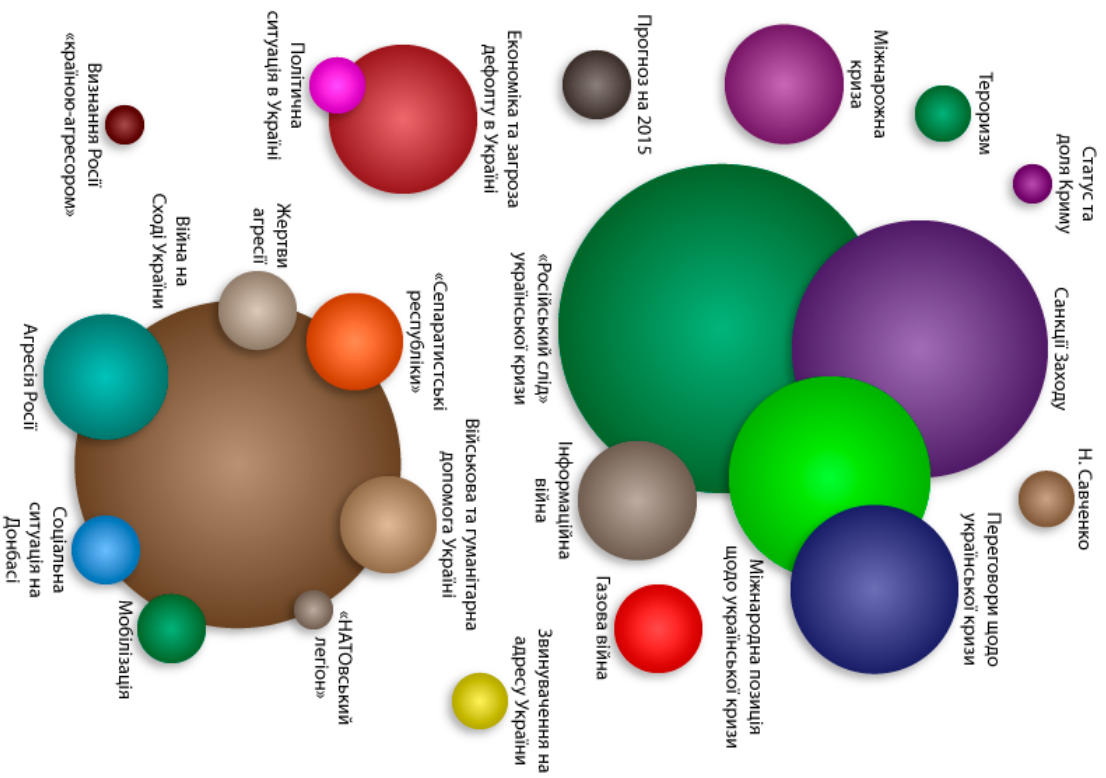
Російські ЗМІ

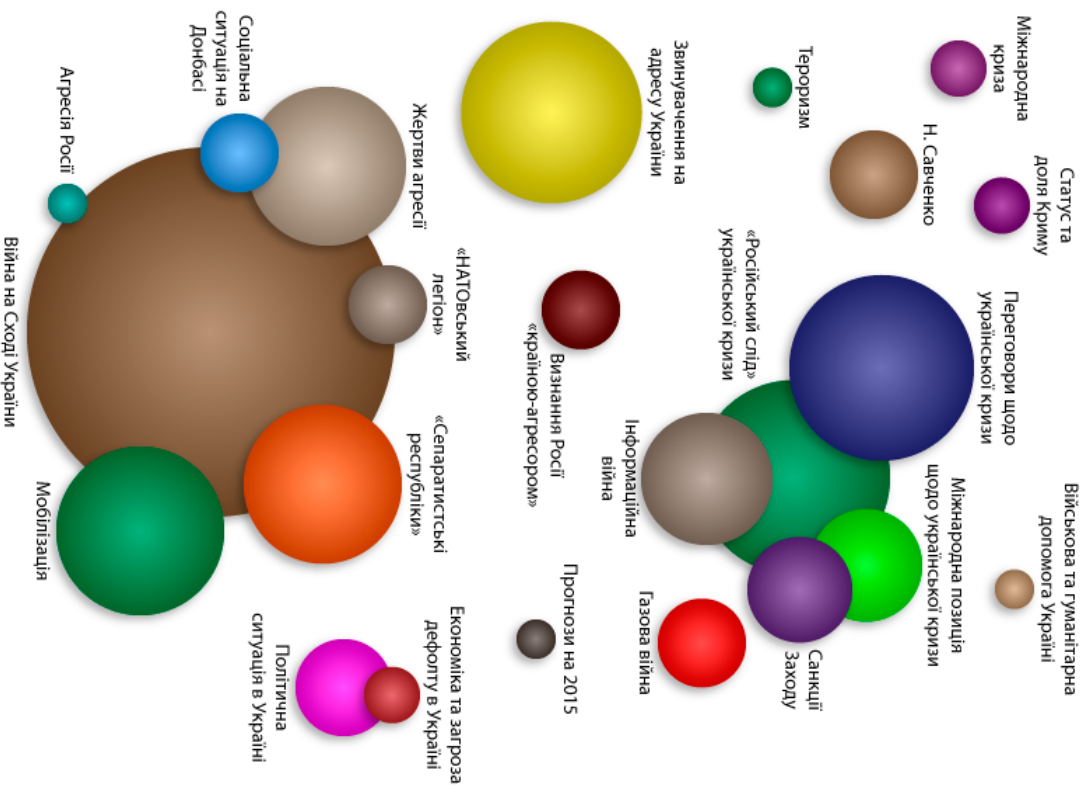
Співвідношення ключових тем у західних та російських ЗМІ

Західні ЗМІ

Російські ЗМІ

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

О. Ворошилов, ст. наук. співроб. СІАЗ НБУВ, канд. іст. наук

Антикорупційне бюро України: створення і виклики

На Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), створення якого передбачене Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України», прийнятим ВР 14 жовтня 2014 р., покладається протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і становлять загрозу національній безпеці.

Подібні структури існують у США, Польщі, Франції, Сінгапурі, Ізраїлі, Індії.

Від уже існуючих силових структур – СБУ, МВС і прокуратури – НАБУ відрізнятиметься насамперед тим, що тут розслідуватимуть корупцію тільки в найвищих ешелонах влади. Також серед повноважень нового органу – пошук і повернення вкрадених активів, у тому числі з-за кордону.

Необхідність створення Антикорупційного бюро викликана тим, що, як підкреслив Президент України П. Порошенко, дотепер коефіцієнт корисної дії структур, які займалися боротьбою з корупцією, був дуже низьким. Також глава держави зазначив, що найгіршим є те, що й самі ці структури ушкоджені корупцією.

Нині стосовно Антикорупційного бюро України основну увагу ЗМІ привертає процес обрання на посаду його директора. І це цілком зрозуміло, адже, за словами члена конкурсної комісії Національного антикорупційного бюро Ю. Бутусова, у директора НАБУ буде більше повноважень, ніж у директора ФБР. «У директора ФБР не так багато повноважень, скільки передбачено у глави Національного антикорупційного бюро України. Наприклад, там є норми – обшук без санкції суду, можна прийти до будь-якого чиновника, провести у нього обшук будинку, повну виїмку документації і не потрібно пред'являти суду, як це було раніше, підстави, чому це потрібно, що забезпечує 100-відсотковий витік інформації.

Можна знайти доказ і постфактум оформити, чому ти туди зайшов – це інший рівень оперативної роботи», – заявив Ю. Бутусов.

Оголошення про проведення конкурсу на посаду директора Національного антикорупційного бюро було оприлюднено 12 січня 2015 р. на сайті Президента України. Після цього потенційні учасники конкурсу мали 30 днів для подання документів.

До складу конкурсної комісії з обрання директора НАБУ увійшли дев'ять осіб, які пропорційно (по три особи) були обрані та делеговані від Президента України, Кабінету Міністрів і Верховної Ради: Р. Чубаров,

Є. Захаров, Я. Грицак, Й. Зісельс, О. Яновська, Ю. Бутусов, Є. Нищук, В. Мусіяка та Д. Кеслер.

Базові вимоги до кандидатів: стаж не менше 10 років роботи юристом, п'ятирічний досвід на керівній посаді та декларація про доходи. До конкурсу не допускаються раніше судимі, а також ті, хто останні два роки був членом політичних партій.

У цьому контексті слід відзначити, що досить гостру дискусію викликало положення про те, що директором НАБУ може бути лише громадянин України (це, до речі, зафіксовано в прийнятому Верховною Радою Законі України «Про Національне антикорупційне бюро України»).

Урешті-решт комісія з обрання голови Антикорупційного бюро дала можливість іноземцям брати участь у конкурсі на посаду голови Національного антикорупційного бюро, хоча кілька членів комісії вважали незаконним дозвіл іноземцям брати участь у конкурсі. Зокрема, проти цього положення в тексті оголошення про конкурс голосували члени комісії

В. Мусіяка та Д. Кеслер (обидва з парламентської квоти). Вони переконували, що, згідно з прийнятим Законом, брати участь у конкурсі можуть тільки громадяни України.

Інші члени конкурсної комісії вважають, що претендувати на цю посаду можуть й іноземці, які проте на час призначення мусять отримати громадянство України.

В остаточному варіанті запропонованого комісією оголошення про початок конкурсу на обрання голови НАБУ, який озвучив її голова Р. Чубаров, зазначається, що «згідно зі ст. 6 Закону України “Про Національне антикорупційне бюро України”, директором НАБУ може бути особа, яка має громадянство України. Іноземці та особи без громадянства, які подали документи для участі в конкурсі, мають отримати громадянство України до закінчення строку подачі документів на конкурс».

Таким чином, участь у конкурсі зможуть брати всі, незалежно від громадянства, але, для того щоб бути призначеним на посаду, кандидат мусить прийняти громадянство України і вийти з наявного. З цього приводу оглядачі ряду ЗМІ відзначають, що в такий короткий термін громадянство не зможе отримати кандидат, неугодний Президенту. І навряд чи іноземні фахівці стануть змінювати громадянство, не маючи гарантій від керівництва країни.

Раніше ЗМІ повідомляли, що основним претендентом на посаду директора Національного антикорупційного бюро був колишній федеральний прокурор і помічник прокурора США Б. Вітвіцький. Проте кілька членів конкурсної комісії підтвердили, що Адміністрація Президента припинила з ним переговори. Співробітник АП розповів, що формальною підставою став вік американця (йому більше 65 років, що суперечить закону про бюро). Утім, не виключається, що Б. Вітвіцький сам відмовився від подальших переговорів, не отримавши гарантій незалежності.

Інший іноземець, гендиректор Європейського управління по боротьбі із шахрайством Д. Кеслер ще до Нового року відмовився від пропозиції очолити НАБ і став членом конкурсної комісії.

На думку голови Антикорупційного комітету Майдану О. Ісаєва, серед перших кроків директора НАБУ на посаді має бути ініціювання перевірок правоохоронних органів, насамперед Генеральної прокуратури та Міністерства

внутрішніх справ. Водночас директор НАБУ повинен звітувати за свою діяльність перед громадськістю кожні три місяці. «Щодо перших кроків на посаді, то треба йти в Генпрокуратуру і вимагати пояснення, чому досі немає результату по справах, які стосуються корупції. Також треба йти і в МВС. Тобто першочерговий діалог має бути із правоохоронними органами. Треба провести їх аудит. Щодо термінів, то юридичний аудит, я думаю, може зайняти не більше двох місяців, а економічний аудит, який обов'язково треба провести у МОЗ, в Укрзалізниці, НАК “Нафтогаз Україна” – займе до трьох місяців», – зазначив О. Ісаєв. Він вважає, що головною зброєю в боротьбі з корупцією має бути внесення змін до багатьох законів, які «дають дозвіл на корупцію».

Водночас експерт переконаний, що директор НАБУ повинен звітувати перед громадськістю за свою діяльність кожні три місяці. «Адже якщо не буде системи звіту, то у людини фактично буде безмежна влада», – зазначив О. Ісаєв.

Зі свого боку нардеп від фракції «Блок П. Порошенка», заступник голови Комітету ВР з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності В. Купрій висловлює стурбованість тим, що окремі рішення, ініційовані членами конкурсної комісії з обрання глави Антикорупційного бюро, суперечать чинному законодавству. «Я дуже поважаю членів конкурсної комісії і слідкував раніше за їхньою діяльністю у правовій сфері, але мене турбує їхня своєрідна “імпровізація”: коли вони виходять за межі діючого законодавства. Можливо, з кращими намірами, але тим не менше. Я прочитав, що директора Антикорупційного бюро планується обирати терміном на п'ять років, хоча в законодавстві чітко передбачено термін сім років», – зазначив В. Купрій. Депутат додав, що не розуміє мотивів, з яких члени конкурсної комісії виступили з такою ініціативою.

Також нардеп припускає, що рішення про призначення директора-іноземця є швидше політичним, а не законним. В. Купрій сумнівається, що на етапі висування кандидатур іноземці ризикнуть відмовитися від

свого громадянства власної держави. Якщо ж таке відбудеться, це означатиме, що результати конкурсу вже відомі заздалегідь і сама процедура обрання директора перетворюється в фарс.

Водночас В. Купрій сподівається, що керівництво країни не буде в авральному режимі підлаштовувати під себе антикорупційне законодавство, депутати діятимуть зважено та не займатимуться «політичним кнопкодавством», а їх, у свою чергу, не будуть «ламати через коліно» для прийняття необхідних рішень.

Загалом же питання, які вже нині істотно гальмують конкурс, в основному стосуються того, що Верховна Рада досі розглядає зміни до чинного законодавства, яке регламентує роботу бюро. Чотири альтернативні законопроекти, які на сьогодні зареєстровані в парламенті, істотно змінюють «правила гри». Два з них (№ 1660 і 1406) – полярно різняться в питаннях незалежності НАБУ та тих, проти кого бюро може вести слідство.

До речі, на «проблемні місця» в законі про Антикорупційне бюро вказав уряду і МВФ. Зокрема, голова представництва Міжнародного валютного фонду в Україні Ж. Ваше заявив, що МВФ надав Україні свої пропозиції до закону про Національне антикорупційне бюро, які спрямовані на його посилення. «Ми виступали за створення Антикорупційного бюро. Ми вважаємо, що воно повинно мати значні повноваження і бути незалежним. Воно повинно бути підзвітним», – зазначив він і додав, що зміни, внесені в законопроект в останній момент, значно послабили бюро.

«Є можливості для поліпшення цього Закону. Ми звернули увагу уряду на ті проблемні місця, які могли б бути поліпшені, – сказав Ж. Ваше. – По-перше, важливо, щоб бюро було предметом ретельного зовнішнього контролю. По-друге, бюро повинно мати прямий доступ до будь-якої інформації, яка потрібна йому для проведення розслідування. В отриманні цієї інформації воно має бути незалежним від інших органів і судових рішень. По-третє, повинна бути влаштована перевірка попередньої діяльності осіб, які претендують на роботу в бюро. По-четверте, члени та працівники бюро

повинні оприлюднити свої доходи. По-п'яте, чиновники повинні публічно оприлюднити всі подарунки». Він додав, що максимальна незалежність повинна бути надана спеціальним прокурорам.

Є зауваження до процесу створення НАБУ й у вітчизняних фахівців.

Зокрема, відзначається, що незалежність директора бюро, за нинішніми правилами, залишається під сумнівом. Оскільки звільнити очільника

НАБ можна буде, якщо за це рішення проголосує проста депутатська більшість (226 голосів). Таким чином, депутати від більшості матимуть сильний важіль впливу на очільника НАБ, що теоретично має вберегти їх від кримінального переслідування.

З цього приводу голова ГО «Центр протидії корупції» В. Шабунін зауважує, що наразі, зібравши всього 150 голосів, нардепи можуть підняти питання про зняття з посади очільника бюро, що аж ніяк не сприяє його незаангажованості. Те, що директора НАБ можна відправити у відставку рішенням Верховної Ради, означає його залежність від політсил, наголошують у «Центрі протидії корупції».

У цьому контексті В. Шабунін зазначає, що «Національне антикорупційне бюро зараз знаходиться на етапі формування, але навколо нього вже почалася запекла боротьба. Приміром, Адміністрація Президента усіма силами лобіює збереження подачі на розгляд Президента кількох кандидатур на пост глави НАБ. Це абсурд: навіщо тоді створюється комісія, яка розглядає кандидатів, якщо остаточне рішення все одно залишиться за Президентом? Таким чином він відразу отримає можливість впливати на НАБ. Цей орган повинен бути повністю незалежний і від Президента, і від парламенту, і від уряду. Інакше він перетвориться на каральний інструмент, за допомогою якого Президент та інші групи впливу будуть розправлятися з політичними та бізнес-конкурентами. Радує, що наші західні партнери теж це розуміють і прямо говорять Президенту, що НАБ не повинне від нього залежати. Навіть середній

політично незалежний директор бюро, навіть з неідеальним законом зможе зробити більше, ніж дуже хороший керівник, підзвітний Президенту, Прем'єру чи парламенту».

Є й інші перепони, які вже сьогодні гальмують майбутню роботу бюро, зазначає громадський діяч. Ідеться, зокрема, про ряд законопроектів, що зареєстрована в парламенті, згідно з якими правила гри можуть істотно змінитися, особливо зважаючи на полярні погляди законотворців. Наприклад, це стосується можливості правоохоронців, які вже боролися з корупцією, спробувати свої сили в бюро. «Найбільша загроза Антикорупційного бюро – це те, що нова інституція буде наповнена старими людьми. Якщо це буде так, то ми будемо першими опонентами цього органу. Ми, які боролися за його створення», – б'є на сполох В. Шабунін.

Директор Українського інституту аналізу та менеджменту політики

Р. Бортник також вважає, що «прозорість процесу вибору глави Антикорупційного бюро України незадовільна. Перш за все мені не подобається втручання багатьох зацікавлених сторін, у тому числі і президентської вертикалі. Важко оцінити позитивно і сам склад комісії. Якщо ми будемо абсолютно новий орган для нових цілей, для руйнування старої системи, то народні депутати і журналісти не повинні входити в комісію», – вважає Р. Бортник. Політолог зазначив, що їх присутність небажана, оскільки деякі з них мають «не зовсім чисту кредитну історію».

Він зазначає, що, «на жаль, вже зараз видно, що навколо бюро розгортається серйозна підкилимна боротьба між представниками Президента, уряду і парламенту за можливість впливу на цей орган. Вже виникло питання з бюджетним фінансуванням, адже його не передбачили в бюджеті на 2015 р.». Також Р. Бортник незадоволений тим, що процес створення бюро зволікається. «Раніше травня ми навряд чи побачимо якусь його діяльність, а результати роботи будуть ще пізніше. Природно, це не влаштовує ні громадськість, ні самих українців. У нас немає стільки часу на такі реформи», – переконаний він.

Деякі експерти сумніваються і в ефективності нового антикорупційного відомства загалом. «Щоб подолати корупцію, необхідно дотримуватися вже існуючих законів, а не штампувати нові й створювати нові відомства. В Україні було чимало хороших законів, при суворому дотриманні яких можна було б викоринити корупцію, – вважає, зокрема, політолог О. Якубін. – Спостерігаючи за процесом створення антикорупційного відомства, складається враження, що цей орган стане зряддям політичної розправи».

За підрахунками експертів, директор Антикорупційного бюро зможе обійняти свою посаду за кілька місяців, однак ще деякий час піде на створення самої організації та пошук співробітників.

На думку В. Шабуніна, розслідуваннями бюро зможе зайнятися ближче до осені – тоді справи можуть потрапити до суду взимку. «І це треба чітко розуміти. Не повинно бути надочікувань від бюро, що цього року всі сядуть. Це серйозна інституція, роботу якої треба запустити», – наголошує він.

Одним з викликів, які стоять перед Антикорупційним бюро, є завоювання довіри населення до його діяльності.

Як зазначив у зв'язку з цим Президент України П. Порошенко, в Україні вже існували органи, уповноважені боротися з корупцією, однак їхня робота була неефективною. Найгірше те, що вони й самі ушкоджені корупцією. Ключова позиція – народ цим структурам не дуже довіряє. Без довіри народу ніяких успіхів в боротьбі з корупцією здобути неможливо, наголосив Президент. Саме тому Національне антикорупційне бюро має із самого початку викликати дуже високий рівень довіри суспільства.

«Знаю, що появу нових структур дехто сприймає дуже скептично. Але ми маємо донести до всіх, що Національне антикорупційне бюро це якісно новий орган і працювати також буде по-новому: ефективно, прозоро і так, щоб забезпечити виконання поставлених перед ним завдань», – підкреслив

П. Порошенко. Для того щоб ми, як влада, мали беззастережне право боротися з так

званою побутовою корупцією, ми маємо пред'явити суспільству результати боротьби з корупцією серед найвищого чиновництва, додав він, наголосивши, що від такої боротьби має бути реальний економічний ефект, який «дозволить підняти зарплату лікареві та вчителю, позбавити їх критичної залежності від подяк пацієнтів або батьків».

Головна ж проблема, яка може виникнути перед новоствореним бюро, – це бути в змозі працювати самостійно при розслідуванні діяльності вищих посадових осіб. На цьому, зокрема, наголошують і в Раді Європи, зазначила одна з речниць РЄ, відповідаючи на запит DW. У Раді Європи також наголосили на важливості координації діяльності новоствореного бюро та вже існуючих правоохоронних органів з подібними повноваженнями, які залучені до боротьби з корупцією в Україні. Речниця

звернула увагу й на «традицію імунітету для певних високопосадовців в Україні, яка обмежує можливості для збору доказів, розслідування і кримінального переслідування таких посадових осіб». Як зауважили в Раді Європи, досвід інших країн з подібними агенціями показує, що розслідування проти посадовців часто стають дуже політизованими, а тому принципово важливою є незалежність органу.

Загалом же Національне антикорупційне бюро – це найбільший антикорупційний проект України. Важливо розуміти, що саме він задаватиме імпульс іншим реформам. Правильно налагоджений механізм розслідування справ і притягання вищих посадовців до кримінальної відповідальності створить необхідну дисципліну в чиновників середньої та нижчої ланки.

I. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Зарубіжний досвід регулювання ринку праці та можливості його використання в Україні

Ринок праці є невід'ємною частиною економічної системи, оскільки саме на ринку праці відбувається формування, розподіл та відтворення робочої сили. Наразі, коли одним з вирішальних факторів розвитку будь-якої економіки стає людський капітал, питання ефективного функціонування ринку праці набувають дедалі більшої актуальності. Протягом останніх десятиліть підходи до природи праці, зайнятості, мотивації та інших аспектів його функціонування неодноразово кардинально змінювались.

Будь-яка країна формує свій ринок праці з урахуванням національної специфіки, стану і напрямів розвитку власної економіки. Кожній державі притаманні свої особливості формування ринку праці, зумовлені ресурсними, географічними, економічними, політичними та іншими причинами.

Модель національного ринку праці формують системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації робітників; заповнення

вакантних робочих місць; засобів регулювання трудових відносин тощо. У зв'язку з цим розрізняють три найбільш відомі моделі ринку праці.

Головною ознакою патерналістської моделі є опікування праценосія працедавцем. Найбільш цілісно така модель реалізована в Японії. Система трудових відносин у цій країні базується на так званому принципі «довічного найму», «довічної зайнятості», який передбачає гарантії зайнятості працівників на весь період трудової діяльності. Підприємець надає працівнику можливість довічної роботи за умов дотримання норм поведінки до настання граничного віку, зазвичай до 55–60 років. Робітник є вільним і може покинути господаря, але він цього не робить унаслідок психологічного тиску та власних економічних інтересів. Системі «довічного найму» відповідає особлива система заробітної плати, коли розмір грошової винагороди залежить від стажу роботи на даному підприємстві та заслуг

перед ним, тобто у підсумку заробітна плата залежить від віку працівника. Таким чином, щорічно відбувається автоматичне підвищення заробітку працівника протягом усієї його трудової діяльності. Так забезпечується найбільш висока стабільність кадрів в Японії порівняно з іншими країнами. Для Японії характерний низький рівень безробіття (2–3 %) та плинності персоналу (2 %).

Така система передбачає підготовку і перепідготовку кадрів у самій організації. Організація, розраховуючи на тривале використання найманих працівників (за 10 років 3–4 планові переміщення в межах фірми), прагне розв'язувати проблеми надлишкової робочої сили не за рахунок звільнень, а скорочення робочого часу, переводу за взаємною згодою на дочірні фірми тощо. Тривалість робочого часу в Японії найбільша серед розвинутих країн. Це – своєрідна «платня» працівників роботодавцеві за переваги «довічного» найму.

Така модель трудових відносин обумовлена національними культурно-психологічними особливостями японців: сумлінність, працьовитість, вірність духу фірми, прагнення бути як всі, готовність жертвувати власними інтересами. У результаті формується творче ставлення до праці, забезпечується висока якість роботи.

У цьому разі держава займається регулюванням зайнятості й соціального захисту населення переважно на макрорівні, забезпечуючи фірми і підприємства законами та державними нормативами, які відповідають патерналістській концепції.

Ліберальна модель притаманна США, Канаді, Австралії. Для неї характерна яскраво виражена децентралізація, пов'язана з федеральним устроєм країни і відповідним існуванням у кожному штаті власного законодавства щодо зайнятості і безробіття. Робоча сила в цих країнах відрізняється високим рівнем мобільності. Ліберальна модель є найдинамічнішою, тому що її основу становить субсидіарний тип соціально-трудова відносин, у якому все спрямовано на збереження у людини намагання до самовідповідальності й самореалізації. Професійна кар'єра пов'язана

зі зміною місця роботи, а при скороченні потреб у робочій силі роботодавці вдаються до звільнень, а не до переводу на режим неповної зайнятості. За оцінками фахівців, близько 10 % працюючих у США, у тому числі 20–40 % молоді, щорічно змінюють професію.

Соціал-демократична модель спирається на проведення активної політики на ринку праці. Її еталоном є ринок праці Швеції. До цієї моделі можна також віднести ринки праці Німеччини, Франції, Австрії, Фінляндії.

У сучасній Швеції держава проводить активну політику у сфері зайнятості, спрямовану на зниження безробіття. Характерною рисою цієї політики є запобігання безробіттю, а не боротьба з його наслідками. Уряд Швеції у соціальній політиці особливу увагу приділяє розробці заходів, спрямованих на забезпечення професійної підготовки й перенавчання осіб, що стали безробітними, і створення нових робочих місць, в основному в державному секторі економіки; координує міграцію населення і робочої сили шляхом надання субсидій і кредитів на переїзд сімей із районів з надлишком робочої сили до районів, де є вакантні місця; забезпечує доступ населення до інформації про наявні вакантні місця тощо

Повна зайнятість також досягається за рахунок таких заходів: проведення відповідної фіскальної політики, спрямованої на підтримання менш прибуткових підприємств і обмеження прибутку високодохідних; проведення «політики солідарності» в заробітній платі для досягнення однакової плати за однакову працю; підтримування зайнятості у тих сферах економіки, які мали низькі показники діяльності, проте забезпечували вирішення соціальних завдань.

Швеція витрачає на профпідготовку та на створення робочих місць більше ніж будь-яка інша країна. Якщо інші країни витрачають кошти на підтримку безробітних, Швеція вкладає їх у підвищення конкурентоспроможності робочої сили на ринку праці. Така політика має превентивний характер, запобігає виникненню безробіття, тому у Швеції низький рівень безробіття – 3–4 %.

Вирішенням різних завдань в галузі зайнятості займається Шведська державна служба зайнятості, уповноважена урядом і парламентом. Головна її мета – поліпшити функціонування ринку праці. Служба зайнятості робить це шляхом: співвідношенням шукачів роботи з роботодавцями, охочими найняти персонал; докладаючи всіх зусиль для обслуговування пошукачів на ринку праці; сприяючи досягненню в довгостроковому періоді стабільного і високого рівня зайнятості. Варто зазначити, що шведське державне відомство зі сприяння в працевлаштуванні вважається одним з найефективніших у Європі. Тут навчилися грамотно поєднувати інтереси бізнесу, освіти та соцзахисту населення.

Узагальнюючи світовий досвід, західні дослідники дійшли висновку, що оптимальна модель ринку праці – це гармонійна комбінація із стимулюванням індивідуальних досягнень у праці та соціальних гарантій з боку держави. Така модель забезпечує рівною мірою економічний добробут та соціальний консенсус.

Проблема працевлаштування не втрачає актуальності і в Україні. Через величезну кількість переселенців з нестабільного Сходу України збільшилася кількість претендентів на кожну більш-менш цікаву вакансію. Крім того, все більша кількість підприємств або частково, або повністю припиняють свою діяльність, що призводить до звільнень персоналу та збільшення відсотка безробітних. Ситуація на ринку праці України виглядає загрозливою. Кількість вакансій, де пропонується мінімальна зарплата, зросла до рекордних 30 %, а загальний рівень безробіття вже впритул наблизився до позначки в 40 %. Причому, із загальної кількості працездатного населення країни, близько 7,5 млн осіб є економічно неактивними. І за оцінками глави Міністерства соціальної політики України П. Розенка, до кінця 2015 р. близько 2 млн українців будуть офіційно числитися безробітними.

Зокрема, станом на 1 лютого 2015 р. було зареєстровано 524,4 тис. безробітних (проти 512,2 тис. у січні), з них 415,0 тис. осіб отримують допомогу по безробіттю. При

цьому серед міського населення зареєстровано 305,8 тис. безробітних, а серед сільського – 218,6 тис.

У таких умовах Держслужба зайнятості повинна рішучим чином змінювати принципи своєї стандартної роботи, які не можна застосовувати в кризових умовах. Саме з цією метою уряд прийняв рішення задіяти зарубіжних фахівців. Про важливість удосконалення української системи управління ринком праці та використання європейських підходів і практики наголосив заступник міністра соціальної політики В. Ярошенко.

Це стало приводом для зустрічі 16 лютого 2015 р. В. Ярошенка зі співробітниками Держслужби зайнятості Шведського Королівства – директором П. Ліндбергом і провідним експертом Й. Тругеном, де обговорювалося питання застосування шведського досвіду в українських реаліях, зокрема, шведсько-українського проекту «Модернізація системи управління ринку праці України в умовах євроінтеграції».

Вищезгаданий проект передбачає співпрацю Державної служби зайнятості Швеції та Міністерства соціальної політики України із залученням державних інститутів – Державної служби зайнятості України, Національної служби посередництва і примирення, а також співпраця з представниками роботодавців і профспілок, приватних агентств з працевлаштування.

У зустрічі також брали участь в. о. директора Державної служби зайнятості Я. Кашуба (директор Державної служби зайнятості з 24 лютого 2015 р.), керівник шведсько-українських проектів І. Бонч-Осмоловська Норстрьом та старший експерт шведсько-українських проектів Й. Труген.

Враховуючи, що шведська модель організації та регулювання ринку праці визнана однією з найбільш передових у Європі, Мінсоцполітики вважає за необхідне взяти за приклад досвід Державної служби зайнятості Швеції під час втілення реформ в Україні. Саме така модель поєднує і конкурентоспроможну промисловість і бізнес з ефективною системою соціального захисту населення. В. о. директора Державної

служби зайнятості Я. Кашуба також упевнений, що найкращий для України європейський досвід сьогодні втілюється у шведському досвіді та практичних методах роботи.

На думку П. Ліндберга, нинішній стан ринку праці в Україні потребує якомога швидших реформ, спрямованих на захист непрацевлаштованого населення. За його словами, у Швеції прийнято регулярно проводити опитування серед роботодавців, що дає можливість своєчасно прогнозувати тенденції у сфері зайнятості та уникати катастрофічних ситуацій.

Старший експерт шведсько-українських проектів Й. Труген акцентував увагу присутніх на залученні лізингових компаній в об'єднанні зусиль щодо подолання рівня безробіття у Швеції. Й. Труген окремо виділив отриманий досвід унаслідок співпраці з Молдовою. Він поінформував, що низка заходів, які були проведені у країні, починались зі змін у законодавчій базі.

Сторони також домовилися про подальші зустрічі задля більш детального обговорення підготовки та реалізації спільних проектів щодо допомоги соціально незахищеним верствам населення в працевлаштуванні та ознайомлення з роботою Державної служби зайнятості в Україні.

Як показує світовий досвід, проблеми у сфері застосування найманої праці вирішуються оптимально, якщо зорієнтовані не на конфронтацію, а на досягнення соціальної злагоди, узгодження інтересів різних суспільних груп. Стрижнем соціального партнерства є принцип співробітництва між роботодавцями й найманими працівниками, який реалізується у формах проведення переговорів, укладення колективних договорів та колективних угод, узгодження проектів нормативно-правових актів, консультацій при прийнятті рішень соціальними партнерами на всіх рівнях.

Шведська система ведення колективних переговорів вважається дуже розвиненою, і вона значною мірою допомагає сприяти спокою на ринку праці, розвитку економіки, добробуту й справедливості. Існуюча система дає змогу регулярно підписувати обов'язкові

за законом угоди про оплату праці та умови праці, які поширюють свою дію на основну частину шведського ринку праці. Шведська система розвивалася впродовж останніх 100 років. Переговори проходили на різних рівнях, залежно від інтересів і настроїв соціальних партнерів.

Складна політична та соціальна-економічна ситуація в Україні, падіння рівня життя, законодавча неурегульованість трудових і виробничих відносин між державою, роботодавцями та працівниками, величезна заборгованість із виплат заробітної плати викликають трудові конфлікти і спори, які треба вирішувати цивілізованим шляхом з використанням кращого європейського та світового досвіду. Про це говорили учасники круглого столу «Врегулювання конфліктів на ринку праці України в умовах євроінтеграції: нова модель вирішення трудових спорів та перспективи її впровадження», що відбувся 17 лютого 2015 р. у Києві.

Цей захід було організовано регіональним представництвом Фонду ім. Ф. Еберта в Україні та Національної службою посередництва і примирення. У круглому столі взяли участь представники державних органів влади, Федерації профспілок України, Міністерства соціальної політики, Всеукраїнських галузевих профспілок та організацій роботодавців, Національний координатор МБП в Україні С. Савчук, керівник шведсько-українського проекту ВТС (вирішення трудових спорів) І. Бонч-Осмоловська Норстрьом та ін.

Учасники круглого столу прийняли відповідні Рекомендації, у яких, зокрема, зазначили, що нова модель вирішення трудових спорів в Україні, розроблена в рамках шведсько-українського проекту ВТС у 2012–2013 рр., базується на об'єктивній оцінці сучасної системи врегулювання трудових конфліктів на ринку праці.

Про міжнародну співпрацю у сфері зайнятості йшлося також під час зустрічі в. о. директора Державного центру зайнятості Я. Кашуба з представниками Світового банку Х. Делькарпіо і Ю. Смоляр 5 лютого 2015 р.

Представники Світового банку повідомили про основні напрями у сфері зайнятості, якими

нині займається Світовий банк. Сторони домовилися про введення спільного пілотного проекту з питань зайнятості, спрямованого насамперед на внутрішньо переміщених осіб, який стане складовою частиною інвестиційного проекту «Соціальна підтримка громад».

Під час зустрічі були детально обговорені можливості співпраці Світового банку та Державного центру зайнятості з питань вдосконалення організації громадських (тимчасових) робіт, подальшого розвитку інформаційної системи державної служби зайнятості, ініціювання внесення змін до чинного законодавства тощо.

Під час зустрічі Я. Кашуба наголосив, що для того щоб стимулювати роботодавців до створення нових робочих місць у складних соціально-економічних і політичних умовах сучасності, потрібні нові законодавчі інструменти й механізми.

Мінсоцполітики, відповідно до рішення РНБО та за дорученням Президента України П. Порошенка, готує проект Програми працевлаштування та професійного навчання внутрішньо переміщених осіб на 2015–2016 рр. Один з її аспектів – створення соціально-економічних передумов, що дадуть змогу розвиватися місцям наймасовішого перебування переселенців, а також відбудовувати зруйновані території. Такі передумови сприятимуть розширенню можливостей для переселенців (а це переважно 25–45-річні люди) здобути нову професію, перенавчитися, підвищити кваліфікацію. Новації спрямовані й на підвищення зацікавленості роботодавців у наданні цим людям і тимчасової, і постійної роботи.

Але, на думку очільника Мінсоцполітики П. Розенка, щоб програма працевлаштування переселенців була ефективною, потрібна співпраця всіх центрів зайнятості, активна волонтерська підтримка і розуміння громадськості.

20 лютого 2015 р. набрав чинності наказ Міністерства соціальної політики України від 20.01.2015 р. № 41, яким затверджено нове Положення про Державну службу зайнятості.

Державна служба зайнятості продовжує виконувати завдання і функції у сфері

зайнятості населення, трудової міграції та соціального захисту від безробіття, а також функції виконавчої дирекції Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, визначені Законами «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», «Про зайнятість населення».

Служба складається з Центрального апарату служби, головних управлінь служби в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, управлінь служби в районах, містах, районах у містах, а також у містах та районах, навчальних закладів державної служби зайнятості, центрів професійної орієнтації населення, інших підприємств, установ, організацій, утворених службою.

Отже, модель вітчизняного ринку праці може і повинна будуватись з урахуванням закордонного досвіду. Однак його застосування потребує коректності та здорового глузду. Крім того, досвід зарубіжних країн показує, що ще жодній країні не вдалося цілком розв'язати всі наявні проблеми сфери ринку праці лише одним методом.

Тому, при формуванні вітчизняної моделі ринку праці необхідно враховувати особливості моделей ринку праці, що існують у світовій практиці, соціально-трудова традиції та психологічні національні особливості вітчизняних працівників, початкові соціально-економічні умови формування ринку праці.

Цікавим для вивчення та використання на українському підґрунті є також європейський досвід законодавства та законотворення у сфері зайнятості (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: Міністерство соціальної політики України (<http://www.mlsp.gov.ua>); Урядовий портал (<http://www.kmu.gov.ua>); Газета «Деньги +» (<http://www.dengi-info.com>); Державна служба статистики України (<http://www.ukrstat.gov.ua>); ПРОЕКТ УКРАИНСКИЙ ВЫБОР (<http://vybor.ua>); Веб-сайт Державної служби зайнятості (<http://www.dcz.gov.ua>); Громадська регіональна інформаційна мережа (<http://grim.in.ua>); сайт E-NEWS.COM.UA*

(<http://e-news.com.ua>); *Коломия ВЕБ Портал* (<http://kolomyia.org>); *Офіційний веб-портал Федерації професійних спілок України* (<http://www.fpsu.org.ua>); *газета «Урядовий кур'єр»* (<http://ukurier.gov.ua/uk/>); *Професійний*

портал кадровиків України (<http://kadrovik01.com.ua>); *Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України* (<http://www.minjust.gov.ua>); *Судебно-юридическая газета* (<http://sud.ua>); *Газета «Закон і Бізнес»* (<http://zib.com.ua>).

О. Кривецький, голов. ред. НЮБ НБУВ

Законопроект «Про цивільну зброю і боєприпаси»

Наприкінці 2014 р. у Верховній Раді України було зареєстровано законопроект №1135-1 «Про цивільну зброю і боєприпаси», яким пропонується надати право громадянам купувати та використовувати холодну і вогнепальну зброю на підставі дозволу органу внутрішніх справ, а також визначається порядок використання цієї зброї. Авторами законопроекту виступили перший віце-спікер Верховної Ради А. Парубій, О. Ляшко, І. Мосійчук («Радикальна партія О. Ляшка»), і свободівець А. Ільєнко.

«За нинішніх умов затвердження цього документа є конче важливим, адже це дозволить українцям законно захищати своє життя від будь-яких злочинців, – заявив віце-спікер А. Парубій. – У людей не було засобів для такого захисту, власне тому ініціатива з впровадження цього закону виходить саме від громадян. Наразі ж, враховуючи ситуацію на Сході України, питання про ухвалення цього закону стало ще більш актуальним». Автори законопроекту вважають, що українські громадяни повинні отримати законне право на володіння зброєю, аби у разі необхідності, бути здатними захищати себе, а також життя і здоров'я своїх близьких за ситуації, коли агресор-окупант вже перебуває на Сході держави. Це, на їхню думку, створить міцний фундамент для побудови нових принципів внутрішньої та зовнішньої безпеки України. Згідно з цим законом, право на придбання цивільної зброї громадяни України матимуть після отримання ними дозволу на володіння зброєю відповідної категорії, без обмеження терміну дії. За цього необхідно зазначити, що, відповідно до законопроекту, забороняється

використання саморобної, зміненої та нарізної зброї.

«У зв'язку з бойовими діями на Сході України, за останній період у нелегальний обіг потрапило сотні тисяч стволів. Тобто нелегальна зброя сьогодні є загрозою для будь-якого міста України, – говорить голова наглядової ради Української асоціації власників зброї Г. Учайкін, – тому необхідно негайно ухвалити закон, який регулюватиме і регламентуватиме стосунки власника зброї з суспільством і державою».

Член Комітету з питань національної безпеки Верховної Ради України 7-го скликання, директор Центру «Українські студії стратегічних досліджень» Ю. Сиротюк зазначив, що «в той час, коли на Сході України тривають бойові дії, у країні активно зростає чорний ринок зброї. Це може призвести до непотрібних людських жертв, адже ніхто з українського уряду поки що не замислився над тим, як пересічному населенню захистити себе у разі військових дій, а реалізація цього закону істотно знизить рівень злочинності в країні, зокрема, дасть можливість зменшити кількість тяжких злочинів і злочинів проти власності». З ним погоджується і экс-міністр оборони України А. Гриценко: «Треба легалізувати вогнепальну зброю, яка знаходиться на руках у громадян, а для цього терміново треба прийняти даний закон, що є вимогою часу!»

Ініціативу легалізації зброї для захисту власної оселі і свого життя підтримала і Українська стрілецька асоціація (ВУСА). За її статистикою, за останні два роки проти 150 тис. українців було здійснено більше 327 тис. тяжких злочинів. При цьому легальна

зброя була задіяна всього 129 разів – у 0,03 % випадків. На тлі більш ніж 12 тис. вбивств ця цифра виглядає мізерною. «Значна частина так званих злочинів з використанням легальної зброї – це самооборона. Фактично легальна зброя не використовується у кримінальних злочинах», – запевняє виконавчий директор ВУСА А. Хаверчук.

На сьогодні увесь обіг зброї в країні контролюється виключно МВС. Згідно ж із законом про цивільну зброю та боєприпаси, повноваження має бути поділено між Міністерством юстиції та Міністерством внутрішніх справ. І для того, щоб зруйнувати корупційні схеми, що склалися в цій галузі, вважають юристи, життєво необхідно забрати функції ліцензування у МВС і передати Мін'юсту, який повинен видавати ліцензії на усі види діяльності у сфері обігу зброї, а МВС залишити право здійснювати функції нагляду і контролю над виконанням цих ліцензійних вимог: чи дотримуються умов продажу зброї в магазинах, чи не порушуються правила техніки безпеки в тому або іншому стрілецькому комплексі тощо. Але в жодному разі МВС не повинно мати права видавати і позбавляти ліцензії! Це унеможливить побудову корупційних схем, бо іншим способом корупцію не перемогти. Наразі ж все залежить тільки від МВС: воно займається і сертифікацією зброї, що ввозиться в Україну, і вирішує, чи видавати ліцензію на відкриття зброярського магазину або відкриття тиру. Це призвело до того, що корупційна складова стала домінуючою у відносинах між суб'єктами підприємницької діяльності, власниками зброї та МВС. «Міліція має божевільні монополні повноваження, але при цьому не може впоратися з нелегальним обігом зброї, вуличною злочинністю, – та практично з усім, – каже правозахисник з Київщини М. Борозін, – тому, вважаю, подібний закон має бути прийнято, його обумовлено часом, подіями, що відбуваються в країні».

Треба зазначити, що за розробленим законом має бути створено Єдиний державний реєстр зброї України. Це – база з переліком усієї проданої зброї, і доступ до цієї бази матимуть контролюючі органи. У ній буде зібрано

всю необхідну інформацію – марки, моделі, калібри, номери, дані для пулегильзотеки тощо. Існування такої бази в електронному вигляді, вважають фахівці, конче необхідно. На сьогодні цієї бази в Україні не існує. І у зв'язку з цим виникає величезна кількість нестикувань, наприклад, – у власника зброї може бути прострочено на кілька років дозвіл, і буває так, що про це ніхто і не згадає. Крім того, аби повністю виключити кримінальну складову, законопроекті передбачено жорстку систему контролю. Претендент на право володіння «вогнепалом» буде зобов'язаний пройти серйозні підготовчі курси, на яких він отримає не лише навички поводження зі зброєю, але й засвоїть законодавчу базу та навчиться надавати першу медичну допомогу.

Також законопроектом планується внести зміни до ч. 5 36-ї і до 39-ї ст. Кримінального кодексу, де чітко прописано ситуації, за яких самооборона є виправданою: «Не тягне за собою кримінальної відповідальності застосування громадянином зброї або будь-яких інших засобів чи предметів для захисту від нападу особи або групи осіб, або для відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше володіння особи, незалежно від тяжкості шкоди, що заподіяно тому, хто засягає». До того ж власник зброї має право дістати вогнепальну зброю і привести її у боєготовність, якщо вважає, що в обстановці, яка склалася, можуть виникнути підстави для її застосування. Ці дії також не підпадають під ознаки правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 36.

«Ми позбавимося ганебної практики, коли людина, що захистила себе, потім потрапляє під кримінальну відповідальність за перевищення меж самозахисту», – каже голова Української асоціації власників зброї (УАВЗ) Г. Чайкін.

На сьогодні українці офіційно мають право придбати вогнепальну мисливську гладкоствольну і вогнепальну мисливську нарізну зброю. І, за оцінками МВС, вони цим правом активно користуються: минулого року в розпорядженні громадян знаходилося близько 827 тис. одиниць вогнепальної зброї – на 40 тис. більше, ніж у 2012 р. Дані профільних

об'єднань ще більш переконливі. За інформацією УАВЗ, у країні 2 млн стволів у легальному обігу і понад 3,5 млн – у нелегальному. «Неправомірно використати зареєстровану вогнепальну зброю – це майже те ж саме, що залишити паспорт на місці злочину», – вважає керівник спортивно-стрілецького клубу «Практика» В. Збаранський.

І, дійсно, бути власником зброї – це велика відповідальність, і тому необхідно мати чітку законодавчу базу, що регулюватиме його права й обов'язки. Фахівці вважають, що ухвалення закону владою зможе істотно поліпшити можливість регулювання в питанні володіння й користування зброєю, а також надати людям можливість захистити себе і своїх рідних. Та, на жаль, є інший бік цього закону. У разі, якщо дати можливість мати зброю громадянам України, то де гарантія, що завтра вони не стануть вирішувати свої соціальні проблеми за допомогою цієї самої

зброї біля будівель міських держадміністрацій, Кабінету Міністрів, Адміністрації Президента. Зброї, що законодавці їм самі ж і надали. А захищати свою оселю можна і багатьма іншими засобами й способами, без застосування вогнепальної зброї, якою, до речі, не кожен, як слід і володіє. Немає впевненості, що дитина або підліток, в оселі якого на обліку стоятиме зброя, за відсутності батька – власника зброї, не захоче скористатися нагодою і помститися своїм кривдникам у школі або на вулиці, як це вже неодноразово бувало в західних країнах, де діє подібний закон. Тобто поряд із дозволами на зброю варто було б, як мінімум, запроваджувати проходження відповідних інструктажів. Отже, прийняття подібного документа має бути вкрай зваженим, тим більше, що в суспільстві та експертних колах немає однозначної думки з цього приводу.

С. Семенченко, власкор НЮБ НБУВ

Іноземні міністри в українському уряді: між припливом «нових сил» і правовими колізіями

Формування діючого Кабміну наприкінці минулого року супроводжувалося досить активним обговоренням теми залучення до вищого державного менеджменту іноземців, що отримали українське громадянство для того, щоб зайняти посади в українському уряді. Нагадаємо, тоді міністром фінансів України стала громадянка США українського походження Н. Яресько, співзасновниця та виконавчий директор інвестиційного фонду Horizon Capital, президент компанії Western NIS Enterprise Fund; міністром економіки було призначено громадянина Литви А. Абромавічуса, який має великий досвід інвестиційної діяльності в країнах Східної Європи – шведська інвестиційна компанія East Capital, співвласником та одним з керуючих якої був міністр, у 2012 р. інвестувала в Україну понад 1,5 млрд грн; міністром охорони здоров'я – грузина О. Квіташвілі, із діяльністю якого в грузинському уряді пов'язана низка успішних реформ, зокрема програми сільсько-

го лікаря та дешевого страхування. Невдовзі, отримавши українське громадянство, посаду заступника міністра внутрішніх справ України отримала Е. Згуладзе, з чийм іменем пов'язана успішна реформа МВС у Грузії; вже у 2015 р. заступником Генерального прокурора України був призначений Д. Сакварелідзе, який з 2009 по 2012 р. обіймав посаду першого заступника головного прокурора Грузії.

Також Президент П. Порошенко своїм указом заснував Консультативну міжнародну раду реформ «з метою залучення до впровадження реформ в Україні провідних іноземних діячів, які мають визнаний у світі найкращий практичний досвід реформування у відповідних сферах», головою якої призначив экс-президента Грузії, радника глави держави М. Саакашвілі. Можна відзначити також, що найближчим часом буде визначено, хто очолить Національне антикорупційне бюро України, і в списку претендентів на цю посаду привертають увагу (і не лише іноземним походженням, а й

досвідом та репутацією) прізвища американця українського походження, экс-федерального прокурора, помічника прокурора США Б. Витвицького та згаданого вище Д. Сакварелідзе.

Отже, приплив свіжих політичних сил з-за кордону в український політикум можна вважати тенденцією і прогнозувати, що подібні призначення, частіше чи рідше, але матимуть місце. Це, у свою чергу, актуалізує деякі політичні та правові нюанси, пов'язані з подібною практикою. По-перше, логічно виходити з тези про те, що, призначаючи на впливові й публічні посади іноземних фахівців, уряд України бере на себе політичну відповідальність за їх діяльність з усіма можливими наслідками. У цьому контексті, серед іншого, слід враховувати, що вчорашні іноземці з набуттям в Україні високих посад отримують доступ до державних таємниць України. По-друге, мав би мати місце і зворотний тиск: авторитет запрошених фахівців зобов'язує уряд створювати умови для проведення реформ, задля яких іноземних топ-менеджерів, власне, і запрошували. Їх невключеність у старі корупційні схеми та досвід боротьби з аналогічними проблемами на батьківщині є одним з головних аргументів на користь запрошення «варягів». Свого часу призначення нового міністра охорони здоров'я О. Богомолець прокоментувала так: «На сьогодні найтяжча хвороба охорони здоров'я – це корупція. І це буде присутність у Міністерстві охорони здоров'я людини, яка не пов'язана з ніякими корумпованими мережами, ніякими фарм-мафіями, медичними мафіями – рівновіддалена від всіх і зацікавлена в реформах». Політолог Т. Березовець вважає, що призначення на посаду антикризового менеджера в Україні в такий складний для неї період іноземці розглядатимуть швидше як справу честі та іміджу, а не як спосіб розбагатіти. «Потрібно запрошувати у владу чиновників і політиків з нових країн-членів ЄС: Польщі, країн Балтії, які мали схожі з нами проблеми», – переконаний політолог. Заступник міністра закордонних справ України Д. Лубківський також розглядає запрошення

фахівців як інструмент залучення досвіду. Утім, не виключено, що якщо в українській стороні політичної волі до реформ не буде, то всі зусилля щодо впровадження успішного досвіду в Україні можуть виявитися марними.

Водночас, якщо апелювати до законності, то експерти вказують на низку моментів, що, як мінімум з формального боку, виглядають неідеальними. Наприклад, не всі міністри мають достатній рівень знань з української мови, тоді як законодавство, зокрема, ст. 7 Закону України «Про Кабінет міністрів України», вимагає, щоб член українського уряду мав знати державну мову. У ст. 15 Закону України «Про Державну службу» сказано, що «право на державну службу мають громадяни України, яким виповнилося 18 років... незалежно від етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, які вільно володіють державною мовою».

Крім того, процедура надання громадянства в Україні досить тривала. Уряд пропонує внести зміни в закони про Кабінет Міністрів України та про Державну службу, для того щоб скоротити період надання громадянства іноземцям, тим самим надати їм можливість працювати в органах державної влади. Чинна процедура, що регулюється Конституцією України, Законом України «Про громадянство», Законом України «Про Державну службу», передбачає два роки на прийняття українського громадянства. У ст. 9 Закону України «Про громадянство України» визначено, що умовами прийняття до громадянства України є: визнання і дотримання Конституції України, законів України, зобов'язання припинити іноземне громадянство, безперервне проживання на законних підставах на території України протягом останніх п'яти років, володіння державною мовою або її розуміння в обсязі, достатньому для спілкування.

Ситуацію частково має виправити новий закон про держслужбу, розробкою якого курирує Національне агентство України з питань державної служби. За словами його керівника К. Вашенка, законопроект передбачає розмежування політичних і адміністративних посад, відтак, якщо це виведе працівників

патронатних служб із статусу державних службовців, іноземці зможуть без зміни громадянства на засадах загального трудового права працювати радниками міністра, помічниками, консультантами Президента, голови АП.

Також у ВР зареєстровано законопроект про внесення змін до деяких законів України щодо залучення до роботи в державних органах іноземців відповідно до державних інтересів України. У документі, оприлюдненому на сайті парламенту, зазначено: щоб зайняти зазначені посади, іноземці (особи без громадянства) повинні відповідати таким вимогам, як досягнення повноліття (а для членів Антимонопольного комітету України – досягнення 30-річного віку), дієздатність, наявність визнаного у світі найкращого практичного досвіду впровадження реформ у відповідній сфері, наявність диплома про вищу освіту чи кваліфікацію, яка підтверджує відповідні знання належного рівня, володіння державною мовою або розуміння її в обсязі, достатньому для виконання службових обов'язків, неперебування у громадянстві держави-окупанта.

Передбачено, що іноземців (осіб без громадянства) призначатимуть на відповідні посади без конкурсу, якщо інше не передбачено законом. Зокрема, законопроект передбачає проведення конкурсу для призначення на посади директора Національного антикорупційного бюро України, службовців Національного антикорупційного бюро України, члена Національного агентства з питань запобігання корупції. Проектом також пропонується встановити, що дозволу на працевлаштування таких іноземців (осіб без громадянства) не потрібно.

Згідно з законопроектом, звільнення таких осіб здійснюватиметься на загальних підставах, передбачених для відповідних посад (при цьому не можуть бути підставами позбавлення належності до громадянства України, постійне проживання за кордоном). Водночас для них вводять спеціальну додаткову підставу для звільнення – невступання протягом одного року до громадянства України.

Проектом встановлюється обмеження дії в часі його положень щодо можливості призначення членами Кабінету Міністрів України іноземців (осіб без громадянства) – вони діятимуть протягом одного року з дня набрання законом чинності.

При цьому в разі призначення в цей термін на посаду члена Кабінету Міністрів України іноземця (особи без громадянства) та набуття ним громадянства України протягом одного року з дня такого призначення він продовжуватиме здійснювати повноваження члена Кабінету Міністрів України до припинення його повноважень у встановленому Конституцією і законами України порядку.

Поки що пришвидшена процедура отримання іноземцями, які рекомендовані для роботи в Кабінеті Міністрів, українського громадянства, дає змогу покласти на них відповідальність за свої дії у новоствореному уряді як на громадян України. Такий шлях припиняє дискусію щодо правомірності рішення про залучення іноземців до роботи в уряді, проте лишає відкритими дискусії про політичну доцільність (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: Офіційний сайт Верховної Ради (rada.gov.ua); Rbc (www.rbc.ua); Погляд (www.pohlyad.com); Радіо Свобода (/www.radiosvoboda.org); Сьогодні (ukr.segodnya.ua); Українська правда (www.pravda.com.ua).*

У ЦЕНТРИ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ

Н. Гриценко, власкор НЮБ НБУВ

Позбавлення громадянства України: перспективи

Окупація Криму та воєнно-політичні події на Сході України загострили питання політичної ідентичності в українському суспільстві і для багатьох поставили питання, яке останнім часом досить активно обговорюється: як співіснувати в одній країні з людьми, що, проживаючи в Україні, відверто ненавидять її, при першій же нагоді взяли зброю в руки для повалення конституційного ладу, закликали агресора і тепер пліч-о-пліч з ним вбивають, грабують і руйнують інфраструктуру своєї батьківщини, не вважаючи її такою для себе. Судячи з дописів і обговорень у соціальних медіа, основою антиукраїнських формувань на Сході громадськість вважає десятки відео свідчень та інших доказів, зокрема проведена в Києві виставка «Присутність», де представлена військова техніка російської армії, що російська регулярна армія таки воює на українському Донбасі.

Водночас неможливо ігнорувати той факт, що значна частина населення Донбасу є в кращому випадку байдужою, у гіршому – ворожою до України. Ідеться про людей, які стали ядром самопроголошених ДНР і ЛНР, активними посібниками терористів, включно з держслужбовцями, які брали участь у роботі так званих «органів влади» самопроголошених республік, із силовиками, які, зрадивши присягу на вірність українському народові, дозволяли або навіть сприяли незаконному озброєнню та розгортанню діяльності бойовиків. Тому поява пропозицій позбавити таких співвітчизників громадянства, висловлюваних, головним чином у соціальних медіа, є цілком зрозумілою, хоч і сумнівною з точки зору відповідності чинному українському законодавству.

Нагадаємо, основними нормативно-правовими актами в цьому питанні є Конституція, де закладено принципи єдиного громадянства (ст. 4) і неможливості позбавлення громадянства без згоди (ст. 25), та Закон «Про

громадянство України», у якому наведено винятковий перелік підстав для припинення громадянства та визначено (ст. 18), що вихід із громадянства України можливий тільки за клопотанням громадянина. Відповідно до ст. 17 Закону «Про громадянство України», громадянство припиняється: а) внаслідок виходу з громадянства України (припинення громадянства за ініціативою особи); б) внаслідок втрати громадянства України; в) на підставах, передбачених міжнародними договорами України. Підстави для втрати громадянства, перераховані у ст. 19, визначають, що ними є: отримання громадянства іншої держави; добровільний вступ на військову службу іншої країни, яка відповідно до законів цієї країни не є військовим обов'язком або альтернативною (невоєнною) службою

Теза про те, що люди, які проголосували за створення ЛНР і ДНР, фактично стали громадянами цих республік слабо комутується із статусом цих квазі-політичних утворень, щодо яких запущено процедуру визнання їх терористичними організаціями. Тож позбавлення громадянства за такими мотивами сумнівне, як, утім, і спроби обґрунтувати ініціативи про відмову в громадянстві участю бойовиків разом з російськими силовиками у війні проти України. Де-юре така війна не ведеться, зовнішня агресія не визнана, є лише бойовики-терористи, проти яких ведеться антитерористична операція, що прямо унеможлиблює вихід бойовиків із громадянства України, навіть якщо вони цього прагнуть. Вже згадуваною ст. 18 Закону «Про громадянство України» не допускається вихід із громадянства України особі, яка клопоче про це, якщо цій особі пред'явлено підозру в скоєнні кримінального злочину або відносно якого в Україні існує вирок суду, що підлягає виконанню. Отже, будь-який бойовик, який отримав статус «підозрюваного», повинен

за умовчанням залишитися українським громадянином. Якщо він буде засуджений, то позбавитися громадянства йому не вдасться до закінчення відбуття терміну покарання.

Отже, у чинному правовому полі позбавлення громадянства за прояви сепаратизму, іредентизму чи іншої антидержавницької діяльності є неможливим. Проте відповідна ідея присутня як у обговореннях пересічних громадян як своєрідна форма «суспільної люстрації»; так і в експертних виступах та політичних ініціативах. Так, Всеукраїнське об'єднання «Свобода» розглядає позбавлення українського громадянства як продовження люстрації. «Комуністи в повному складі, регіонали, нинішні і колишні, які дозволяли собі антиукраїнську риторику, прямо або завуальовано підтримували сепаратистів, їздили в лігво ворога в той час, коли Росія веде неприкриту агресію проти України – усі вони повинні бути позбавлені громадянства і нести кримінальну відповідальність за свої дії. Ідейних сепаратистів необхідно позбавляти громадянства, виборчих прав, державних пільг та соціального забезпечення. Якщо вони не визнають державу Україна, то і держава має право відмовитися від таких “громадян”, які і в майбутньому будуть виступати проти неї», – переконаний лідер націоналістів О. Тягнибок.

Аналогічні думки висловлювали й інші українські політики, щоправда, уникаючи офіційних заяв із цього приводу і обмежуючись виступами в соціальних медіа. Про те, що «громадяни України, які беруть участь у сепаратистських шабашах, мають бути позбавлені українського громадянства», – написав на своїй сторінці у Facebook народний депутат О. Ляшко. Б. Береза, ще будучи керівником інформаційної політики «Правого сектору» теж підтримував цю ідею. У принципі, теза дискутується в патріотичному сегменті українського політикуму, проте публічних висловлювань не так вже й багато. Активнішими і радикальнішими в цьому плані є громадськість (див., наприклад, обговорення <https://www.facebook.com/zilya.singelschucher/posts/559506280843436>). Досить активно до подібних обмежень закликають

донецькі і луганські проукраїнські блогери й громадські активісти (Д. Казанський, С. Іванов, К. Сазонов), чії заклики є достатньо вагомими, оскільки саме вони виступають як український «голос Донбасу», причому, у силу власних життєвих обставин і можливостей соціальних медіа – пристрасний, емоційний, а відтак – переконливий.

Експерти до обговорюваних новацій ставляться із засторогою, проте абсолютно неможливими їх не вважають. Так, голова наглядової ради Глобальної організації союзницького лідерства доктор юридичних наук В. Ліпкан переконаний, що наразі постало питання про розгляд проблеми позбавлення громадянства як одного з виду кримінальних покарань за скоєння злочинів проти основ національної безпеки, вчинення сепаратизму та терористичного акту. Нелогічним і таким, що не відповідає сучасним тенденціям розвитку держави, експерт вважає закріплення принципу неможливості позбавлення громадянства України. Він пропонує внести зміни та доповнення до Закону України «Про громадянство України», видаливши прицип «неможливості позбавлення громадянина України громадянства України» та запровадивши процедуру припинення громадянства з боку держави.

Власне, існують і законодавчі ініціативи, що передбачають запровадження нового виду додаткового покарання для громадян України – припинення громадянства – довічного чи на певний термін. При цьому ініціатори подібних новацій апелюють до тези про те, що йдеться не про «позбавлення громадянства», що прямо заборонено Конституцією, а про «втрату громадянства», прописаного ст. 19 Закону України «Про громадянство України».

Верховна Рада попередньої каденції відхилила низку законопроектів авторства депутатів від ВО «Свобода» та «Батьківщина», згідно з якими підставою для втрати громадянства України пропонується визнати вчинення особою злочинів, пов'язаних з посяганням на територіальну цілісність і недоторканність України, державною зрадою тощо. Відповідні ініціативи (теж відхилені) висували і депутати парламенту VIII скликання.

Показово, що подібна ідея обговорюється і на регіональному рівні. 17 лютого 2015 р. позбавлення громадянства за підтримку сепаратизму ініціювала Львівська облрада, проголосували за звернення до Верховної Ради України, Президента України з проханням внести зміни до ст. 25 Конституції України, Закону України «Про громадянство України», зокрема доповнивши розділ III статті 17 пунктом 4 такого змісту «за підтримку сепаратизму, збройну терористичну й антиукраїнську діяльність та пропаганду».

З проханням позбавити громадянства України тих, хто підтримує сепаратистські рухи і прагне дестабілізації звернувся до народних депутатів депутат Миколаївської обласної ради В. Підберезняк на своїй сторінці в соціальній мережі Facebook.

Незалежна профспілка гірників Донбасу (НПГД) наполягає на прийнятті Верховною Радою законів, що обмежують у правах тих громадян України, які тим чи іншим чином підтримали сепаратизм. НПГ пропонує позбавляти їх українського громадянства у випадках посібництва терористам, якщо ці випадки не підпадають під кримінальну відповідальність. Профспілка вважає, що насамперед покарання повинні понести ті чиновники, керівники підприємств і бізнесмени, які відкрито й таємно співпрацюють з терористичними організаціями ДНР і ЛНР, надають їм усіляку матеріальну та фінансову підтримку.

Для вирішення цього питання досить часто лунають пропозиції скористатися досвідом прибалтійських держав. Як відомо, автоматично громадянство отримали тільки нащадки естонців і латишів, що мешкали на території країн до 1940 р., іншим треба було складати іспит на знання державної мови і історії країни. При цьому частина російського і російськомовного населення, виконавши відповідні вимоги, громадянство отримали, частина ж з різних причин – небажання чи нездатність вивчити мову і історію країни де проживають, небажання служити в армії (служба стосується лише громадян), прагнення їздити без візи до РФ (таке право не поширюється на громадян

країн ЄС) залишається в статусі «негромадян». Не мають права натуралізуватися комуністи, ті, хто служив у КДБ, діяв проти республіки антиконституційними методами.

Негромадяни мають право жити в країні, працювати, отримувати пенсію. І. Горбуновс, представник Управління у справах громадянства та міграції Латвії, розповів, що значних відмінностей, які б стосувалися соціальних прав та благ (наприклад, доступу до освіти та медицини), між громадянами та негромадянами немає. «Головна відмінність – політична, негромадяни не можуть брати участі у виборах, не можуть працювати, скажімо, в поліції, адвокатами, на держслужбі», – каже він. Також негромадяни не можуть засновувати політичні партії, служити в народному ополченні. Комерційна діяльність, пов'язана зі зброєю, дозволяється тільки громадянам Латвії або Європейського Союзу. Негромадяни не належать до національних меншин.

Останнім часом негромадяни Латвії почали заявляти про себе в більш активній формі, тут діють «Рух за рівні права» та громадський рух «Конгрес негромадян». На тлі українських подій активізація невдоволених владою в країнах Балтії, об'єднання їх в організації, проведення акцій протесту, лобіювання цих питань на міжнародному рівні наштовхує на думку про підготовку одного з напрямів активної стадії «захисту інтересів» росіян та носіїв російської культури на території цих держав. Так, недалі як 19 лютого 2015 р., міністр оборони Великої Британії М. Феллон заявив, що таємна підривна діяльність, пропаганда, кібератаки, що використовувалися на ранніх стадіях конфлікту в Україні, можуть бути використані для розпалювання міжетнічної напруженості в Естонії, Литві та Латвії. В Естонії на початку 2015 р. ухвалено зміни до законодавства, що, нарешті, дозволять багатьом негромадянам країни отримати естонське громадянство. Утім, як показує українська практика, навіть надання громадянства всім автоматично не гарантує, що проросійське населення не буде використане як привід та інструмент дестабілізації в країні, яку РФ вважає зоною своїх інтересів.

Водночас через зростаючу загрозу тероризму ідея позбавлення громадянства залишається у світі серед обговорюваних. Так, восени минулого року прозвучала пропозиція міністра закордонних справ Ізраїлю А. Лібермана про позбавлення громадянства нелояльних співвітчизників: «У тих, хто лояльний до Держави Ізраїль, немає жодних проблем – вони залишаються повноправними громадянами країни, служитимуть в армії або проходять альтернативну національну службу. Ті, хто відмічає День Незалежності Ізраїлю як день наци (катастрофи), ті, хто виходить на демонстрації з прапорами ХАМАСа, “Ісламського джихаду”, “Хізбалли” – повинні опинитися поза Ізраїлем, вони мають бути позбавлені ізраїльського громадянства». Голова ізраїльського МЗС посилається на досвід країн Західної Європи, які вже позбавили громадянства деяких бойовиків, що воювали на стороні ІГІЛ. Очевидно, А. Ліберман мав на увазі ініціативу фракції ХДС/ХСС у Німеччині, де уряд республіки за підтримки федеральних земель нині працює над складанням спеціального каталогу, у якому були б перераховані усі можливі варіанти дій і методи тиску на тих громадян ФРН, хто приєднався до терористів на Близькому Сході. Серед цих заходів розглядається також і варіант позбавлення їх німецького громадянства. У Італії і Іспанії також позбавляють громадянства за прихід на військову службу іншої держави без дозволу органів влади власної країни.

У Молдові в травні 2014 р. ліберали-реформатори виступили з ініціативою позбавляти громадянства за підтримку сепаратизму і підбурювання до етнічної ненависті. У Нідерландах почали обговорювати на державному рівні питання позбавлення громадянства за участь в екстремістських організаціях.

Схоже, що в Україні питання позбавлення громадянства залишатиметься актуальним, як мінімум на рівні обговорень у соціальних медіа. З огляду як на його контраверсійність та болючість як для ініціаторів подібного кроку (очевидно, що подібні розмови є реакцією на відверто антиукраїнські та агресивні дії), так

і для частини тих жителів України, щодо кого пропонується задіювати, так і на сумнівність із точки зору вітчизняного законодавства і міжнародних норм, є сенс у широкому суспільному обговоренні з метою пошуку шляхів захисту прав мешканців Сходу і безпеки всієї України (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: Офіційний портал Верховної Ради (rada.gov.ua); Судова влада України (vnm.vn.court.gov.ua); Глобальна організація союзницького лідерства (goal-int.org); Адвокатская компания «Чудовский и партнеры» (www.advocat.lg.ua); Юридична компанія «Стеценко Підлужний»; «Україна в Інтернеті» (lifeinua.com); Ukrnews (ukrnews24.com); Сегодня (www.segodnya.ua); Варіанти (www.varianty.net); Канал 24 (24tv.ua); Донецькіе Весті (www.donetskie.com); Galinfo (galinfo.com.ua); Захід.net (zaxid.net); соціальних медіа Facebook (facebook); ЖЖ (livejournal.com).www.pmlp.gov.lv, www.pctvl.lv, de.exrus.eu, newspb.su, www.euointegration.com.ua, de.exrus.eu, vinnitsaok.com.ua, www.bbc.co.uk).*

Правові колізії, викликані окупацією Криму

Матеріал підготував М. Грет, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Крим. Проблеми освіти

З моменту проведення псевдореферендуму в Криму, багатьом стало очевидно, про потенційні проблеми, які виникнуть у багатьох галузях та для багатьох людей. Однією з вкрай важливих і болючих проблем стала проблема освіти. Попри декларативні заяви російських можновладців, що українська, російська та кримськотатарська мови на території Криму завжди будуть рівноправними, у реаліях це не зовсім так. Ще з вересня минулого року стало очевидним, що відбувається тотальна русифікація освіти, скорочуються та закриваються українські та кримськотатарські класи. Не відстає від цього процесу і вища школа, де крім звільнень викладачів, відбуваються різноманітні експерименти, які заважають навчальному процесу. Після ререєстрації українських вузів у Криму за російськими стандартами, частина студентів вирішила шукати інші прийнятні для себе варіанти, щоб продовжити навчання.

Мало хто з кримського студентства знає про можливість переведення на материкову Україну та про те, що терміни подання документів для таких студентів було продовжено до 1 березня 2015 р. Одночасно з цим у ЗМІ РФ поширюють, що є аналогічна пропозиція, про яку в Криму відомо усім, на відмінну від вітчизняних освітянських ініціатив. У 2015 р. русифікація і далі посилюється, кримські вузи перейменовують, їм видаються документи російського зразка. З огляду на це, багато проукраїнськи налаштованих кримських студентів, які зволікали з переїздом на материкову Україну, висловили бажання виїхати з Криму.

Проте 7 травня 2014 р. Міністерство освіти і науки України затвердило наказ № 556 про порядок переведення на навчання студентів з тимчасово окупованої території України. Згідно з цим документом, студенти-кримчани могли перевестися на свою спеціальність

у будь-який виш материкової України до 1 вересня минулого року зі збереженням форми навчання та всіх наявних пільг. На той момент про цей наказ Міносвіти було широко відомо: з'явилися публікації в ЗМІ, у Криму ще працювало українське телебачення, преса, інтернет-видання.

13 листопада 2014 р. вийшов наказ №1311 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 7 травня 2014 № 556», згідно з яким терміни переведення студентів з окупованої території продовжили до 1 березня 2015 р.

Проте інформація про це з'явилася лише на сайті Верховної Ради України та Міністерства освіти і науки України. Малодоступність цієї інформації не тільки відбивається на можливостях переведення потенційних студентів, а й водночас показує непоінформованість університетів.

Профільне міністерство підтвердило, що крім офіційного сайту, інформація про продовження термінів в інших місцях відсутня. Консультаційний центр Міністерства освіти підтвердив дію наказу до 1 березня і переведення з усіма пільгами.

Щоб подати ці документи, немає потреби виїжджати в материкову Україну, можна було відправити все електронною поштою і в найкоротший проміжок часу отримати відповідь.

Водночас, слід вказати, що студент, який перевівся з окупованих територій, може мати деякі проблеми, пов'язані з відсутністю в українських вишах доступу до даних окупованого півострова. Цьому є декілька причин:

1) З 1 січня в Криму почали перейменовувати і ререєструвати виші за російським законодавством, що призвело до оформлення всієї документації за російським зразком.

2) З моменту проведення «референдуму» в Криму українська система освіти перестала

отримувати доступ до матеріалів півострова і відповідно взяти інформацію по семестрах 2014–2015 навчального років неможливо. Це породжує проблему, яку можна розв'язати шляхом здачі при переведенні великої академзаборгованості чи вступом на нижчий курс.

Багато в чому схожі проблеми є і у випускників. 14 жовтня 2014 р. Міносвіти відправило в усі обласні департаменти освіти лист, у якому було вказано, що кримські школярі, які закінчують одинадцятий клас та мають бажання вступити в українські ВНЗ, бажано було до 10 лютого зареєструватися на навчання екстерном на материку. Дипломи, які видаються на півострові, є російського зразка і в Україні не визнаються. Тому для здачі ЗНО випускникам потрібно пройти атестацію в школах, які розташовані на материку. Так, наприклад, Міжнародна українська школа пропонувала сприятливі умови для кримчан, у ній можна було, не виїжджаючи з півострова, здати всі контрольні та іспити через Інтернет. Єдине, щоб здати ЗНО все ж необхідно приїхати на материк.

За словами заступника міністра освіти і науки України А. Гевко, «учень з Криму має прикріпитися до будь-якої школи, яка є на території материкової України і дистанційно екстернатом її завершити. Для отримання атестата він має обов'язково здати підсумкову атестацію. Здавши атестацію, він отримує атестат тієї школи, до якої він прикріпиться».

Коментуючи коло зазначених проблем, директор Центру оцінювання якості освіти І. Лікарчук заявляв: «Процедура реєстрації на ЗНО для кримчан така ж, як і для всіх. Вони зобов'язані пройти електронну реєстрацію та реєстрацію документами, але зобов'язані мати документ про те, що вони в 2015 році отримають середню загальну освіту».

Важливим є також те, що еповноважений Президента України у справах кримськотатарського народу М. Джемілев дав рекомендацію кримським випускникам подати документи саме в Міжнародну українську школу.

«Міжнародна українська школа є державною установою і надає освіту безкоштовно.

Приймальна комісія навчального закладу приймає заявки в режимі онлайн. Перед цим батьки учня мають відіслати листа в Міністерство освіти і науки України з проханням зарахувати дитину на навчання», – повідомив уповноважений на своїй сторінці у Facebook.

Г. Пархоменко, заступник директора у Української міжнародної школи, зазначала: «Навчання для учнів з Криму відбувається в дистанційному режимі. Вся інформація відсилається їм електронною поштою, в якій вказані дані та контакти їхніх вчителів. Також відправляється інформація про те, що їм потрібно підготувати, щоб пройти атестацію. Якщо дитина готова, вона повідомляє про це вчителя. Він надсилає учневі контрольну роботу»

На сьогодні адміністрація школи та Міністерство освіти не визначилися з місцем проведення здачі ЗНО для кримських випускників, але скоріше за все тестування буде в Херсонській або Запорізькій областях, тому розглядається питання організації житла для учнів.

Дехто з експертів вважає, що мало кримських випускників захотіли складати ЗНО у зв'язку з тим, що Україна не створила простий порядок отримання дипломів українського зразка. Про це розповіла В. Потапова, координатор освітніх програм Центру громадської освіти «Альменда»: «Згідно з листом Міністерства освіти, учень має здати атестацію з усіх предметів, які він зараз вивчає в Криму. Якщо в 2014 році він навчався за українськими програмами, то новий навчальний рік – це вже російська програма. Таким чином, учень має здати 18 предметів. Як ви розумієте, це реально відлякує випускників». Вона вважає, що можна було ввести обов'язкову атестацію з предметів українознавчого циклу, які тепер не викладаються в кримських школах, а з решти предметів виставляти оцінки, отримані в Криму. «У той же час багато батьків хочуть, щоб їхні діти отримали атестати. Вони чудово розуміють, що російський атестат, отриманий в Криму, не визнається за кордоном. А в російських ВНЗ, які надають якісну освіту –

дуже велика конкуренція з абітурієнтами з усієї Росії», – зазначила В. Потапова.

Багато батьків абітурієнтів розуміють, що в Криму немає сенсу здобувати освіту, оскільки дипломи ВНЗ будуть визнані лише в Росії. Але бажаючих є небагато, оскільки Україна ввела заборону на транспортне сполучення з півостровом. А тому учням буде складно виїжджати на материк на проходження тестування.

Потенційні випускники, які планують отримати український атестат, та їхні рідні намагаються не афішувати, аби не мати проблем із владою Криму. Багато батьків на умовах анонімності обурюються правилами отримання українського диплома, які запропоновано Міністерством освіти. Багато хто сподівається, що тверезий розрахунок візьме гору і це все скасується. Тривалий час тяжко було повірити, що для їхніх дітей створили стільки перешкод.

Це не тільки довго, але ще й дуже дороге задоволення, оскільки проїзд тепер у п'ять разів дорожчий. Причому у працюючих людей зарплати не такі вже великі. А потрібно приїхати на материк як мінімум чотири рази для складання ЗНО або переїжджати повністю на материк, коментують ситуацію батьки випускників.

Водночас Мінію освіти не бачить жодних недоліків у запропонованій системі отримання дипломів та складання ЗНО для кримчан і тому не має наміру нічого міняти. Відповідно, не планується спростити для випускників із Криму порядок здачі державної підсумкової атестації з причини того, що їхня навчальна програма відрізняється від української.

За словами заступника міністра освіти і науки України А. Гевка, «...є певні стандарти і всі повинні бути в єдиних умовах. У зв'язку з цим ніяких окремих програм не буде. Їм потрібно готуватися, прикріплятися до шкіл, отримувати завдання. Електронні підручники є. Поки що не було жодної скарги з приводу відмови шкіл їх зараховувати на екстернат».

Єдине, на що можуть розраховувати абітурієнти з Криму – це пільгові бюджетні місця у ВНЗ, які гарантуються Законом України «Про права і свободи громадян України на тимчасово

окупованих територіях». Відповідно до них, вступникам із Криму достатньо отримати мінімальний бал ЗНО і у випадку, якщо вони не пройшли за конкурсом, то адміністрація ВНЗ замовляє для них у Міністерства освіти додаткові бюджетні місця. Експерти вважають, що ця норма має працювати під час вступної кампанії, що, у свою чергу, може спростити вступ для жителів Криму. Але складно сказати, чи будуть ВНЗ і профільне міністерство дотримуватися цієї норми закону.

Суттєва проблема полягає в тому, що Міністерство освіти і науки України недостатньо широко оприлюднило необхідну інформацію про потенційні можливості для абітурієнтів із Криму, у той час як вузи-конкуренти з РФ свої пропозиції ефективно поширюють по регіону. Проблемною є і логістична складова, оскільки для проходження ЗНО необхідно випускникам їхати на материк, що в умовах транспортної блокади, подвійного кордону та через політичні обставини є складним для виконання. Попри спробу допомогти нашим громадянам з окупованих території, складається враження, що вітчизняні освітянські чиновники залишили багато гострих питань поза увагою (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: Под прицелом (podpricelom.com.ua); Facebook (www.facebook.com); Крим Реалії (ua.krymr.com); Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим (pri.gov.ua), UBR (ubr.ua).*

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Інформаційно-аналітичний центр FOREX CLUB в Україні

Огляд валютного ринку

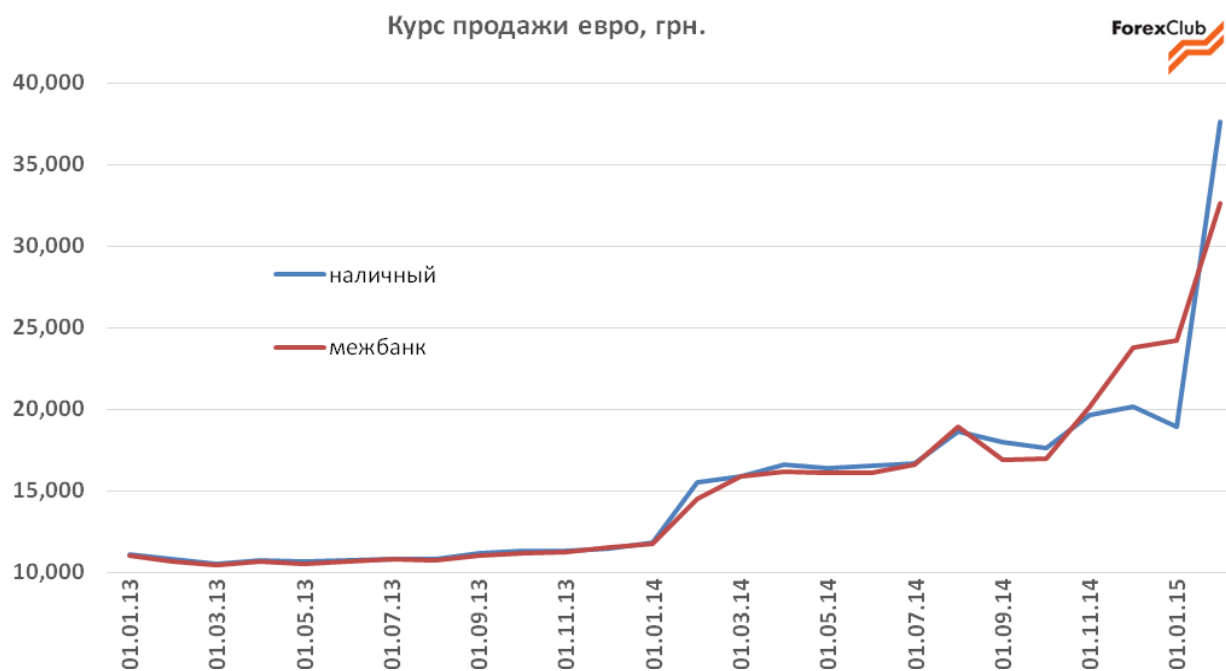
Обзор валютного рынка в Украине за февраль 2015 года

Евро

Стоимость евро на международном рынке по итогам февраля снизилась на 0,8% до уровня 1,119. Как отмечают аналитики FOREX CLUB в Украине, это самое продолжительное историческое снижение евро по отношению к доллару США. Фактор приближения активной фазы стимулирующей программы ЕЦБ по примеру количественного смягчения (QE) США оказывал давление на европейскую валюту. Вместе с тем, публикуемая на протяжении всего

месяца слабая макростатистика США указала на уязвимость восстановления крупнейшей экономики мира, что идентифицируется как фактор удержания учетной ставки ФРС на низком уровне как минимум до 4го квартала. В результате, перманентно доллар незначительно откатывался вниз, чем сдерживал падение евро.

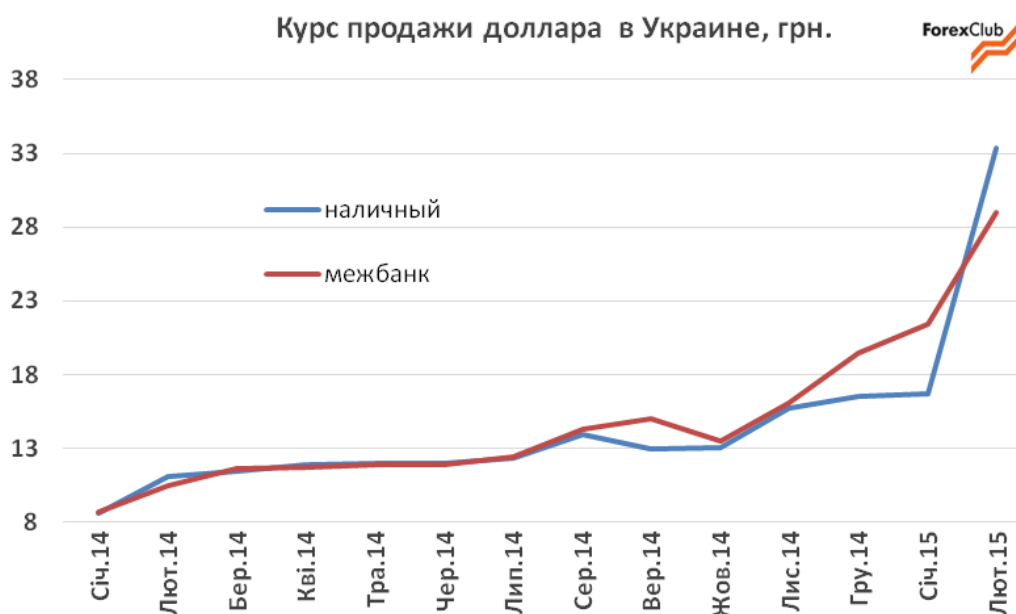
Курс продажи безналичного евро в Украине за месяц вырос на 34,7% до 32,61 грн., наличного – на 99,1% до 37,63 грн.

Доллар США

Курс продажи безналичного доллара в Украине за февраль вырос на 35,5% до 29 грн., наличного – на 99,3% до 33,36 грн. Средний дневной объем торгов американской валютой за месяц составил 202,9 млн. долларов, что на 6,6% больше, чем в январе 2015 года (196,8 млн. долларов) и на 82% ниже уровня февраля 2014 года (1144,7 млн. долларов). Отмена НБУ индикативного курса валют 6 февраля оживила рынок, приведя к продажам населением и юридическими

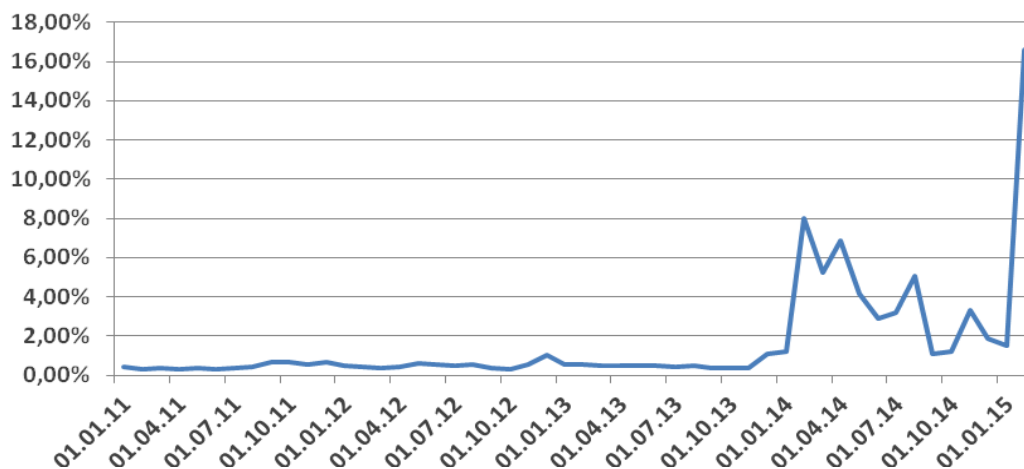
лицами валюты. Однако данный приток быстро иссяк. На смену ему пришел скептический настрой участников рынка. Даже договоренности в Минске и позитивное решение миссии МВФ не смогли преодолеть этот пессимизм. Риск введения военного положения, инфляционные ожидания, отсутствие реформ в стране, экономический спад, не согласованный с парламентом новый Бюджет 2015 – заставили продавцов удерживать валюту.

Средний размер спреда по наличным операциям с долларом за февраль вырос с 1,5% до 16,6%. Действия НБУ по обузданию спроса существенно повысили как амплитуду колебаний, так и риски проведения валютных операций, которые участники рынка закладывают в цены покупки и продажи.

Также, спред остается повышенным, выступая результатом систематичной ограниченности предложения валюты в обменных пунктах и переориентации продавцов и покупателей на серый и черный рынки.

Средний спрэд по наличным операциям с наличным долларом США в Украине

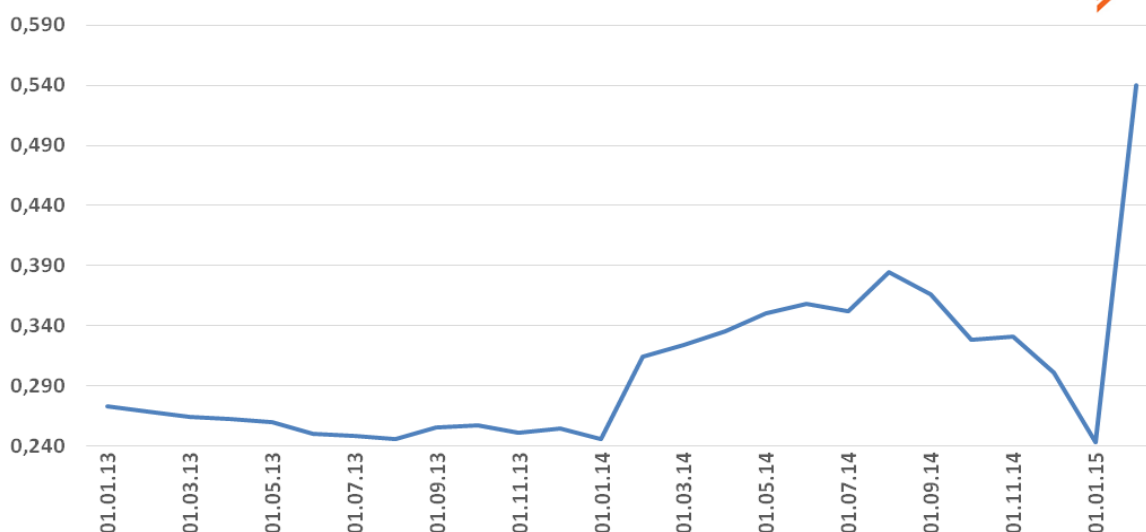

Российский рубль

Курс продажи безналичного рубля в Украине в феврале вырос на 56,1% до 0,4732 грн., наличного – на 121,8% до 0,54 грн. Динамика рубля вызвана укреплением его позиций относительно

доллара США на российском рынке под влиянием укрепления цен на нефть, а также достижения договоренностей в Минске. Месячный рост рубля к доллару составил 11,4% до 61,7 рублей за доллар.

Курс продажи наличного российского рубля, грн.

Прогноз валютного рынка на март 2015 года

Отсутствие решения по выделению транша МВФ по итогам февраля формирует зону неопределённости на первую половину марта, и зону рисков на вторую половину марта. Широкий спрэд между покупкой и продажей выступает ограничителем проведения операций

на наличном рынке. В свою очередь, применение НБУ квазиадминистративных мер не дает возможности говорить о наличии достаточного рыночного фактора для движения валютных курсов. Сохраняющийся отток гривневых вкладов остается весомой поддержкой спросу.

Инфляционные риски и риски банковской системы также толкают население к поиску безопасных и защищенных вложений.

Евро

По прогнозам аналитиков FOREX CLUB в Украине, диапазон колебания евро на международном рынке в марте может составить 1,10–1,15. Динамика курса евро на украинском межбанковском рынке будет отображать колебания пары евро/доллар и гривна/доллар. Средний курс продажи наличного евро, при стабильном курсе доллара, может колебаться в диапазоне 30–33 грн.

Начало активной фазы стимулирующей программы ЕЦБ в марте будет оставаться катализатором продаж европейской валюты. В тоже время, компенсировать тенденцию будет неопределенность в отношении первого повышения базовой ставки ФРС. Центробанк США пока занял выжидательную позицию и будет ориентироваться на макроэкономическую статистику, чтобы повышение базовой ставки не сломило стабильность экономического восстановления страны. Вместе с тем, «дорогой» доллар остается фактором сдерживающим прибыли американских экспортеров, поэтому дальнейшее его укрепление будет встречать все большее сопротивление со стороны корпоративного сектора. Существенное влияние на движение пары евро/доллар также будут оказывать мартовские заседания ЕЦБ и ФРС.

Доллар США

Движение гривны к доллару США будет формироваться под влиянием многих факторов, в том числе административного характера. Однако ключевыми определяющими тренд гривны событиями должны стать: проведение 11 марта заседания МВФ по вопросу кредита Украине и непосредственно выдача самого кредита. Безусловно, ситуация на Донбассе остается фундаментом слабости гривны. В зависимости от наступления или не наступления того или иного события, пара доллар/гривна может продемонстрировать сильные колебания.

В оптимистическом сценарии развития событий на валютном рынке предполагается возможность положительного решения МВФ по

кредиту и, соответственно, получение первого транша ближе к концу марта. Деэскалация напряженности на Донбассе может также послужить основой для укрепления гривны. В таком случае гривна может укрепиться до отметки 25–27 на конец месяца. При этом действия НБУ по ограничению спроса на валюту будут служить значительной поддержкой гривне.

Впрочем, нельзя исключать и реализации негативного сценария, при новом витке напряженности на Донбассе и негативном решении МВФ или очередном переносе решения фонда, которое отсрочит поступление кредитных средств. В таком случае, существенно возрастает риск дефолта, гривна окажется под давлением и действия НБУ не смогут сдерживать спрос. Нельзя исключать предъявление Россией к досрочному погашению еврооблигации на 3 млрд. долларов. На черном рынке стоимость доллара может превысить 60 грн. за доллар.

Согласно базовому сценарию прогноза аналитиков FOREX CLUB в Украине, курс продажи безналичного доллара США в марте удержится вблизи отметок 27–30 грн. Наличный рынок останется с широким спредом между ценой покупки и продажи.

Российский рубль

Движение гривны относительно рубля будет формироваться под влиянием динамики курса доллара к гривне как базового и курса рубля к доллару как корректирующего элемента. Российский рубль остается во власти движения нефтяных цен и ситуации на Востоке Украины. В случае введения дополнительных санкций, рубль вновь будет испытывать давление. В базовом сценарии ожидается колебания курса продажи наличного рубля в феврале в диапазоне 0,42–0,46 грн.

Моніторинг законодавства

Підготовлено компанією

«ЄФІМОВ ТА ПАРТНЕРИ адвокати • аудитори • податкові консультанти»

Головні зміни

– змінено строк депонування гривневого еквіваленту на купівлю валюти – валюта може купуватися не раніше четвертого дня з дня надання реєстру до НБУ;

– НБУ розіслав банкам листа, в якому посилив контроль за імпортерами, що закупають валюту – тепер для подібної операції клієнти повинні будуть надати довідку ДФС про відсутність заборгованості по сплаті податків

– введено нову вимогу, щодо надання інформації про операції перерахування іноземної валюти за власні кошти клієнтів. Такі операції виконуються не раніше четвертого дня з дня надання реєстру (інформації) до НБУ. Кошти в іноземній валюті для перерахування платежу, повинні бути на рахунку до дня надання реєстру до НБУ;

– заборонено купівлю іноземної валюти за рахунок гривневих коштів, що залучаються Клієнтами у формі кредиту;

– для здійснення уповноваженим банком авансових платежів за імпортним контрактом клієнта, загальна вартість якого перевищує 50 тис. доларів США (в еквіваленті), необхідно мати підтвердження від НБУ. Вимоги не поширюються на імпортні операції резидентів під час здійснення розрахунків у формі документарного акредитива;

– загальна сума авансових платежів в іноземній валюті, що виконана резидентом на користь одного й того ж самого нерезидента не повинна перевищувати 50 тис. доларів США (без подання інформації та документів до НБУ) чи 500 тис. доларів США (без застосування акредитивної форми розрахунків) відповідно, або еквівалент цієї суми в іншій валюті за офіційним курсом гривні до іноземних валют, протягом одного календарного місяця.

Податки і збори

Податок на додану вартість

– що при нарахуванні ПДВ до бази оподаткування цим податком включаються суми додаткового імпортного збору.

Постанова НБУ від 19.02.2015 р. № 113

«Чим міг – допоміг». Як ми бачимо, Національний банк не може допомогти пересічним українцям у їх нагальних проблемах: гривня дешевіє на очах, ціни ростуть майже щогодинно, суцільна фінансова паніка, скорочення і т.д.

Минулого тижня Нацбанк натякнув українцям на можливий спосіб додаткового підробітку.

Було внесено низку змін до Інструкції про ведення касових операцій, однією з яких ЗОБОВ'ЯЗАЛИ банки повідомляти органи МВС про випадки фальшування грошей лише у випадку виявлення двох чи більше купюр в однієї особи.

Тобто, виявлення в особи ОДНІЄЇ фальшивої купюри не тягне за собою пильної уваги МВС. Як то кажуть: «Не даємо Вам рибу – даємо Вам вудку».

Окрім цього, в оновленій Інструкції йдеться про те, чи може банк видавати купюри із написом «ХАБАР» та інші актуальні для українських реалій норми.

Лист ДФСУ від 17.02.2015 р.

№ 5292/7/99-99-19-03-02-17

Цим листом ДФСУ повідомила про окремі особливості формування податкового кредиту, враховуючи норми ПКУ, які набрали чинності з 01.01.2015 р. Зокрема, ДФСУ зазначила, що:

– загальне правило формування податкового кредиту, встановлене в п. 198.1 ПКУ, залишилося без змін;

– при отриманні послуг від нерезидента на митній території України, право на податковий

кредит виникає на дату складання податкової накладної, за умови її реєстрації в ЄРПН та включенні до податкових зобов'язань звітного періоду;

– з ПКУ виключено норму, яка надавала право сформувати податковий кредит на підставі заяви зі скаргою на постачальника, який відмовив у наданні податкової накладної або порушив порядок її заповнення;

– запроваджена норма, яка дозволяє сформувати податковий кредит на підставі податкових накладних, зареєстрованих в ЄРПН з порушенням встановленого строку реєстрації;

– у випадку допущення помилки в реквізитах податкової накладної платник податків на дату виявлення зазначеної помилки має право скласти розрахунок коригування до такої податкової накладної, в якому всі правильно заповнені реквізити податкової накладної повторюються, а реквізит, в якому допущено помилку, заповнюється без помилок.

Лист Державної служби фінансового моніторингу України від 04.02.2015 р.

6 лютого набув чинності Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

Якщо Ви живете в Україні, то вже приречені стати учасником фінансового моніторингу, якщо не як його суб'єкт, то точно як клієнт такого суб'єкта. Для цього варто лише за щось комусь заплатити.

Спробуйте це зробити без банку чи іншої фінансової чи платіжної організації. Не вийде. А та вже Вас «промоніторить», оскільки Рекомендований довідник кодів ознак фінансових операцій, які підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу, вже існує. І передбачає майже усі платежі, які Ви зможете уявити. Тож якщо не хочете «засвітитися» у фінмоніторингу, не здійснюйте навіть такі операції, як:

– обмін банкнот одного номіналу на банкноти іншого номіналу (код 1050 для гривні, 1060 – для іноземної валюти). Не розмінюйтеся на дрібниці;

– оплата готівкою послуги банку (код 1070). Треба відкрити рахунок в одному банку, щоб потім з нього заплатити за послугу другого банку безготівковим платежем;

– зарахування коштів на рахунок юридичної особи, яка зареєстрована менше, ніж три місяці тому (код 4010). Не поспішайте у нові супермаркети, почекайте три місяці, навіть якщо там цукор продають по курсу долара 7,99;

– тим більше, якщо такий супермаркет відкрила фізична особа – підприємець менше трьох місяців тому (код 4100);

– не отримуйте страхове відшкодування взагалі, навіть якщо Ваше застраховане авто потрапило в ДТП (код 5020);

– не отримуйте виграш в лотерею, навіть якщо виграли мільйон чогось (код 5040).

А код 900 взагалі охоплює усі операції «для яких у суб'єкта первинного фінансового моніторингу виникають підстави вважати, що фінансова операція проводиться з метою легалізації (відмивання) доходів або фінансування тероризму» і яким не вистачило свого коду. Тож, вітаю Вас! Ви виграли участь у фінансовому моніторингу!

Лист ДФСУ від 02.02.2015 р. № 3217/7/99-99-15-01-04-17

Податківці продовжують пропонувати платникам податків з'явитись до них з повинною та щиросердно зізнатися... тобто, вибачте, скористатися податковим компромісом, та наполегливо продовжують надавати роз'яснення щодо порядку та умов його застосування. Так, на цьому тижні оприлюднено черговий лист ДФСУ у якому, зокрема, наводяться зразки заяв про застосування податкового компромісу.

Однак, Ви ніколи не діждетесь від наших фіскальних органів інформації про ризики податкового компромісу – а їх, як виявилось, чимало. І ось деякі з них:

– заявлена платником податків сума податкового компромісу може збільшитись за результатами податкової перевірки;

– платник податків, що зізнався в податкових порушеннях, пов'язаних з роботою з «брудними» фірмами, створює проблеми своїм

контрагентам-покупцям товарів, яких також можуть звинуватити у безтоварності операцій;

– зізнавшись у роботі з фірмами-бабочками, які використовувались, у тому числі, для переведення безготівкових коштів у готівку для виплати зарплати у конвертах, платника може бути звинувачено у порушеннях щодо оподаткування ПДФО, на який податковий компроміс не поширюється;

– звільнившись від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків за ст. 212 КК України, платника на підставі його ж зізнання може бути звинувачено у злочинах за ст. 205 (фіктивне підприємство), 209 (відмивання доходів), 358 (підробка документів), 3641 (зловживання повноваженнями), 366 (службове підроблення), 367 (службова недбалість) КК України.

Чи готові Ви повірити в те, що податківці не захочуть скористатися хоча б однією із можливостей, що надає їм податковий компроміс? Тож, be careful!

Податок на доходи фізичних осіб

– сума середнього заробітку мобілізованих працівників є базою нарахування податку на доходи фізичних осіб за ставками 15% або 20%.

Державана допомога, єдиний соціальний внесок

Запитання – відповідь ДФСУ, розміщене на ЗІР

ДФСУ у своїй відповіді зазначила, що оскільки учні, які проходять виробничу практику, не є штатними працівниками підприємства, а отже, не перебувають з ним у трудових відносинах, то заробітна плата, яка виплачується їм при проходженні виробничої практики, не є базою нарахування та утримання ЄСВ.

Лист ДФСУ від 14.02.2015 р. № 4979/7/99-99-17-03-01-17

ДФСУ роз'яснило деякі питання щодо нарахування та утримання ЄСВ, зокрема:

– якщо в місяці звільнення або прийняття на роботу зарплата працівника менша мінімальної, то ЄСВ нараховують на фактично нараховану зарплату;

– якщо працівник частину місяця перебував у відпустці без збереження зарплати, то ЄСВ нараховують на мінімальний розмір зарплати (якщо перебував цілий місяць, ЄСВ не нараховується взагалі).

Крім того було зазначено, що для сумісників базою нарахування ЄСВ є фактично нарахована зарплата незалежно від її розміру. Разом з цим зазначено, що це не стосується з/п працівників, які виконують на тому ж підприємстві поряд з основною роботою додаткову.

Що стосується донарахування ЄСВ з МЗП у разі нарахування лікарняного, зазначено наступне:

– для працівника, який частину місяця відпрацював, а частину хворів, і загальна сума доходу не перевищує мінімальної зарплати, то сума ЄСВ визначається виходячи з МЗП;

– для працівника, який хворів повний місяць, ЄСВ нараховують виходячи із МЗП;

– для працівника, у якого лікарняний починається в одному місяці, а закінчується в іншому, ЄСВ нараховують за фактично відпрацьований час. Проте, якщо після розподілу лікарняного загальний дохід за місяць буде меншим за МЗП, то ЄСВ нараховують виходячи із МЗП.

Єдиний податок

– відомості у графах 4 «Скоригована сума доходу» та 7 «Всього» Книги обліку доходів зазначеної книги не можуть вказуватися з від'ємним значенням.

Лист ДФС від 21.01.2015 р. № 1573/7/99-99-17-02-02-17

У листі зазначено, що платники єдиного податку, які перевищили обсяги доходів у податковому (звітному) періоді, визначені у підпунктах 1, 2, 3 п. 291.4 ПКУ, які діяли до 01.01.2015 р., до суми перевищення обсягу доходу застосовують ставку у розмірі 15%.

При цьому такі платники, з урахуванням змін у законодавстві щодо збільшення максимального розміру обсягу доходу у відповідній групі з 2015 року, не зобов'язані з наступного календарного кварталу за заявою переходити на іншу групу платника єдиного

податку чи відмовлятися від застосування спрощеної системи оподаткування, якщо зазначена категорія платників не порушує умов перебування на спрощеній системі оподаткування, які діють з 01.01.2015.

Інші податки та податкові платежі
**Запитання – відповідь ДФСУ,
розміщене на ЗІР**

За обсяги води, переданої водокористувачем-постачальником іншим водокористувачам без укладення з останніми договору на поставку води, рентна плата обчислюється і сплачується таким водокористувачем-постачальником.

Тож у разі сплати орендарем орендодавцю за договором оренди комунальних послуг (у тому числі плати за користування водою) платником рентної плати за спеціальне використання води є орендодавець.

Орендар буде вторинним водокористувачем і платником рентної плати за спеціальне водокористування у разі укладання договору на поставку води.

**Запитання – відповідь ДФСУ,
розміщене на ЗІР**

Фізичні особи — підприємці (крім тих, що обрали спрощену систему) за результатами звітного податкового року самостійно розраховують військовий збір в розмірі 1,5% чистого оподаткованого доходу, відображають у річній податковій декларації та сплачують в терміни, передбачені для сплати податку на доходи фізичних осіб за відповідний період.

Першим звітним податковим періодом для нарахування військового збору з доходів фізичних осіб — підприємців є 2015 рік.

Строк сплати військового збору для фізичних осіб - підприємців — до 19 лютого 2016 року.

**Запитання – відповідь ДФСУ,
розміщене на ЗІР**

До загального місячного (річного) оподаткованого доходу включаються пасивні доходи, під якими слід розуміти, зокрема, такі доходи:

– проценти на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок;

– проценти на вклад (депозит) у кредитних спілках;

– процентний або дисконтний дохід за іменним ощадним (депозитним) сертифікатом.

Оскільки доходи у вигляді процентів, отримані фізичною особою від розміщення коштів на депозитному рахунку, включаються до місячного (річного) оподаткованого доходу платника податку, то такі доходи підлягають оподаткуванню військовим збором за ставкою 1,5%.

Державне регулювання

Перевірки. Контроль. Штрафи.

Податковий борг

**Запитання – відповідь ДФСУ,
розміщене на ЗІР**

ДФСУ зазначила, що контроль за правильністю обчислення та своєчасністю сплати до бюджету акцизного податку особами – власниками ввезених на митну територію України вантажних транспортних засобів, що переобладнуються у легкові автомобілі, здійснюється контролюючими органами (ДПІ) за місцем реєстрації платника податку.

Ліцензії, патенти, дозволи

**Постанова НКРЕКП
від 22.01.2015 р. № 59**

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, затвердила зміни до Інструкції про порядок видачі ліцензій Комісією на здійснення окремих видів господарської діяльності.

У Постанові вказано, які відомості повинні бути зазначені в заяві про видачу ліцензії.

Виключено положення щодо продовження дії ліцензії.

Фінансовий моніторинг

**Роз'яснення Нотаріальної палати
від 18.02.2015 р.**

Нотаріальна палата України роз'яснила нотаріусам новації Закону України № 1702-VII «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму

та фінансуванню розповсюдженню зброї масового знищення», який набув чинності 06.02.2015 р.

Законом уточнені деякі терміни, положення та визначення, введені нові терміни для застосування та дано їх визначення, розширено коло обов'язків нотаріусів як спеціально визначених суб'єктів первинного фінмоніторингу, одночасно спрощено процедуру виконання обов'язків.

У роз'ясненні зазначено, що, незважаючи на те, що стаття 8 Закону «Про нотаріат» доповнена положенням про відсутність порушення нотаріальної таємниці при поданні нотаріусом відповідної інформації про фінансові операції центральному органу виконавчої влади, подання такої інформації є правом нотаріуса, а не його обов'язком. Таке право надано нотаріусу як спеціально визначеному суб'єкту первинного фінмоніторингу відповідно до положень ч. 5 ст. 8 Закону. Нотаріуси можуть не повідомляти спеціально уповноважений орган про свої підозри у випадку, якщо відповідна інформація стала їм відома за обставин, що є предметом їх професійної таємниці.

Роз'яснення Держфін-моніторингу від 04.02.2015 р.

Держфінмоніторинг рекомендує суб'єктам первинного фінмоніторингу при поданні інформації про фінансові операції, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу, використовувати наведений у роз'ясненні довідник кодів ознак фінансових операцій, які підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу.

При поданні такої інформації, а також інформації про свої підозри щодо діяльності осіб або їх активів, якщо є підстави вважати, що вони пов'язані із визначеними Кримінальним кодексом України злочинами, суб'єктам первинного фінмоніторингу рекомендовано продовжувати використовувати додаток 3 до Інструкції від 26.04.2013 р. № 496.

Інформація про фінансові операції, щодо яких є підстави підозрювати, що вони пов'язані, стосуються або призначені для фінансування тероризму або фінансування розповсюдження

зброї масового знищення, реєструється суб'єктом первинного фінансового моніторингу у порядку, встановленому наказом Мінфіну від 26.04.2013 р. № 496.

Облік та звітність

Лист ДФСУ від 30.01.2015 р. № 2960/7/99-99-11-03-01-17

Фіскальні органи повідомили, що податкові декларації кодів форм J0100311, J0100413, J0101207, J0101909 було доопрацьовано, а саме – доповнено полями для зазначення позначки для базового податкового (звітного) періоду рік, яка раніше була відсутня.

Відповідно, всі платники податку незалежно від типу базового податкового (звітного) періоду: квартал чи рік, повинні заповнити позначку, передбачену для типу періоду квартал. Платники податку, що звітують за 2014 або попередній рік з базовим (звітним) періодом рік, повинні заповнити обидві позначки «Рік». Таке саме заповнення має виконуватися при поданні у складі зазначених податкових декларацій додатків СБ. При цьому для інших додатків доопрацювання електронних форматів не виконувалось через відсутність такої потреби для обробки податкових декларацій. Тобто всі платники податку заповнюють для інших додатків лише одну позначку «Рік», передбачену для типу базового податкового (звітного) періоду квартал, яка застосовувалась завжди при звітуванні з податку на прибуток.

Для податкових декларацій кодів форм J0101707, J0100607, J0100806 електронні формати не доопрацьовувались, оскільки форми, затверджені відповідними наказами, містять лише одну позначку «Рік» і тип базового податкового (звітного) періоду квартал чи рік для платника податку має визначатись на підставі подання або неподання такої форми звітності за I квартал, I півріччя та три квартали 2104 року.

ДФСУ окремо зазначила, що для платників податку, які звітують за 2014 рік з базовим податковим (звітним) періодом квартал, не буде існувати обмежень щодо подання зазначених звітних та звітних нових податкових декларацій після 09.02.2015 р. до 02.03.2015 р.,

а у квитанціях № 2 буде зазначатись граничний термін подання, передбачений для основного базового податкового (звітного) періоду рік, а саме 02.03.2015 р., як описано в еталонному довіднику для коду форми звітності. При цьому такі платники податку, незважаючи на реалізацію програмного забезпечення та відсутність поданої ними звітності автоматизованого контролю достовірності типу документу під час формування квитанцій № 2, повинні виконувати вимоги чинного законодавства і подавати звітні та звітні нові податкові декларації у граничні строки подання для базового податкового (звітного) періоду квартал, а саме — до 09.02.2015 р.

З огляду на зазначене, уточнюючі Податкові декларації в електронній формі платники податку з базовим податковим (звітним) періодом квартал зможуть подати тільки після 02.03.2015 р. У разі бажання такого платника податку подати уточнюючу декларацію за 2014 рік після 09.02.2015 р. та до 02.03.2015 р., така уточнююча декларація повинна бути прийнята та зареєстрована до ІС «Податковий блок», передана з реєстром поданої звітності для подальшої обробки, зокрема, із забезпечення рознесення її показників до інтегрованих карток платника у ручному режимі.

Галузі і сфери діяльності

Фінансові послуги

Лист НКЦПФР від 26.01.2015 р.

№ 12/04/1312/НК

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку нагадала емітентам цінних паперів про вимогу щодо електронного цифрового підпису.

Рішенням Комісії від 16.12.2014 р. № 1713 затверджені зміни до Положення про розкриття інформації емітентами цінних паперів, які набирають чинності з 01.03.2015 р.

Серед іншого, згідно із змінами емітенти цінних паперів зобов'язані будуть подавати інформацію до Комісії у вигляді електронних документів. Ця вимога припускає наявність у емітента електронного цифрового підпису.

У зв'язку з цим, НКЦПФР рекомендує емітентам цінних паперів завчасно

отримати електронний цифровий підпис в акредитованому центрі сертифікації ключів.

Лист ДФСУ від 20.01.2015 р.

№ 1460/7/99-99-02-01-17

ДФСУ нагадала, що Законом України від 28.12.2014 р. № 71-VIII були внесені зміни до ПКУ, зокрема, виключено норми щодо справляння акцизного податку з операцій з відчуження цінних паперів та операцій з деривативами.

Зазначені зміни набрали чинності з 1 січня 2015 року.

Разом з тим, за результатами здійснення господарської діяльності за останній звітний (податковий) період 2014 року платники акцизного податку з операцій з відчуження цінних паперів та операцій з деривативами подають податкові декларації.

Останнім звітним (податковим) періодом, за який платники «ціннопаперового» акцизу подавали декларацію, був IV квартал 2014 року.

Повідомлення на веб-сайті НКЦПФР

НКЦПФР були зафіксовані випадки фальсифікації офіційних документів Комісії, які надсилались учасникам ринку цінних паперів і які можуть надходити до учасників ринку і надалі.

Так, зміст зазначених документів не відповідає дійсності і має неправдиві дані з аудиторської діяльності на фондовому ринку.

У відомстві зазначили, що згідно з Інструкцією з діловодства, затвердженій наказом від 31.08.2012 р. № 717, в Комісії застосовується централізована система реєстрації документів.

Зокрема, вся кореспонденція Комісії має вихідний реєстраційний номер і дату, а офіційні бланки мають власний номер на лицьовій стороні аркуша.

Комісія рекомендує бути пильними до кореспонденції, що надходить від регулятора фондового ринку без вищезазначених формальних ознак.

Крім того, фахівці Комісії у своєму повідомленні на сайті навели приклад фальсифікованого листа.

Об'єкти правовідносин*Земля*

– затверджені Положення про територіальні органи Держгеокадастру;

– ВСУ проаналізовано судову практику застосування судами законодавства, яке регулює іпотеку як заставу нерухомого майна;

– юридичні особи, які користуються пільгами з земельного податку та надають в оренду земельні ділянки, окремі будівлі, споруди або їх частини, сплачують земельний податок за надані в оренду площі на загальних підставах.

Рішення Київради від 12.02.2015 р.***№ 66/931***

В рішенні Київрада визначила ще 9 категорій юридичних осіб (додатково до 154-х підприємств і організацій, визначених в її рішенні від 25.12.2014 р. № 731/731), яким в 2015 році надаються пільги по сплаті земельного податку.

До нових пільговиків віднесені, зокрема, більшість із тих юридичних осіб, яких було позбавлено пільг по сплаті земельного податку згідно із Законом України від 28.12.2014 р. № 71-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи».

Наказ ФДМУ від 02.02.2015 р. № 125

Затверджені Примірні показники звичайної ціни послуг на виконання послуг з:

– оцінки майна щодо окремих груп об'єктів у ФДМУ (додаток 1) та регіональних відділеннях ФДМУ (додаток 2);

– експертної грошової оцінки земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти приватизації, в регіональних відділеннях ФДМУ (додаток 3)

– оцінки об'єктів аукціону в ФДМУ (додаток 4) та регіональних відділеннях ФДМУ (додаток 5).

Вказані показники звичайної ціни визначені з урахуванням індексу інфляції, що склався у 2014 році (у розмірі 124,9%).

Наказом також встановлено, що у зв'язку з відсутністю даних щодо вартості виконання послуг з експертної грошової оцінки земельних ділянок ФДМУ необхідно керуватися

відповідними примірними показниками звичайної ціни послуг, визначеними для м. Києва (в додатку 3).

Рішення Київради від 28.01.2015 р.***№ 58/923***

Цим рішенням викладено в новій редакції рішення Київради від 23.06.2011 р. № 242/5629 «Про встановлення місцевих податків і зборів в м. Києві»

В додатках до рішення містяться Положення про окремі місцеві податки та збори (плата за землю – в додатку 3).

Запитання – відповідь ДФСУ,***розміщене на ЗІР***

ДФСУ вважає, що суб'єкт господарювання, який є одночасно платником земельного податку та орендної плати, має подати до органу ДФС за місцем знаходження земельної ділянки окремо податкову декларацію з плати за землю щодо земельного податку та окремо щодо орендної плати.

Запитання – відповідь ДФСУ,***розміщене на ЗІР***

ДФСУ роз'яснила, що якщо подружжя виховує трьох і більше дітей віком до 18 років, то кожен із батьків має право на пільгу щодо сплати земельного податку за земельні ділянки, що належать йому на праві приватної власності.

Водночас, якщо подружжя володіє земельною ділянкою на праві спільної часткової власності, то платником земельного податку за земельну ділянку пропорційно своїй частці є кожен з батьків, і відповідно право на пільги щодо сплати земельного податку має кожен з них.

Якщо таке подружжя володіє земельною ділянкою на праві спільної сумісної власності і поділ земельної ділянки не проводився, то платником земельного податку за таку ділянку є один з батьків, який і може скористатись пільгою щодо сплати земельного податку.

Нерухомість

– визнано таким, що втратив чинність, наказ фонду державного майна України від 12.05.2011 р. № 708;

– визначено механізм інформування податковими органами за місцем проживання (реєстрації) фізичної особи - платника податку на нерухоме майно, про надіслані (вручені) платникам податку податкові повідомлення-рішення;

– затверджено порядок визначення розміру компенсації вартості гуртожитків, які включені до статутних капіталів товариств, утворених у процесі приватизації, і які передаються у власність територіальної громади.

***Постанова Верховного Суду України
від 11.02.2015 р. у справі № 6- 248цс14***

Звільнення викладача за бійку – законне. До такого висновку прийшов ВСУ, зазначивши, що звільнення працівника, який виконує

виховні функції та який вчинив аморальний проступок, допускається за наявності двох умов: 1) аморальний проступок повинен бути підтверджений доказами; 2) вчинення проступку несумісне з продовженням роботи, що має виховну функцію.

Аморальним проступком, на думку ВСУ, є винне діяння, що суперечить загальноприйнятим нормам і правилам, порушує моральні устої суспільства, моральні цінності, які склалися в суспільстві, і суперечить змісту трудової функції, тим самим дискредитує службово-виховні, посадові повноваження відповідного кола осіб. Так, аморальним проступком слід вважати появу в громадських місцях у нетверезому стані, нецензурну лайку, бійку, поведінку, що принижує людську гідність тощо.

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Взгляд юриста

Юридический блог компании Jurimex

Про автора: Д. Гетманцев

К вопросу о налоговой амнистии

Налоговая амнистия давно уже рассматривается Украиной, как эффективный инструмент налоговой реформы. Ее идея не нова. Накопленный за все годы украинской независимости огромный нелегальный капитал представляет собой предмет вполне здорового интереса всех украинских правительств. Кроме того, правильно проведенная налоговая в полной мере отвечает интересам и налогоплательщиков. Очевидная актуальность идеи порождает различные подходы, концепции и мнения, исключая споры о своевременности амнистии украинских налогоплательщиков.

Однако, более глубокий анализ проблемы свидетельствует о том, что не все так однозначно. В вопросе налоговой амнистии всегда все не однозначно. Ведь своей непредсказуемостью эта капризная дама может поспорить с самой ненастной мартовской погодой, просчитывая которую наперед, сойдут с ума гуру метеорологии.

В мире не существует ни одной успешной налоговой амнистии, проведенной, как одноразовый акт, не связанный с мерами по совершенствованию налогового законодательства и реформированию налоговой системы в целях упразднения тех негативов, которые привели к необходимости ее проведения. Т.е. налоговая амнистия в теории финансов допускается, как дополнительный, стимулирующий основные налоговые реформы акт.

Однако, обо всем по порядку. Какие цели обычно стоят перед налоговой амнистией, а значит и какую именно налоговую амнистию можно считать успешной? Ответ на этот, казалось бы, простой вопрос лежит в нескольких плоскостях.

Во-первых, это влияние налоговой амнистии на законопослушность налогоплательщиков, приведение их деятельности в соответствие с налоговым законодательством и уменьшение числа налоговых уклонистов и/или объема уклонения от налогообложения. Во-вторых, это

* Збережено стиль і граматику оригіналу

стоимость налоговой амнистии. Она не должна быть велика настолько, чтобы обесценивать выгоды, получаемые государством от этой вынужденной меры. И в-третьих, обратите внимание, только в-третьих, речь идет о фискальной выгоде от проведения амнистии.

Все три критерия эффективности налоговой амнистии раскрываются в свою очередь на нескольких уровнях, что усложняет их прогноз.

Так, благодаря амнистии действительно удается вывести из тени новых налогоплательщиков, скрывавшихся ранее от налогообложения, а также привести в соответствие с законодательством деятельность уклонистов, частично облагавших свои доходы налогом. Однако, эта же амнистия, негативно влияет на соблюдение налогового законодательства в будущем теми, кто не уклонялся от налогообложения. Такие налогоплательщики абсолютно справедливо чувствуют себя обманутыми в случае, если уклонистам предоставляется скидка от того объема налогов, которые они должны были заплатить. Это свидетельствует об очевидных выгодах от уклонения от налогообложения, и существенно понижает «noncompliance» налогоплательщиков.

Вы можете сказать, что в стране, где от налогообложения уклонялось подавляющее большинство налогоплательщиков (как это имело место у нас), такой фактор, как разочарование в справедливости налоговой системы не имеет сколько-нибудь существенного значения. Однако, даже у нас те граждане, которые получали доход от одного налогового агента и были освобождены от обязательной подачи налоговой декларации, вполне могут почувствовать себя обманутыми.

Не все просто и со стоимостью налоговой амнистии. Она исчисляется не только затратами налоговой службы на обработку налоговых деклараций, хотя эти затраты без сомнения также должны быть просчитаны наперед. На стоимость налоговой амнистии также влияют уменьшение поступлений в государственный бюджет после ее окончания. Ведь налоги, которые налогоплательщику следует уплатить в будущем, вполне могут быть уплачены

«наперед» в ходе налоговой амнистии, что повлечет за собой снижения уровня дохода бюджета в следующих налоговых периодах.

Кроме того, на стоимость налоговой амнистии увеличивается за счет отмены тех штрафных санкций и недоимок и долгов, которые были доначислены налогоплательщику в ходе стандартных налоговых процедур и потом отменены (уменьшены) вследствие того, что налогоплательщик воспользовался возможностями, предоставленными налоговой амнистией. Такие санкции, которые могли быть взысканы с налогоплательщика с высокой долей вероятности также являются прямыми потерями государственного бюджета.

Таким образом, прямой фискальный результат налоговой амнистии на самом деле является таковым только после его соответствующей корректировки на целый ряд сложно прогнозируемых переменных величин.

Расчет прогнозируемых результатов налоговой амнистии усложняется еще и тем, что налоговая амнистия никогда не воспринимается налогоплательщиками как явление обособленное не только от налоговой системы, но и от политической и экономической ситуации в стране. На поведение налогоплательщиков влияет очень большое количество различных факторов.

Как, скажем, от участия в налоговой амнистии уклонистов сдерживает и сам факт раскрытия ими своих доходов, ведь подача ими налоговых деклараций дает налоговой службе обильную пищу для контроля за будущим поведением неосознательных налогоплательщиков, представляя таким образом для них прямую угрозу.

С другой стороны, участие в амнистии стимулируется ужесточением будущего «послеамнистийный» налогового режима. Это касается в первую очередь увеличения ответственности налогоплательщиков за уклонение от налогообложения, а также расширением некоторых полномочий налоговой службы. Так, успех налоговой амнистии 1999 года в Ирландии обуславливался новыми полномочиями, которые получили ирландские налоговики по доступу к информации ранее

охранявшейся банковской тайной, а также ужесточением ответственности за уклонение от налогообложения. Так называемые «номерные» счета, пользовавшиеся популярностью в Ирландии в 90-х перестали быть безопасными для их владельцев. И несмотря на жесткие условия амнистии (уклонист должен был уплатить всю сумму налога и даже санкции (правда в ограниченном объеме) взамен на неразглашение данных о факте уклонения и отказ от уголовного преследования), Ирландии удалось собрать вследствие амнистии 227 млн. евро и выявить 3675 налогоплательщиков – уклонистов. Мы далеки от мысли о том, что налоговые полномочия ГФС Украины требуют серьезного расширения, к слову, доступ к счетам налогоплательщиков налоговая и так имеет. Однако, об ужесточении ответственности в совокупности с внедрением новых методов прямого (ни в коем случае не косвенного!) контроля и администрирования (напр., всеобщее декларирование), речь, без сомнения, идти может.

Также успех налоговой амнистии может быть связан и с более глобальными изменениями, которые, к примеру, имели место Италии, где в 2001 году была проведена знаменитая Scudo Fiscale. Амнистия была сопряжена с введением евро, а значит упразднением валютных и инфляционных рисков для итальянцев, которые в совокупности с политической нестабильностью и относительно высоким налогообложением дохода, понуждали налогоплательщиков выводить капитал за границу. Кроме того, амнистия была сопряжена с увеличением налоговых санкций. И хотя основной своей цели (вовлечение офшорных капиталов в экономику Италии и расширение налогооблагаемой базы будущих периодов) амнистия не достигла, на свет Божий было выведено 60 млрд. евро, спрятанных до того в офшорных юрисдикциях. Это на 20 млрд. евро превысило прогноз правительства и разово принесло бюджету дополнительные средства. Итальянская амнистия 2001 не является идеалом для подражания и подвергается справедливой критике за слишком лояльный подход к налогоплательщикам (анонимность, низкий

налоговый платеж в 2,5% от задекларированной суммы). Однако, даже критики признают, что определенных результатов амнистия достигла.

Отдельное внимание следует уделить информированию населения о преимуществах налоговой амнистии. Амнистия, как и последствия ее игнорирования должны быть просты и понятны для всех налогоплательщиков, выгоды очевидны, участие в амнистии безопасно. И здесь кроется основной залог эффективной амнистии: доверие к правительству, которое ее проводит.

В мире нет ни одного примера успешной амнистии в нестабильной, тем более охваченной войной стране. Стране, в которой само по себе размещение денег на счету банка сопряжено с высоким риском. Скажем больше, в мире нет ни одного примера успешной амнистии в стране, где население просто не доверяет правительству (в связи с политической, экономической и даже экологической нестабильностью), где существует реальная угроза того, что участие в амнистии может быть использовано против самого налогоплательщика. В таких странах капиталы не легализуются, из таких стран они бегут сломя голову в безопасные юрисдикции.

В этой связи вспомним всеузнаваемую налоговую амнистию в Кыргызстане. Вдохновленный примером успешной казахской амнистии, о которой речь пойдет ниже, киргизский парламент в 2007 году принял закон о проведении амнистии по казахскому образцу. Однако, глубокий политический кризис, разразившейся через два месяца после запуска амнистии и, как следствие, абсолютное недоверие к правительству в совокупности, с мягко говоря, недоразвитой экономикой, находящейся практически полностью в тени, дискредитировали саму идею налоговой амнистии. Амнистия стала антирекордом, в ней не принял участия ни один налогоплательщик! Неудачной налоговой амнистией по этим же причинам оказалась налоговая амнистия 2005 года в Грузии. Именно недоверие бизнеса к правительству стало причиной того, что в ходе амнистии собрали только 35 тыс. долл. США.

Таким образом, основное требование к предстоящей украинской амнистии –

обеспечение надлежащей среды для ее проведения – относительной экономической и политической стабильности, мира наконец! И это одновременно та причина, по которой амнистию нельзя проводить прямо сейчас, хотя, казалось бы, именно сегодня она могла бы пополнить наш израненный войною бюджет.

Проведя амнистию сейчас, без реальной реформы налоговой системы, гарантий для участников амнистии в совокупности с прямой угрозой конфискации денег на депозитных счетах согласно новому предложению финансового блока правительства и просто риском потери «отбеленных» денег на банковских счетах, Украина утратит единственный, очень важный шанс легализации огромного объема нелегального капитала, спрятанного до поры украинцами в недрах собственных матрасов.

И конечно перед проведением амнистии правительству следует определить ее цель. Ведь возврат средств из-за рубежа, легализация сбережений граждан, фискальная выгода и увеличение налогооблагаемой базы будущих периодов в определенных моделях амнистий могут просто не совмещаться. Для нас достаточно интересным для наследования является пример налоговой амнистии, проведенной в Казахстане с июля 2006 по август 2007 годов. Проведя работу над ошибками не совсем удачной амнистии 2001 года, правительство Казахстана провело амнистию, легализовавшую активы на сумму, составляющую 8,7% от ВВП страны, превысив рекорд считавшейся до этого самой успешной ирландской налоговой амнистии 1988 года (2,5% от ВВП). Основными условиями амнистии стали (1) срок декларирования – 1 год; (2) объекты амнистии деньги и имущества; (3) амнистийный сбор в размере подоходного налога – 10% (4) освобождение от ответственности участников амнистии. Интересной особенностью налоговых амнистий в Казахстане является уничтожение поданных налогоплательщиками деклараций после завершения амнистии, как подтверждение отсутствия намерения и даже возможности государства использовать данные, полученные в ходе амнистии для последующего

преследования налогоплательщиков. Однако, подчеркнем, что анонимность, как таковая, не всегда идет на пользу эффективности амнистии, особенно если целью амнистии является привлечение в экономику государства спрятанных, в т.ч. за рубежом активов.

Как и любая женщина, налоговая амнистия является очень нежным и сложно предсказуемым явлением. Как мы уже говорили, она никогда не должна оставаться одна. Очевидно, что украинская амнистия должна сопровождаться, в частности:

(1) системным реформированием (реальным, а не номинальным) налоговой системы, реализацией в администрировании всех налогов простых современных технологий, успешно реализованных в других странах;

(2) ужесточением финансовых санкций за нарушение налогового законодательства как со стороны налогоплательщика, так и государства;

(3) последующим введением всеобщего декларирования доходов и имущества;

(4) увеличением эффективности работы налоговой службы государства не путем расширения полномочий ГФС, но путем увеличения интенсивности работы налоговиков, повышения их профессионального уровня и искоренения (реального, а не номинального) коррупции в налоговой сфере через привлечение к работе в ведомстве молодых специалистов на конкурсной основе;

(5) широким информированием населения о ее условиях, ходе проведения и последствиях неучастия в ней уклонистов.

Кроме того, доработки требуют и сами проекты актов, разработанные в недрах Минфина и еще не представленные на суд широкой общественности. Так, опыт других стран показывает, что наша налоговая амнистия должна предусматривать, в частности:

(1) уменьшенную, но ощутимую фиксированную ставку налога, которую все же придется заплатить. Ни в коем случае нельзя просто легализовать доход без уплаты определенной, пусть и уменьшенной суммы налога, как предлагалось правительством ранее. Кроме того, это просто очевидный дополнительный доход для государственного бюджета, который так важен сегодня.

(2) запрет на проведение проверок налогоплательщиков за «амнистируемый» период после завершения амнистии. Возможно, вообще на уровне закона исключить поданные декларации, как доказательства, на которые могут ссылаться государственные органы в спорах с налогоплательщиками. Это позволит гарантировать интересы налогоплательщиков и избежать неоднозначной анонимности декларирования активов;

(3) четко зафиксированный в законе налоговый период (дата) в прошлом, до (в) котором были получены потенциальные объекты амнистии;

(4) четко сформулированный объект амнистии, т.е. те обязательства (доходы, капиталы), которые подпадают под амнистию без возможности их двойного толкования. Необходимо отметить, что налогоплательщики держат сбережения как в форме денежных средств, так и имущества, которое также должно стать объектом амнистии, раскрыв своих реальных собственников. При этом, предметом амнистии может быть не только налог на доходы, но и другие обязательные платежи (например, налог на имущество);

(5) закрытый перечень критериев, определяющих возможность участия лиц в программе;

(6) прозрачную процедуру реализации мер налоговой амнистии;

(7) гарантии уголовного и финансового не преследования участников амнистии.

При этом, налоговая амнистия должна быть простой, а ГСФ должна в полном объеме обеспечить налогоплательщиков всеми необходимыми для декларирования скрытых налогов упрощенными отчетными формами. Процедура налоговой амнистии может предусматривать проверку поданных налогоплательщиками данных в процессе амнистии. Однако, такая проверка должна быть простой, формальной и никак не зависеть от произвола налоговиков.

Необходимо иметь ввиду, что шанс на проведение налоговой амнистии у Украины один. Больше шансов в обозримой перспективе не будет. Любая повторная амнистия менее

эффективна, чем предыдущая, если проводится на протяжении относительно короткого отрезка времени (до 5 лет). Не верите? Изучите опыт проведения налоговых амнистий в Аргентине, где в 90-х – 2000-х годах было проведено с десяток различных одинаково безуспешных амнистий! Или оцените эффективность механизма налогового компромисса – проводимой сейчас в Украине налоговой амнистии для бизнеса, которая, к сожалению, уже в скором времени удивит нас своими негативными результатами. Именно поэтому, мы считаем несвоевременным проведения амнистии во время войны, глубокого экономического и политического кризиса.

И напоследок еще одно. Уклонение от налогообложения во многих случаях оправдывается с моральной точки зрения тем, что уплачиваемые налоги используются не прозрачно и на цели, далекие от интересов налогоплательщиков, представляя собой узаконенный грабеж населения. Именно это дает налогоплательщику моральное право обманывать государство в ответ на обман государством налогоплательщика. Поэтому в нашем случае, налоговая амнистия не сможет быть до конца эффективной (т.е. существенно сократить будущее уклонение от уплаты налогов) даже при соблюдении всех вышеперечисленных требований, если финансовая система государства не станет справедливой. Иными словами, амнистия не может полностью эффективной вне контекста системной реформы финансовой системы государства в целом. Однако, в сегодняшних реалиях кадрового состава финансового блока Кабмина такая задача выглядит фантастической... (<http://jurblog.com.ua/2015/03/k-voprosu-o-nalogovoy-amnistii-2>). – 2015. – 2.03).

Блог на сайті «ubr.ua»

Про автора: Ю. Корольчук, член Наблюдательного совета Института энергетических стратегий

Правительство проталкивает коррупционный законопроект в нефтегазовой сфере

Правительство внесло на рассмотрение Верховной Рады законопроект № 2214

«О внесении изменений в некоторые законы Украины относительно стабилизации финансового состояния «Нафтогаза Украины».

Министры Кабмина также провели встречу с советом коалиции Верховной Рады, во время которой уже обсудили законодательные инициативы и финансовые планы «Нафтогаза Украины» и «Укргаздобычи».

Законопроект № 2214 «О внесении изменений в некоторые законы Украины относительно стабилизации финансового состояния «Нафтогаза Украины» провозглашает благородные цели стабилизации финансового состояния «Нафтогаза», создание условий для эффективного взыскания задолженности с потребителей и влияния на предприятия-должников.

Борьба с долгами действительно является критически необходимым шагом для «Нафтогаза». По состоянию на начало 2015 г. задолженность потребителей перед «Нафтогазом» за природный газ составляла 29,6 млрд. грн.. Из них предприятия теплокоммунэнерго задолжали 16,1 млрд. грн., а предприятия промышленного и энергетического комплексов – 11,2 млрд. грн.

В то же время анализ законопроекта № 2214 свидетельствует, что за красивыми словами и лозунгами скрывается циничный расчет заинтересованных бизнес-групп, которые сейчас окружают власть.

Законопроект № 2214 «О внесении изменений в некоторые законы Украины относительно стабилизации финансового состояния «Нафтогаза Украины» предусматривает внесение изменений в закон «Об основах функционирования рынка природного газа».

Собственно, правительство предлагает дополнить статью 18 частью двенадцать о возможности продажи в пользу третьих лиц права требования по задолженности потребителей природного газа перед «Нафтогазом» и ее дочерним предприятием. Иначе говоря, «Нафтогаз» будет продавать долги.

Однако, это не приведет к улучшению финансового состояния компаний. Наоборот, это только избавит их до 70% источников

поступлений средств и станет основанием для осуществления покрытия упущенной выгоды (до 11 млрд. грн.) за счет средств государственного бюджета Украины.

Но большей проблемой является то, что возможность продажи права требования третьим лицам с дисконтом до 70% автоматически повышает риск коррупционной составляющей как со стороны «Нафтогаза» и ее дочернего предприятия, так и со стороны предприятий теплокоммунэнерго.

Закреплена на законодательном уровне возможность продавать дебиторскую задолженность с дисконтом до 70% является сильнейшим стимулом для руководства «Нафтогаза» и его дочернего предприятия в работе направленной на передачу «дружественным структурам» наиболее ликвидной дебиторской задолженности «Нафтогаза».

Как результат мы станем свидетелями «рейдерских» захватов предприятий и незаконного давления на физических лиц.

Все это наоборот не улучшит финансовое состояние «Нафтогаза», а создаст новую коррупционную кормушку в энергетической отрасли. Соответственно, это приведет к усилению кризисного состояния «Нафтогаза», его дочерних предприятий и предприятий теплокоммунэнерго.

Также законопроект № 2214 предлагает внесение изменений в закон Украины «О теплоснабжении». Правительство предлагает ввести термин «уровень газоснабжения, что обеспечивает технологическую безопасность функционирования систем теплоснабжения». Это означает, что поставки газа теплокоммунэнерго будут ограничиваться до минимального температурного режима.

Соответственно, холод в квартирах приведет к стремительному росту социальной напряженности среди населения и приведет к существенному сокращению платежей населения за услуги по теплоснабжению. Это ухудшит и без того крайне неудовлетворительное финансовое состояние «Нафтогаза» и заставит правительство вновь «печатать гривны» для финансирования «Нафтогаза».

Также правительство инициирует введение нормы по осуществлению ТКЭ предоплаты природного газа. Это приведет к полному параличу деятельности таких предприятий, поскольку законодательством Украины определено, что население проводит расчеты за тепловую энергию и услуги теплоснабжения в месяце следующем за месяцем предоставления соответствующих услуг.

Похоже, что подобные законодательные инициативы правительства не только направлены на создание новых коррупционных схем в нефтегазовой отрасли, но также призваны окончательно разрушить и так полуживую сферу теплокоммунэнерго и теплоснабжения населению. И это может иметь катастрофические последствия для следующего отопительного сезона 2015-2016 гг. (<http://blog.ubr.ua/finansy/pravitelstvo-protalkivaet-korrupcionnyi-zakonoproekt-v-neftegazovoi-sfere-9737>). – 2015. – 27.02).

Блог на сайті «ubr.ua»

Про автора: А. Деркач, депутат

«Мнимая децентрализация» или бюджетные изменения и их последствия

Почти два месяца назад Кабмин внес на рассмотрение Верховной Рады новый бюджет, который в корне изменил всю систему финансовых отношений между центром, городами и селами. Было громко заявлено о реформах, Правительство провозгласило о децентрализации власти и предоставлении местным органам самоуправления дополнительных полномочий по управлению финансами. В итоге, изменения в Бюджетный и Налоговый кодексы значительно повлияли на процесс формирования бюджетов. Однако далеко не лучшим образом.

Вызывает удивление, что центральные СМИ не спешат открыто и честно объяснять гражданам особенности нового бюджета, который был принят «вслепую» провластным большинством, без учета сотен поправок Бюджетного комитета, которые мы разрабатывали вместе с другими народными

депутатами. При этом, большинство граждан уже ощутили на себе «улучшение» жизни благодаря бюджетному реформированию.

Например, местные бюджеты получили медицинскую и образовательную субвенции – целевые государственные средства на содержание школ и больниц. Но Минфин сам определяет объем этих средств, а органы местного самоуправления, не имея возможности влиять на их размер, несут ответственность за все на своей территории. В 2015 году объем средств педагогам выделен на порядок меньше, чем в 2014-м, а медикам – на уровне прошлого года. В условиях катастрофического роста тарифов и цен, выделенных средств критически недостаточно.

Распределение указанных субвенций по месяцам не учитывает увеличение расходов на энергоносители в отопительный сезон и многих других нюансов. Задолженность за тепло и электроэнергию будем погашать все лето (ведь субвенция будет поступать равными долями ежемесячно), что повлечет рост долгов у теплоснабжающих предприятий. По этой же причине ставится под вопрос своевременность и полнота выплаты зарплаты бюджетникам. А чтобы выполнить требования статей 51, 77 Бюджетного кодекса о численности работников только в пределах фонда заработной платы и проведении расчетов за энергоносители, необходимо вообще сократить четверть сотрудников бюджетных учреждений.

При этом, предоставлено право в случае недостатка финансового ресурса увеличивать нагрузку педагогам, уменьшать или отменять надбавки за классное руководство, проверку тетрадей, стаж. Список предлагаемых ограничений на этом не заканчивается.

С 1 января исключительно из местных бюджетов теперь содержатся дошкольное образование, дома культуры, клубы и библиотеки, физическая культура и спорт. Имеем законодательную коллизию в вопросе финансирования учебно-воспитательных комплексов, когда детский сад и школу приходится финансировать одновременно из разных бюджетов, что запрещено ст.85 Бюджетного кодекса.

Крайне актуальным является определение стандартов в 2015 году по педагогической нагрузке, наполняемости классов, оптимизации сети образовательных и медицинских учреждений, которые должны найти отражение в изменениях в законы «Об образовании», «Основы законодательства Украины об охране здоровья».

Оставило за собой государство и контроль за расходами на капитальный развитие. Так, сохранение так называемой «концентрации» капитальных расходов в одной бюджетной программе «Государственные капитальные расходы, распределяемые Кабинетом Министров Украины» в 2015 году перечеркивает само понятие децентрализации.

При этом, местные бюджеты не будут получать субвенцию из госбюджета на реконструкцию, ремонт и содержание дорог коммунальной собственности – должны заработать сами. Например, изменениями в Налоговый кодекс увеличено количество налогов, зачисляемых в местные бюджеты. Но в сегодняшних реалиях введенные налоги не будут иметь решающего значения для обеспечения финансовой самостоятельности небольших городов и сел, они разработаны только с учетом особенностей крупных городов, минимум областных центров.

Специалисты Кабмина вряд ли задумывались, сколько в Глухове, Ямполье или Путивле машин не старше 5 лет с объемом двигателя более 2 500 кубических сантиметров, с которых сегодня берется налог.

Или вот введен 5-процентный сбор с алкогольных напитков и сигарет, а на практике налоговики за первый месяц года почти ничего не собрали, потому что предпринимательство с каждым днем все дальше уходит в тень, чтобы хоть как-то выжить в нынешних экономических условиях.

Плата за административные услуги и госпошлина? Это хорошо, только их перечень еще законодательно не определен. В селах будут собирать налог на недвижимость? Хотелось бы увидеть это на практике, ведь в селе можно на пальцах пересчитать домовладения, которые удалось оформить официально. В большинстве

своем люди рукой махнули на все законы и предпочитают не оформлять наследство, чем платить за бумаги больше, чем стоит сам дом. Хотя местные советы и установили этот налог, но фактически его сбор начнется с 2016 года.

В то же время, уменьшились отчисления налога с доходов физических лиц (стабильного источника поступлений, который можно спланировать) с 75% до 60%. Экологический и «единый налог» будут идти в общий фонд местного бюджета, а, значит, потеряют целевое назначение. Ранее единый налог направлялся на проведение капитальных ремонтов дорог, объектов социнфраструктуры, а экологический – на проведение природоохранных мероприятий.

Таким образом, существенного роста доходов местных бюджетов с введением новых налогов в текущем году не ожидается. Их удельный вес в сводных бюджетах районов в 2015 году прогнозируется на уровне около 0,1%. В среднем, по подсчетам местных администраций, при таком подходе к налоговой реформе, районные бюджеты теряют вдвое больше, чем получают.

Сегодня местные власти небольших районов стоят перед выбором – содержать садики, кормить детей в школах или ремонтировать дороги. Только в этом и проявляется их мнимая самостоятельность – определиться, на что не хватит денег.

Правительство предложило местным советам наполнять свои бюджеты за счет налога на недвижимость владельцев квартир и домов, уменьшив льготную площадь вдвое. А где же обещанный налог на роскошь? Зато с 1 июля все льготы будут рассчитываться исходя из среднемесячного дохода: если он превышает 1710 грн, то льгота начисляться не будет.

И это только верхушка айсберга под названием бюджетная децентрализация. Нынешние якобы высококлассные специалисты (в том числе и интуристы) в Минэкономике, Минздраве, Министерстве юстиции, Минэкологии и Минтопэнерго продолжают рассказывать басни о светлом будущем. Ожидаемые обществом реформы снова остались исключительно сказками на бумаге. В сложившейся ситуации

считаю своим долгом прежде всего говорить об этом открыто.

Который год подряд беспокоит вопрос улучшения работы казначейства. Контроль со стороны государства за движением денег местных органов, которые находятся на счетах в Госказначействе, остается жестким. То есть, при всей самостоятельности местных бюджетов остается риск невозможности использования собственных средств, который «бюджетники» наблюдают уже не один год.

Отдельным вопросом является положение села. Так, одним из основных источников доходов для сельских жителей остаются выплаты за арендованные паи и реализацию молока. К сожалению, правовая незащищенность владельцев сельскохозяйственных земель на первом этапе заключения договоров аренды привела к приоритетности интересов крупных аграрных предприятий. Чтобы установить экономически обоснованную минимальную ставку арендной платы за землю, наша депутатская группа «Воля народа» предложила на законодательном уровне установить размер годовой платы за аренду земельного пая не менее 6 процентов (сейчас 3%). Вопросы эффективной деятельности производителей молока, предотвращения фальсификаций молочной продукции, государственной регуляции цены на закупку молока у населения нашли отражение в нашем законопроекте №0901, однако до сих пор он не внесен на рассмотрение текущей сессии Верховной Рады Украины благодаря лоббистам большого аграрного бизнеса в провластном большинстве.

Масштабный обвал производства, падение национальной валюты, подорожание лекарств и продуктов, задержки мизерных по нынешнему курсу заработных плат – все это каждый рядовой украинец уже почувствовал на себе. На прошлой неделе главой НБУ фактически анонсировано подорожание газа на 280%, а значит квитанции на коммунальные услуги без успокоительного лучше не изучать. В связи с тем, что Кабмином ухудшен прогноз показателей на 2015 год по сравнению с предыдущим годом, то улучшения для жителей регионов ждать бесполезно.

Несомненно, Украине тяжело, военная агрессия на востоке страны подкашивает экономику. Но не надо все списывать на войну. Еще летом было понятно, что придется затянуть пояс, однако Правительство почему-то решило, что дыры в бюджете должны лататься за счет учителей, медиков, пенсионеров, льготников. Центральная власть в который раз весь груз финансового кризиса возлагает на обычного гражданина, живущего на зарплату.

Без срочных изменений в бюджетное законодательство местные органы исполнительной власти фактически не смогут выполнять возложенные на них обязанности. В стране сложилась ситуация, когда задержка решения бюджетных вопросов может привести к полному финансовому коллапсу на местах (http://blogs.lb.ua/andriy_derkach/297048_mnimaya_detsentralizatsiya.html). – 2015. – 27.02).

Блог на сайті «mignews.com.ua»

Про автора: Г. Тенди

Год люстрации в Украине. Время подводить итоги?

Люстрации год, закону о ней «Об очищении власти» – полгода. В сентябре 2014 Петр Порошенко приветствовал его принятие и назвал «судьбоносным». Сегодня главный люстратор страны и народный депутат от «Самопомічі» Егор Соболев заявил, что выполнение этого закона саботируют все – начиная с самого президента.

Сложно спорить. По данным комитетчиков, в высших эшелонах власти были люстрированы около 400 чиновников, еще около 1000 уволились, не дожидаясь, что закон придет к ним. Результат? Результат, не поспоришь. Если подходить формально.

Ну а если по сути, а не по форме? Если главная задача – избавиться от чиновников Януковича, то все идет по плану. Но если посмотреть на это с точки зрения государственности, то результатом процесса должно стать улучшение жизни людей. Если не в контексте повышения жизненного уровня, то хотя бы в создании

условия для этого. «Дайте удочку, а рыбу сами поймаем». Или хотя бы не мешайте ее сделать. Но вот именно тут и начинаются сложности.

Что делать, если человек занимал должность при прошлой власти, но оказался специалистом? Например, уже после прихода коммунистов в 17-ом, одним из первых решений «молодой советской власти» было решение избавиться от царской охранки, то есть тогдашней полиции, которая с этой властью боролась. А потом оказалось, что количество преступлений возросло не в десятки, а в сотни раз, поскольку опытных оперов и экспертов просто не было. В итоге пришлось просить вернуться старых, часть из которых согласилась. Многих, правда, после расстрелял Сталин, но это уже – другая история.

История, к сожалению, часто повторяется. В сентябре из люстрационной канавы вернулся на должность первого заместителя начальника Генштаба ВСУ экс-командующий Сухопутными войсками Геннадий Воробьев. Возвращение курировал и согласовывал сам Порошенко.

Как после объяснили народу, при Януковиче он отказался выполнять его приказ о применении силы к активистам Майдана, а после лично руководил проведением антитеррористической операции. Но в соответствии с законом «Об очищении власти» попал под люстрацию как чиновник времен правления экс-президента и был уволен 25 октября 2014 года но в конце января снова вернулся в строй.

И, если так происходит, может быть, стоит предусмотреть и те положения закона, которые обязывают всех мерять одной меркой – был ты с Януковичем – или нет, вне зависимости от моральных и профессиональных качеств. И тогда не придется то ли в меру необходимости, то ли, исходя из каких-то других соображений президента страны, превращать «закон в кистень». Ведь если игнорировать закон на таком уровне, то и на остальных это не пройдет бесследно.

Высказанные замечания членов Венецианской комиссии, оценивающей Закон, касались отсутствия индивидуального подхода при люстрации. Но, как отметил в

этом контексте член Общественного совета по вопросам люстрации при Минюсте Карл Волох, в украинских реалиях иначе проводить люстрацию нельзя: «Дело в том, что в стране практически парализована судебная и правоохранительная системы. Невозможно обновить власть, пока там представители режима Януковича. Неужели ради того, чтобы 40 миллионов получило более или менее нормальную жизнь, нельзя ограничить право на государственную службу какого-то чиновника, который, возможно, и не был главным преступником?»

Возможно. Но кто потеряет больше, экс-чиновник или все мы, отказавшись от услуг профессионала? Альтернативный пример – деятельность главы НБУ Гонтаревой, которая благополучно прошла люстрационную проверку. И что это нам дало?

Выводы, увы, не очевидны. Но в любом случае степень развития демократии и либерализма в обществе определяется единой мерой ответственности перед законом для всех – без каких либо исключений. А если закон не хорош – его надо менять, а не нарушать. Благо, его уже дорабатывают. И 2 марта документ будет направлен на заключение Венецианской комиссии. Подождем ее выводов (<http://mignews.com.ua/avtor/blogs/4968182.html>). – 2015. – 26.02).

Блог на сайті «s-quo.com»

Про автора: С. Холодов, адвокат

Продленный загранпаспорт и Шенген: быть или не быть?

В соответствии с ч. 1 ст. 4 Закона Украины «О порядке выезда из Украины и въезда в Украину граждан Украины» паспорт гражданина Украины для выезда за границу оформляется на период до десяти лет с возможностью продления на такой же срок. То есть в соответствии с законодательством Украины загранпаспорт с продленным сроком действия является действительным документом.

Европейский парламент и Совет ЕС 26.06.2013 приняли акт, предусматривающий

ограничения пересечения границ стран Шенгенской зоны гражданами третьих стран в случае предъявления паспорта с продленным сроком действия. Речь идет о Регламенте ЕС № 610/2013 об изменении Регламента Европейского парламента и Совета ЕС № 562/2006, устанавливающий Кодекс Сообщества о пересечении лицами границ (Шенгенский кодекс о границах), Конвенции о применении Шенгенского соглашения, Регламентов Совета ЕС № 1683/95 и № 539/2001, а также регламентов Европейского Парламента и Совета ЕС № 767/2008 и № 810/2009 (далее – Регламент ЕС № 610/2013). Для того чтобы разобраться в этом вопросе, необходимо проанализировать ст. 1 Регламента ЕС № 610/2013, которым были внесены изменения в ст. 5 Шенгенского кодекса о границах. Согласно новой редакции указанной статьи срок действия заграничного паспорта не может превышать десяти лет (то есть не предусмотрена возможность использования паспорта с продленным сроком действия) и должен быть действительным минимум три месяца с момента предполагаемого выезда из страны Шенгенской зоны. Последнее касается только граждан третьих стран, которые будут находиться на территории стран – членов Шенгенской зоны не более 90 дней в течение любого периода в 180 дней (пункт (а) пункта 1 ст. 5 Шенгенского кодекса о границах (с изменениями, внесенными в 1 Регламента ЕС № 610/2013)).

До вступления в законную силу Регламентом ЕС № 610/2013 консульские отделы посольств Украины и консульства Украины за рубежом практиковали продолжение загранпаспортов. Не вызывает сомнений тот факт, что процедура продления загранпаспорта, которая заключается в проставлении специальной отметки в паспорте, проще и дешевле, чем процедура получения нового загранпаспорта.

Возможны исключения

Пунктом (а) пункта 4 ст. 5 Шенгенского кодекса о границах (с изменениями, внесенными в 1 Регламента ЕС № 610/2013) предусмотрено, что может разрешаться въезд на территорию стран – членов Шенгенской зоны гражданам

третьих стран, которые не соответствуют требованиям, предусмотренным пунктом 1 ст. 5 (в частности требованиям о наличии действительного проездного документа, срок действия которого не может превышать десяти лет и должен быть действительным минимум три месяца с момента предполагаемого выезда из страны Шенгенской зоны), но имеющие вид на жительство или долгосрочную визу, если они имеют целью въезд на территорию страны Шенгенской зоны, которая выдала вид на жительство или долгосрочную визу, при условии, что они не фигурируют в национальном списке информационных запросов той страны-члена, на внешних границах которого они находятся, и этот информационный запрос не содержит указаний на запрет въезда или транзита.

Выводы

Согласно новым правилам пересечения границ стран Шенгенской зоны, загранпаспорт с продленным сроком действия не является действительным документом для въезда в страны Шенгена. Исключение могут составлять только граждане третьих стран, которые являются резидентами стран Шенгенской зоны или имеют долгосрочную визу, при условии, что они имеют целью въезд на территорию страны Шенгенской зоны, которая выдала вид на жительство или долгосрочную визу. То есть право въезда этой категории граждан на территорию стран Шенгенской зоны не является безусловным, поскольку зависит от воли чиновника или представителя авиакомпании. Поэтому хотелось бы посоветовать указанной выше категории граждан все-таки получать новые загранпаспорта непосредственно в Украине перед возвращением в страну Шенгенской зоны, резидентами которой они являются, или получить новые загранпаспорта в консульских отделах посольств Украины за границей или в соответствующих консульствах Украины.

Что касается граждан – резидентов Украины, то посольства стран Шенгенской зоны, которые расположены на территории Украины, скорее не примут в них продлен загранпаспорт при решении вопроса выдачи визы (<http://www.s-quo.com/club/club.php/user/9/blog/819>). – 2015. – 1.03).

Блог на сайті «s-quo.com»**Про автора:** Р. Калиниченко, юрист***Вернется ли скифское золото в Украину?***

Как известно, сейчас в Нидерландах продолжается рассмотрение судебного дела по иску крымских музеев в Музей Аллард Пирсона (далее – МАП) по возвращению части экспонатов выставки «Крым. Золотой остров в Черном море». По мнению Министерства культуры Украины экспонаты, которые сегодня находятся в археологическом музее Амстердамского университета, должны быть возвращены его законному владельцу – государству Украина, а не крымским музеям. Однако не все так просто как оказывается на первый взгляд. «Юридическая газета» решила выяснить подводные камни этого процесса, и обратилась как к юристам-экспертам, так и в Министерство юстиции Украины, которое является ответственным за осуществление защиты прав и интересов Украины во время урегулирования указанного спора.

По информации, предоставленной Минюстом нашему изданию, требования истца основаны на возвращении части выставки «Крым. Золотой остров в Черном море» на оккупированную территорию Украины в связи с невыполнением договорных обязательств, заключенных между крымскими музеями и МАП. В свою очередь, юридический советник государства Украина сообщил Министерству юстиции о необходимости немедленного решения вопроса вступления украинской стороны к судебному процессу, инициированного крымскими музеями в местном суде. Амстердам против МАП. Отметим, что срок подачи заявления об интервенции был установлен до 21.01.2015 г. Учитывая изложенное и в соответствии с положениями указанного выше Порядка министерство 19.01.2015 г. провело очередное заседание Межведомственной рабочей группы, во время которого было принято решение вступить как государство Украина в судебный процесс, инициированный крымскими музеями против МАП.

Украина пока не заявляла самостоятельных требований

Однако следует отметить, что на момент подачи заявления об интервенции Украина не заявляла самостоятельных требований на предмет спора. Самостоятельные требования на предмет спора наше государство должно будет сформировать в случае допуска ее к участию в судебном процессе местного суда. Амстердам. В течение 2 месяцев местный суд должен принять решение о допуске к участию в судебном процессе государства Украина как стороны по делу. В частности между юридическим советником государства Украина и представителями Королевства Нидерланды состоялась неформальная встреча, на которой обсуждались вопросы позиции государства Украина и государства Нидерландов по возвращению музейных экспонатов на территорию Украины, ныне хранящиеся в МАП, а также взгляды на то, как государство Нидерланды может или должна вмешаться в дело.

Как сообщили «Юридической газете» в Министерстве юстиции, на указанной встрече юридический советник изложил позицию государства Украина, которая основана на том, что Нидерланды в соответствии с Конвенцией ЮНЕСКО от 14.11.1970 «О мерах, направленных на запрещение и предупреждение незаконного ввоза, вывоза и передачи права собственности на культурные ценности» и Гаагской конвенции от 14.05.1954 «О защите культурных ценностей в случае вооруженного конфликта» имеет определенные обязательства перед государством Украина по принятию мер по возвращению музейных экспонатов на территорию Украины, также было подтверждено гарантийным письмом, предоставленным МИД Королевства Нидерланды. Нидерланды выполнили нормы международного права, которые закреплены в указанных конвенциях в национальном праве с тем, это не освобождает государство Нидерланды от ее обязательств, определенных конвенциями.

Результатом указанной работы стало представление заявления об интервенции со стороны государства Нидерланды.

Итак, официальная позиция Министерства юстиции и Министерства культуры

базирується на том, що музейні експонати являються виключно державною власністю України, яку необхідно повернути на територію України з наступною передачею на зберігання в Національний музей історії України, відповідно до наказу Міністерства культури України від 13.05.2014 № 292. Крім того, юридичний радник держави Україна відповідно до інструкцій Міністерства юстиції, продовжує виконувати відповідні заходи по досудовому врегулюванню спору.

Нагадаємо, що основна частина матеріалів з кримських музеїв була отримана в результаті археологічних досліджень саме в двохтисячному році. Експозиція об'єднала яскраві предмети ювелірного мистецтва з античності до часів раннього середньовіччя (<http://www.s-quo.com/club/club.php/user/1/blog/818>). – 2015. – 24.02).

Блог на сайті «s-quo.com»

Про автора: С. Холодов, адвокат

Нововведення повинні значимо спростити процедуру погодження проектів землеустроювання

ВР України 11.02.2015 прийняла Закон України «Про внесення змін до статті 1861 Земельного кодексу України (щодо спрощення процедури погодження проекту землеустроювання)». Закон вступить в силу на наступний день після його опублікування.

Згаданим Законом доповнено ст. 1861 Земельного кодексу України ч. 8, яка зобов'язує органи виконавчої влади при погодженні проекту землеустроювання визначати виснажувальний перелік недоліків такого проекту і розумний термін для їх усунення. Повторний відмова в погодженні може бути тільки в тому випадку, якщо заявником будуть усунені в певний термін зазначені в заключенні недоліки. Закон забороняє відмовляти в погодженні по інших причинах вказувати на нові недоліки.

Ідея внесення відповідних змін викликана поточною ситуацією, яка

має місце при погодженні проектів землеустроювання. Так, уповноважені органи, зловживаючи своїми повноваженнями, відмовляють заявників в погодженні проектів по певних або інших підставах декілька разів поспіль, в результаті чого процедура іноді затягується на роки.

Тому в будь-якому випадку нововведення являються позитивними, мають значимо спростити процедуру погодження проектів землеустроювання, мінімізують зловживання суб'єктами влади повноваженнями і захистять права громадян.

Однак згаданим Законом не враховані певні моменти, які можуть призвести до проблем в застосуванні і виконанні норм на практиці. Як було вказано вище, уповноваженими органами заборонено повторно відмовляти в погодженні проекту землеустроювання по підставах, які не були вказані в першому заключенні. До того ж не врахована ситуація, коли за певний час, виділений для усунення недоліків, було змінено законодавство, регулююче земельні правовідносини, в результаті чого були встановлені нові вимоги до проектів. З одного боку, орган державної влади зобов'язаний повторно відмовити в погодженні проекту, враховуючи наявну невідповідність проекту вимогам закону, а з іншого, він обмежений в такому праві в зв'язку з тим, що в зауваженнях не було вказано в попередньому заключенні.

Оскільки цей Закон ще не застосовувався на практиці, поки неможливо спрогнозувати поведінку представників влади в подібних ситуаціях.

Другим важливим моментом є положення Закону про надання «розумного терміна для усунення недоліків». Враховуючи цю норму такий термін визначається безпосередньо представником органу державної влади по своєму усмотренню. До того ж на практиці виділеного часу може бути недостатньо для обробки заявником зауважень. Певно, що пропуск терміна є підставою для повторного відмови в погодженні проекту землеустроювання. Таке положення створює ґрунт для

злоупотреблений со стороны представителей власти и может привести возникновение коррупционной составляющей. Целесообразно было бы предоставить заявителям право вносить свои предложения и замечания относительно срока для устранения недостатков, поскольку заявители и наиболее заинтересованными лицами в быстром и безусловном согласовании проекта землеустройства (<http://www.s-quo.com/club/club.php/user/9/blog/817>). – 2015. – 20.02).

Блог на сайті «Минфин»

Про автора: А. Охрименко, економіст

Каким будет рынок ЖКХ в Украине после реформ МВФ?

Украинское правительство по требованию МВФ преступает к радикальным реформам украинского рынка ЖКХ. Как уже было заявлено, планируется в ближайшее время поднять тарифы на газ для населения в 2,8 раза и в дальнейшем этот процесс делать постоянным, чтобы уже к 2017 году ликвидировать дотацию на оплату услуг ЖКХ. Это должно ликвидировать дефицит бюджета. Кроме того, ожидается его реформирование. В планы входит разделение НАК Нафтогаз на две или даже три компании, каждая из которых будет отвечать за отдельное направление: одна будет заниматься добычей нефти и газа в Украине, другая – транспортировкой газа через Украину, а третья – продажей газа в Украине. До создания НАК Нафтогаз в 90-е годы именно так и было, теперь фактически хотят вернуть модель девяностых годов, когда на рынке не будет одного монополиста, а будет группа отдельных монополистов. Считается, что благодаря такому разукрупнению в Украине будет создан рынок газа. Хотя будет странный рынок, состоящий из группы монополистов. Но в любом случае, эта идея нравится МВФ, а значит, ее и будут реализовывать.

А теперь самый главный вопрос: как изменится жизнь украинцев после всех этих реформ, и как украинцы будут по-новому оплачивать услуги ЖКХ, а компании ЖКХ будут по-новому эти услуги предоставлять.

Можно со стопроцентной уверенностью сказать, что сохранение монопольного положения предприятий ЖКХ на поставку услуг для населения и резкое повышение тарифов на эти услуги создаст проблему громадных неплатежей со стороны населения. Уже по итогам декабря 2014 года украинцы не оплатили почти 18% выставленных платежей. А дополнительное повышение тарифов ЖКХ приведет к тому, что скоро будут оплачивать только 18% счетов ЖКХ вообще. Уже сейчас долги населения по старым счетам ЖКХ составляют около 14 млрд. грн, а «благодаря» реформам МВФ, эти долги, скорее всего, быстро вырастут до 40 млрд. грн, и это не предел.

Еще меньше надежды на субсидии по оплате услуг ЖКХ. Правительство, когда первый раз повышало тарифы на ЖКХ, обещало, что около 30% украинских семей получают компенсации. Но, согласно официальным данным на начало 2015 года, субсидии по тарифам ЖКХ получают всего 6%, вместо обещанных тридцати. Очень многим желающим получить субсидии отказывают, так как система предоставления субсидий построена таким образом, чтобы можно было меньше начислять субсидий и большему количеству желающих отказывать. Но если и начисляют эти субсидии, то они мизерные, и вряд ли способны перекрыть рост тарифов ЖКХ. После того, как тарифы на ЖКХ в 2014 году выросли на 400-600 грн, по состоянию на начало 2015 года, средняя сумма субсидии не превышает 234 грн. Это несерьезно. Но и эти деньги не получают предприятия ЖКХ. По состоянию на 1 февраля 2015 года долги бюджета перед предприятиями ЖКХ за субсидии составили около 800 млн. грн. Получается все замечательно: и население не платит, и правительство не собирается платить предприятиям ЖКХ.

Понятно, что в этом случае предприятия ЖКХ будут постоянно жаловаться, что у них нет денег, чтобы купить газ или уголь для производства тепла и энергии. В результате будет формироваться громадный долг по оплате поставок газа и угля, и этот долг будет расти в геометрической прогрессии, но самое главное, что еще больше будет расти хаос

и коррупция в сфере ЖКХ. Монополисты всегда продают свои товары по монопольным ценам. И никакой Антимонопольный комитет тут не поможет. Можно сколько угодно ругать предприятия ЖКХ на счет приписки, хищений и вообще откровенных махинаций – ничего не поменяется. Ибо монополист был и остался. И поэтому, разделение главного монополиста НАК Нафтогаз на несколько монополистов только создаст простор для коррупции. В этом случае нельзя будет вообще понять, кто, когда и на какой стадии украл деньги. Но будет понятно одно: воруют много, и воруют все. В результате украинцы получают холодные батареи и веерное отключение электроэнергии при тарифах как в ЕС.

Это не настоящие реформы. Ибо настоящие реформы ЖКХ предполагают реальное уничтожение монопольного положения предприятий ЖКХ. В ЕС и газ для населения, и электроэнергию, продают частные компании, по аналогии, как сейчас украинцы получают услуги мобильной связи или интернета. В ЕС есть крупные поставщики газа и электроэнергии для населения и более мелкие компании. Но самое главное – там есть конкуренция. И поэтому хотя и цены там высокие, но всегда можно найти льготный тариф, а самое главное, там никто не будет греть зимой землю и требовать заплатить за

это у населения. Вот, что реально нужно делать правительству Украины сейчас, а не повышать тарифы. Ибо само повышение тарифов без изменения ситуации с монополистами на рынке ЖКХ ни к чему хорошему не приведет. Будут постоянные неплатежи и постоянно холодные батареи.

Что же касается субсидий, то уже тысячи раз говорили и обсуждали, что нужны адресные субсидии, когда деньги получает конкретное лицо и уже само решает, экономить газ, или потратить все деньги на субсидии. Вот именно так система субсидий работает в ЕС. Но это невыгодно нашей власти. Ибо существующая система субсидий резко уменьшает сферу для коррупции и откатов. А существующая система субсидий позволяет, как бы и начислять деньги и перечислять деньги из госбюджета и воровать по максимуму. Благо сама система действующих субсидий за услуги ЖКХ к этому располагает.

Вот так и получается. Говорим о реформах и ЕС, а делаем все по старинке, и так, чтобы «кормушку» не развалить. Ибо все реформы нашей власти сводятся к одному – главное обеспечить эффективную работу «кормушки» по разворовыванию денег из госбюджета (<http://minfin.com.ua/blogs/okhrimenko/65753>). – 2015. – 24.02).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ
№ 4 (86) 2015**

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактори:
Т. Дубас, О. Федоренко, Ю. Шлапак

Комп'ютерна верстка:
А. Бергелська

Підп. до друку 5.03.2015.
Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 4,27.
Наклад 2000 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3
siaz2014@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта
видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1390 від 11.06.2003 р.